

**Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің
2016 жылғы
ЕСЕБІ**

Алматы, 2017 жыл

Мазмұны

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Төрағасының мәлімдемесі.....	3
Жыл қорытындысына қысқаша шолу	5
1-тарау. Экономикалық даму	6
1.1. Әлемдік экономиканың дамуы	6
1.2. Экономиканың нақты секторы	7
1.3. Инфляция және инфляциялық процестер.....	10
1.4. Мемлекеттік фискалдық саясат	12
1.5. Төлем балансы және сыртқы борыш	14
2-тарау. Ақша-кредит саясаты және қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету	17
2.1. Ақша-кредит саясаты.....	17
2.2. Айырбастау бағамы саясаты және валюта нарығы	19
2.3. Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету	21
3-тарау. Қаржы жүйесі: жай-күйі, реттеу және қадағалау	25
3.1. Банк секторы.....	25
3.2. Сақтандыру секторы	34
3.3. Бағалы қағаздар нарығы	39
3.4. Жинақтаушы зейнетақы жүйесі.....	46
3.5. Төлем жүйелері және төлем қызметтері нарығы.....	48
3.6. Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау	55
3.7. Қаржы нарығының субъектілерін тарату	60
4-тарау. Ұлттық Банк қызметі.....	62
4.1. Валюталық реттеу және бақылау	62
4.2. Ұлттық Банктің алтын-валюта активтерін басқару	65
4.3. Ұлттық қорды басқару.....	67
4.4. БЖЗҚ-ның зейнетақы активтерін басқару	70
4.5. Эмиссиялық операциялар және қолма-қол ақша айналысы.....	71
4.6. Нормативтік құқықтық қызмет.....	74
4.7. Коммуникациялық саясат	76
4.8. Халықаралық ынтымақтастық.....	77
4.9. Халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру	81
4.10. Мемлекеттік қызметтер көрсету.....	82
Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің 2016 жылғы есебіне қосымша	
Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің 2016 жылғы шоғырландырылған қаржылық есептілігі	

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Төрағасының мәлімдемесі

Құрметті ханымдар мен мырзалар!

Өткен 2016 жыл Ұлттық Банк үшін таңдалған даму стратегиясын тексеру кезеңі болды және еліміздің қаржы жүйесінің күрделі жағдайларға бейімделу қабілетін растады.

Ұлттық Банк негізгі міндеті – баға тұрақтылығын қамтамасыз етуге баса назар аударды. Нәтижесінде инфляцияның: 2016 жылғы маусымдағы 17,7%-бен салыстырғанда 2016 жылғы желтоқсанда 8,5%-ға дейін айтарлықтай төмендеуіне қол жеткізуге мүмкін болды. Бүгін халықтың инфляциялық және девальвациялық күтулері айтарлықтай төмендеді деп сеніммен айта аламыз.

Бұған реттеушінің инфляциялық таргеттеу саясатын жүргізуі себепші болды. Орта мерзімді кезеңде инфляциялық күтулердің төмендеуін қамтамасыз ете отырып, Ұлттық Банк таңдаған саясат нақты секторға жоспарлау міндетін және салдары ретінде бизнесті дамытуға инвестициялауды тиімді шешуге мүмкіндік береді.

Инфляциялық таргеттеу режиміне өту шеңберінде Ұлттық Банк ауқымды жүйелі жұмыс жүргізді. Атап айтқанда, ақша және валюта нарықтарындағы теңгерімді қалпына келтіру жөніндегі шаралар қабылданды; қаржылық тұрақтылық мәселелері шешілді; ақша-кредит саясаты құралдарының жүйесі құрылды; болжау және модельдеу жүйесі құрылды. Нарықтың барлық қатысушысы үшін ақша құнының бағдары бүгінгі күні қаржы реттеушісі белгілейтін базалық мөлшерлеме болып табылады.

Алайда, біздің жұмысымыздың тиімділігі экономиканың долларлану деңгейінің әлі де жоғары болуымен шектеліп отыр. Сондықтан біз долларсыздандыруға бағытталған шаралар жоспарын қабылдадық. Және де қазірдің өзінде осы мәселедегі нақты өзгерістер туралы айтуға болады. Мәселен, 2016 жылы теңгедегі депозиттер 66,4%-ға өсті, ал шетел валютасындағы депозиттер 9,9%-ға төмендеді. Осы нәтижеге қол жеткізуге валюта нарығындағы ахуалдың тұрақтануы және теңге тартымдылығының көтерілуі біршама дәрежеде себепші боды. Ұлттық Банк экономиканы долларсыздандыру бойынша жұмысты жалғастыра береді.

Инфляциялық таргеттеу қағидаттарына сәйкес Ұлттық Банк 2016 жыл бойы өзгермелі айырбастау бағамы саясатын ұстанды. Тиісінше, ұлттық валютаның бағамы түбегейлі сыртқы және ішкі факторлардың ықпалымен қалыптастырылды. Ұлттық Банктің валюталық сауда-саттықтарға қатысуының жүйелік сипаты болған жоқ, ал өткен жылғы қыркүйектен бастап біздің операцияларымыз нөлге тең болды. Осыған қарамастан теңгенің бағамы 2016 жылы 2%-ға нығайып, желтоқсанның соңында бір доллар үшін 333,29 теңгені құрады.

Толыққанды инфляциялық таргеттеуді ендірудің келесі кезеңінде біздің мақсатымыз инфляцияны 2020 жылға қарай 4%-ға дейін төмендету болып табылады. Ұлттық Банктің осы ұзақ мерзімді мақсатына қол жеткізу

жөніндегі шараларының теңестірілген сипаты бар. Бұл елдің макроэкономикалық дамуының қол жеткізілген оң нәтижелерін сақтауға және экономиканың одан әрі тұрақты және үдемелі өсуін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Ұлттық Банк қаржы секторын тұрақтандыру және дамыту бойынша жүйелі жұмысты бастады. Бүгінгі күні банк секторын қалыпқа келтіру, сақтандыру және қоры нарықтарын дамыту жөніндегі аса міндеттер маңызды болып отыр. 2016 жылы біз банктердің кредиттік тәуекелмен жұмысын күшейту бойынша қадамдар қабылдадық. Жақын арадағы болашақта біз банктердің активтерінің сапасын жақсартуға бағытталған шараларды қабылдауға тиіспіз, бұл нәтижесінде олардың қаржылық орнықтылығын күшейтуге әкелуге тиіс.

Реттеушінің жалпы алғанда банк жүйесінің проблемалары туралы және сол сияқты жеке алғанда әрбір банктің проблемалары туралы білуі аса маңызды. Сондықтан 2016 жылы қаржы секторымен жаңа коммуникациялық қатынастар шеңберінде Ұлттық Банк банк, сақтандыру нарықтарының және бағалы қағаздар нарығының барлық қатысушысымен дерлік кездесу өткізді. Біз әріптестік қатынастарымыздың дамитынына және қаржы жүйесі тұрақтылығының және қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғаудың бірлесіп қамтамасыз етіледі деп үміттенеміз.

Біз Ұлттық Банктің 2016 жылы ел Президентінің еркін өзгермелі айырбастау бағамы режиміне көшуге байланысты жеке тұлғалардың теңгедегі депозиттеріне өтемақы төлеу жөнінде бізге жүктеген миссиясын ойдағыдай орындағанымызды қуанышпен хабарлаймыз. Төленген өтемақылардың жалпы сомасы 53,9 млрд. теңгені құрады.

2016 жылы еліміз Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығын атап өтті. Ұлттық Банк сондай-ақ осы атаулы күнді мерекелеуге қатысты: номиналы 10 000 теңгелік мерейтойлық банкнот, сондай-ақ күмістен жасалған ескерткіш монеталар айналысқа шығарылды. Ұлттық Банк теңгеге арналған бірқатар конференциялар, сондай-ақ ұлттық валютаның банкноттары мен монеталарының экспозицияларын өткізді.

Біз, Ұлттық Банктің ашықтығы және тиісті ақпараттық саясаты еліміздің іскерлік қоғамдастығы мен халқы тарапынан Ұлттық Банкке деген сенімді арттырады деп үміттенеміз. Сіздердің назарларыңызға ұсынылып отырған Ұлттық Банктің барлық бағыт бойынша қызметінің негізгі қорытындылары туралы жылдық есеп біздің ашықтық қағидатымызды растайды.

Ұлттық Банк Төрағасы

Данияр АҚЫШЕВ

Жыл қорытындысына қысқаша шолу

1. 2016 жылы ІЖӨ-нің өсуі, Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің жедел деректері бойынша 1,0%-ды құрады. ІЖӨ өсуіне негізгі үлесті құрылыс, ауыл шаруашылығы және өңдеуші өнеркәсіп қосты, бұл мұнайға жатпайтын сектор үлесінің ұлғаюымен расталады.

2. 2016 жылдың қорытындысы бойынша (2016 жылғы желтоқсанда 2015 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда) инфляция 2015 жылғы 13,6% екі таңбалы мәннен төмендей отырып, 8,5% деңгейінде қалыптасты. Бұл ретте азық-түлік тауарлары бағасының 9,7%-ға көтерілуі барынша көп үлес қосты.

3. 2016 жыл бойы Ұлттық Банк теңгенің өзгермелі айырбастау бағамын қолдады. Бұл ретте валюта нарығындағы ахуалға әлемдік тауар нарықтарындағы бағаның құбылуы, сондай-ақ Қазақстанның негізгі сауда әріптес елдердің ұлттық валютасының серпіні ықпал етті.

Теңгенің бағамы 2016 жылы бір АҚШ доллары үшін 327,66-383,91 теңге аралығында құбылып отырды. Теңгенің биржалық бағамы желтоқсанның соңында жыл басынан бастап 2,0%-ға нығайып, бір АҚШ доллары үшін 333,29 теңгені құрады.

4. 2016 жылы банк секторының активтері 1,8 трлн. теңгеге немесе 7,5%-ға ұлғайып, 25,6 трлн. теңге болды. Сақтандыру ұйымдары активтерінің жиынтық көлемі 3,8%-ға өсіп, 856,5 млрд. теңгені құрады. Зейнетақы жинақтарының мөлшері 2016 жылы 857,1 млрд. теңгеге немесе 14,7%-ға ұлғайып, 6,7 трлн. теңгені құрады.

5. 2016 жылы резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің көлемі 13,7%-ға – 18,2 трлн. теңгеге дейін ұлғайды.

Ұлттық валютадағы депозиттердің ұлғаюы және шетел валютасындағы салымдардың қысқаруы депозиттердің долларлану деңгейінің 69,0%-дан 54,6%-ға дейін төмендеуіне алып келді. Бұл ретте 2016 жылы банктік емес заңды тұлғалардың депозиттері 12,5%-ға – 10,3 трлн. теңгеге дейін, ал жеке тұлғалардың депозиттері 15,4%-ға – 7,8 трлн. теңгеге дейін ұлғайды.

6. Банктердің экономиканы кредиттеу көлемі 2016 жылы 1,5%-ға – 12,9 трлн. теңгеге дейін ұлғайды.

Ұлттық валютадағы кредиттер 3,2%-ға – 8,7 трлн. теңгеге дейін ұлғайды, ал шетел валютасындағы кредиттер 1,9%-ға – 4,2 трлн. теңгеге дейін төмендеді. Кредиттердің долларлану деңгейі 33,7%-дан 32,6%-ға дейін төмендеді.

7. 2016 жылы банкаралық ақша аударымдары жүйесі мен банкаралық клиринг жүйесі арқылы 590,7 трлн. теңге сомаға 35,3 млн. транзакция жүргізілді. 2015 жылмен салыстырғанда төлем жүйелеріндегі төлемдер саны 0,63%-ға ұлғайды, төлемдер сомасы 2,5 есе өсті.

Эмиссияланған және таратылған төлем карточкаларының жалпы саны 2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 15,7 млн. бірлікті құрады, пайдаланылған төлем карточкаларының орташа саны 2016 жылы 8,0 млн. бірлікті құрады, бұл 2015 жылғы тиісті көрсеткіштен 11,3% асады.

8. Ұлттық Банктің жиынтық алтын-валюта резервтері бір жылда 1,7 млрд. АҚШ долларына немесе 6,0%-ға ұлғая отырып, 2016 жылдың қорытындысы бойынша 29,5 млрд. АҚШ долларын құрады.

9. Қазақстан Республикасының Ұлттық қоры портфелінің нарықтық құны 2016 жылдың қорытындысы бойынша 64,2 млрд. АҚШ долларын құрады. Ұлттық қор портфелінің кірістілігі 0,84%-ды құрады.

1-тарау. Экономикалық даму

1.1. Әлемдік экономиканың дамуы

2016 жыл бойы халықаралық тауар мен қаржы нарықтарында жоғары тұрақсыздық байқалды. Жалпы орташа жылдық құлдырауға қарамастан, шикізат тауарлары бағасының қалпына келуі және азық-түлік бағасының аздап құлдырауы байқалды. Мәселен, 2015 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2016 жылғы желтоқсанда Brent маркалы мұнайдың бағасы 55%-ға көтерілді, мыстың бағасы 17%-ға, болаттың бағасы 38%-ға, алюминийдің бағасы 14%-ға, бидайдың бағасы 13%-ға төмендеді¹.

Мұнай мен металл бағасының қалпына келуі, Ресей мен Қытай тарапынан қалыпты сұраныс Қазақстанның макроэкономикалық дамуына жағымды үлес қосты.

Жалпы алғанда тауар нарықтарындағы ахуалдың оңтайлы дамуы шикізат тауарларын экспорттаушы елдердің, атап айтқанда Ресейдің сауда талаптарына жағымды әсер етті. Ресей мен Батыс елдері арасындағы өзара экономикалық және саяси санкциялардың сақталуына қарамастан, мұнай бағасының қалпына келуі, сондай-ақ Ресей активтер кірістілігінің жоғары болуы Ресей рублінің нығаюына себепші болды. Мәселен, 2015 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2016 жылғы желтоқсанның қорытындысы бойынша Ресей рублінің АҚШ долларына қатысты номиналды айырбастау бағамы 17%-ға нығайды².

Ресей рублінің оң серпіні, сондай-ақ Ресей Федерациясы Орталық Банкінің қалыпты-қатаң ақша-кредит саясаты аясындағы тұтынушылық және инвестициялық әлсіз сұраныс жылдық инфляцияның 2015 жылғы 12,9%-дан 2016 жылдың қорытындысы бойынша 5,4%-ға дейін төмендеуіне негіз болды. Сыртқы экономикалық аяның жақсаруы жағдайында Ресейдің 2016 жылғы ІЖӨ 2015 жылғы 2,8%-ға қысқарумен салыстырғанда нақты көрсеткіш бойынша 0,2%-ға қысқарды³.

Қытай Халық Республикасының экономикасы өсуінің бәсеңдеуі тоқтады және 2016 жылғы II тоқсаннан бастап мемлекеттік ынталандыру шараларының, жылжымайтын мүлік нарығындағы жалғасып отырған дүрбелеңнің, сондай-ақ шикізат тауарларының бағасы көтерілуінің ықпал етуімен тұрақты қарқынмен дамыды. Сонымен қатар, 2016 жыл нақты ІЖӨ

¹ Bloomberg деректері бойынша

² Ресей Федерациясы Орталық Банкінің деректері бойынша

³ Ресей Федерациясы Федералдық мемлекеттік статистика қызметінің (Росстат) деректері бойынша

жылдық өсуі соңғы 26 жылдағы ең төменгі болды және 6,7%-ды құрады⁴. Экономикадағы құрылымдық теңгерімсіздіктің сақталуымен қатар өсудің соншалықты төмен қарқыны капиталдың әкетілуін күшейтті, бұл девальвациялық күтулер өсуінің және ұлттық валютаның біртіндеп құнсыздануының себебі болды. Юаньнің АҚШ долларына қатысты номиналды айырбастау бағамы 2016 жылы 7%-ға жуық әлсіреді⁵.

Бұл ретте Еуропалық одақтағы өсу қарқынының төмендеуі Қазақстанның экономикасына аздаған тежеуші ықпал етті. Мәселен, 2016 жылы Еуроодақ экономикасының өсу қарқыны 1,9%-ды құрады, ал 2015 жылы 2,2% болған еді⁶. Осы бәсеңдеу 2016 жылғы маусымдағы референдумының қорытындысы бойынша Ұлыбританияның Еуропалық одақтан шығуы туралы шешімнің салдарына байланысты саяси белгісіздік аясында қалыпты тұтынушылық және инвестициялық сұранысқа, сондай-ақ Ресейге қатысты өзара санкцияларға байланысты туындады. Осы жағдайда Еуропа Орталық банкінің төмен пайыздық мөлшерлемелерінің сақталуымен және АҚШ-тың Федералдық резервтік жүйесінің негізгі мөлшерлемесінің көтерілуімен қатар еуроның АҚШ долларына қатысты номиналдық айырбастау бағамы 3%-ға әлсіреді⁷.

АҚШ-тың Федералдық резервтік жүйесі негізгі мөлшерлемені 2016 жылғы 11 айда 0,25-0,50% аралығында ұстап тұрса, 2016 жылғы желтоқсанда оны 0,50-0,75%-ға дейін көтерді, сондай-ақ мөлшерлеменің 2017 жылы жедел көтерілетіні туралы белгі берді. Осы шешім АҚШ экономикасының толық қамтылуына жақындауымен және инфляцияның қарқындауымен, сондай-ақ АҚШ-тың жаңа президенті Дональд Трамптың ықтимал протекционистік және ынталандырушы фискалдық саясатымен талап етілді. Сонымен қатар, осы жағдайдың Қазақстанға жанама әсері болды, ол негізінен валюта арнасы, атап айтқанда АҚШ долларының әлемдік негізгі валюталарға қатысты нығаюы арқылы іске асырылды.

Осылайша, сыртқы экономикалық орта 2016 жыл ішінде көбінесе Қазақстан экономикасының дамуына жағымды ықпал етті.

1.2. Экономиканың нақты секторы

Қазақстан экономикасының 2016 жылғы дамуының әртүрлі бағыттағы серпіні болды. 2016 жылдың басында әлемдік тауар нарықтарындағы ахуалдың нашарлауына, атап айтқанда мұнай бағасының төмендеуіне, сыртқы және ішкі сұраныстың қысқаруына байланысты Қазақстанның 2016 жылғы I тоқсандағы ІЖӨ 2009 жылдан кейін алғашқы рет жылдық көрсеткіш бойынша 0,1%-ға қысқарды.

2016 жылғы кейінгі тоқсандарда экономикалық ахуалдың қалпына келуі байқалды, оған экономиканы ынталандыру және оны әртараптандыру

⁴ Қытай Ұлттық статистика бюросының деректері бойынша

⁵ Reuters деректері бойынша

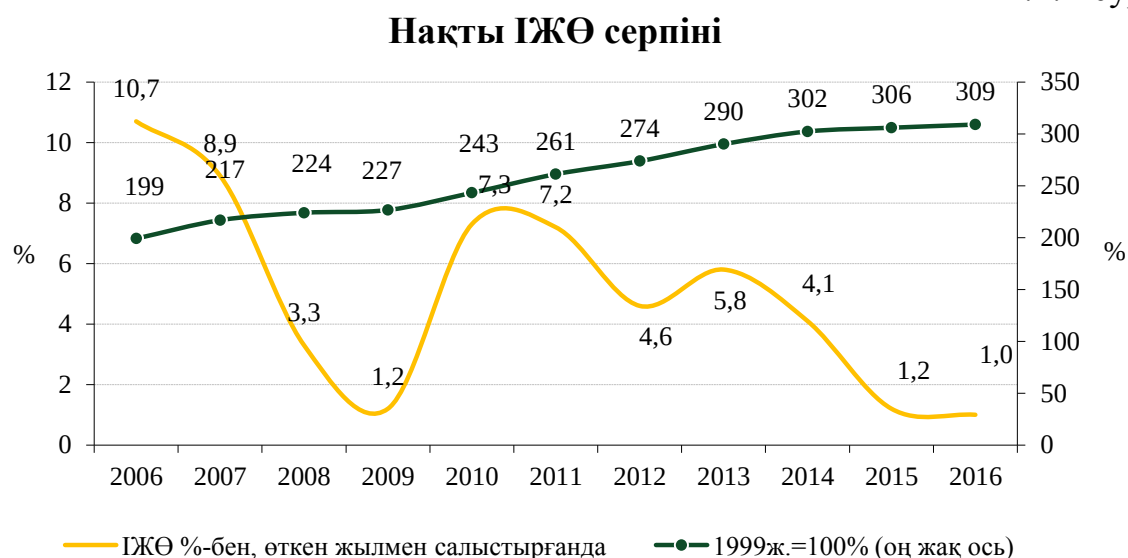
⁶ Еуростат деректері бойынша

⁷ Reuters деректері бойынша

жөніндегі дағдарысқа қарсы мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде қабылданған үкіметтік шаралар, сыртқы экономикалық конъюнктураның жақсаруы мен тұрақтануы, сондай-ақ экономика субъектілерінің жаңа макроэкономикалық талаптарға біртіндеп бейімделуі себепші болды.

Жедел деректер бойынша 2016 жылы Қазақстанның ІЖӨ ағымдағы бағалармен 45,7 трлн. теңгеге жете отырып нақты көрсеткіш бойынша 1,0%-ға (2015 жылы – 1,2%-ға) өсті (1.2.1-сурет).

1.2.1-сурет

ІЖӨ оң серпініне құрылыс (2016 жылдың қорытындысы бойынша 7,9%-ды құрады), ауыл шаруашылығы (5,5%), өңдеуші өнеркәсіп (0,7%), көлік (3,7%) салалары айтарлықтай үлес қосты, мұны мұнайға жатпайтын сектор үлесінің ұлғаюы растайды (1.2.2-сурет).

1.2.2-сурет

2016 жылғы қазанда Қашаған мұнай кен орнында өңделмеген мұнай өндірудің басталуы тау-кен саласы өндірісінің көлемі құлдырауының қысқаруына себепші болды, ол 2016 жылдың қорытындысы бойынша 2,7%-ды құрады. Өсудің жоғары қарқыны жаңа кен орындарын іске қосу нәтижесінде түсті металдар кенін өндіруде тіркелді.

2016 жылы ұлттық валютаның айырбастау бағамының әлсіреуімен жиынтығында халықтың ақшалай кірісінің төмендеуі ішкі сұранысқа және осылайша, бірқатар қызмет көрсету өндірісі салаларына жағымсыз әсер етті. Бұл ретте жағымсыз факторлардың азаюымен қатар оң үрдістер байқалды: 2016 жылдың қорытындысы бойынша бөлшек тауар айналымының көлемі жылдың басында қысқарғаннан кейін 0,9%-ға өсті, байланыс қызметін көрсету секторындағы құлдырау 2,0%-ға дейін қысқарды.

Қызметін көрсету секторындағы оң серпін денсаулық сақтау (1,9%-ға), білім беру (1,5%), жылжымайтын мүлікпен операциялар (2,3%) және әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызмет (2,0%) салаларында байқалып отыр.

Мемлекет және сол сияқты жеке сектор тарапынан негізгі капиталға инвестициялардың жоғары өсу қарқыны сақталып отыр. 2016 жылы негізгі капиталға инвестициялардың көлемі 5,1%-ға (2015 жылы 3,7%-ға) ұлғайды (1.2.3-сурет) және негізінен инвестициялардың ауыл шаруашылығына (46,7%-ға), тұру және тамақтану бойынша қызметке (44,6%), жылжымайтын мүлікпен операцияларға (13,7%), саудаға (10,3%) және өнеркәсіпке (5,6%) түсуінің ұлғаюымен қамтамасыз етілді. Негізгі капиталға инвестициялардың едәуір үлесі тау-кен өндіру өнеркәсібіне (35,7%), көлік пен қоймаға жинауға (15,0%), жылжымайтын мүлікпен операцияларға (12,2%) тиесілі болды.

1.2.3-сурет

Негізгі капиталға инвестицияларды қаржыландырудың негізгі көздері бұрынғыша кәсіпорындардың меншікті қаражаты болып отыр, оның инвестициялардың жалпы көлеміндегі үлесі 60,7%-ды құрады.

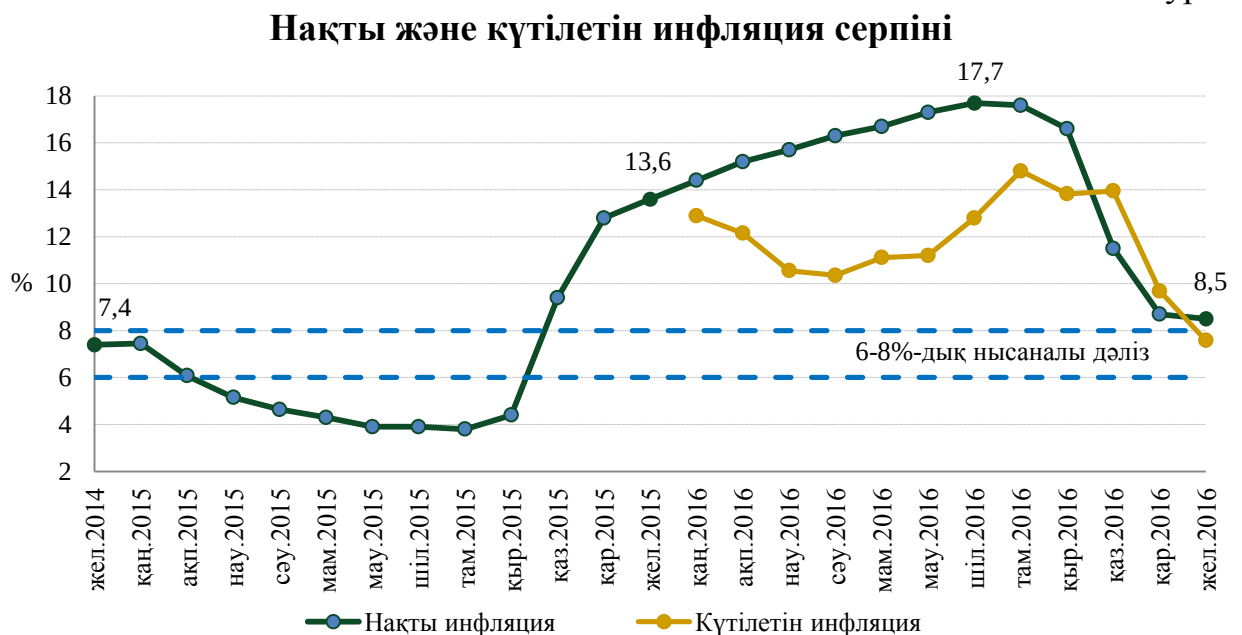
1.3. Инфляция және инфляциялық процестер

2016 жылы Қазақстанда инфляция өткен жылғы екі таңбалы 13,6% мәнінен төмендеп, 8,5%-ды (желтоқсанда өткен жылдың желтоқсанымен салыстырғанда) құрады.

Жылдың басында айырбастау бағамының өзгеруін ішкі бағаларға ауыстыру әсерінің іске асырылуы және реттелетін қызметтер тарифтерінің көтерілуі салдарынан жоғары инфляциялық ая сақталды. Наурыздан бастап валюта нарығындағы ахуалдың тұрақтануы, сондай-ақ макроэкономикалық факторлардың шектеулі ықпал етуі жағдайында инфляцияның айлық көрсеткіштерінің біртіндеп төмендеуі байқалды.

Инфляция жылдық көрсеткіш бойынша 2015 жылғы IV тоқсандағы инфляцияның дүмпуін негізінен статистикалық тұрғыдан көрсете отырып, 2016 жылғы тамызға дейін жоғары деңгейде қалды. Жылдық инфляция шегіне 2016 жылғы шілдеде жетті, содан кейін ол Ұлттық Банк белгілеген 6-8%-дық нысаналы бағдардың жоғарғы шегіне қарай біртіндеп баяулай бастады (1.3.1-сурет).

1.3.1-сурет

Нақты инфляцияның 2016 жылдың соңына қарай баяулауынан кейін инфляциялық күтулердің сандық бағасы төмендеді, ол халықтың түрлі топтарына жүргізілген пікіртерім нәтижелерінің негізінде жүргізіледі.

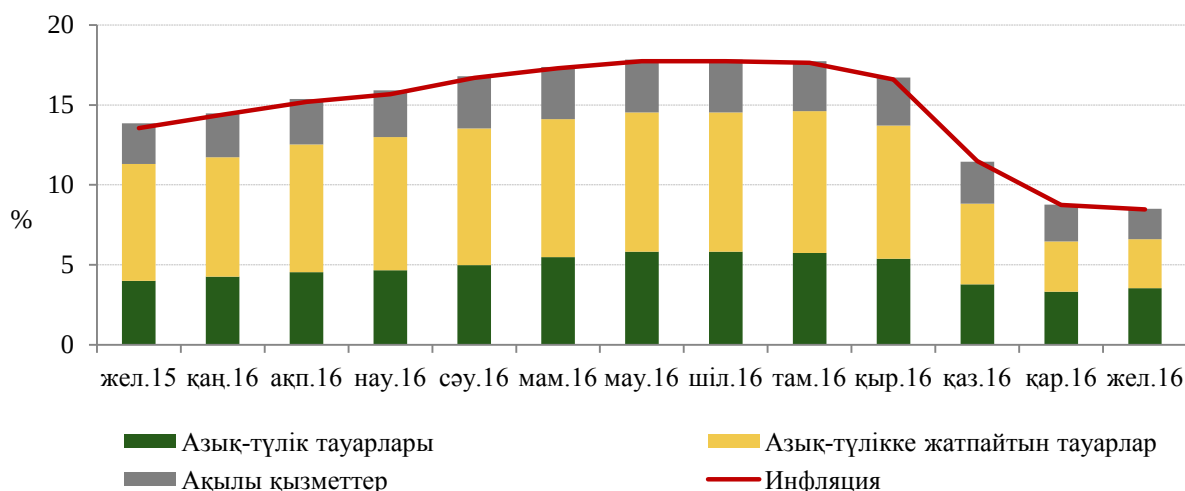
Инфляциялық процестер макроэкономикалық факторлардың шектеулі ықпал етуі: тұтынушылық сұраныстың әлсіз болуы, халықтың нақты кірісінің төмендеуі, еңбек өнімділігі қарқынының еңбекақының өсу қарқынынан асып кетуі жағдайында қалыптасты. Пайыздық мөлшерлеменің жоғары болуы, кредиттеу қарқынының баяу қалпына келуі тұтынушылық сұранысқа тежеуші әсер етті. Инфляциялық қысым ынталандыратын салық-бюджет саясаты, әлемдік шикізат және азық-түлік нарықтарындағы күйзелістер,

сондай-ақ бағаны реттеу саласындағы мемлекеттік саясатты ырықтандыру тарапынан болды.

Инфляция құрылымында айтарлықтай үлесті (3,6 пайыздық тармақ) азық-түлік тауарларына бағаның 9,7%-ға (2015 жылы 10,9%-ға) өсуі қосты. Азық-түлікке жатпайтын тауарлар бағасы (үлесі – 3,1 пайыздық тармақ) өткен жылдың көрсеткіштерінен (22,6%) едәуір төмен деңгейде қалыптасып, 9,5%-ға көтерілді. Ақылы қызметтер (үлес – 1,9 пайыздық тармақ) бір жылда 6,1%-ға қалыпты өсуді көрсетті (1.3.2-сурет).

1.3.2-сурет

Негізгі топтардың тұтынушылық бағалар индексіне үлесі
(өткен жылдың тиісті айымен салыстырғанда)

Экономиканың нақты секторындағы бағалар өспелі серпінмен сипатталды. Өнеркәсіп өнімін өндірушілердің бағалары 15,5%-ға (2015 жылы – 4,8%-ға төмендеу) жоғарылады. Ішкі нарыққа сатылатын өнім бағалары 20,6%-ға, оның ішінде тау-кен өндіру өнеркәсібі өнімінің бағасы 30,2%-ға, өңдеуші – 18,9%-ға көтерілді. Сатып алынған ресурстар бағасының ұлғаюы, шикізаттың әлемдік бағасының көтерілуі өнеркәсіптегі бағалардың өсуінің негізгі себептері болды.

Ауыл шаруашылығында бағалар 2015 жылмен салыстырғанда 7,5%-ға (2015 жылы – 2,7%-ға) көтерілді. Бағаның көтерілуі көбіне мал шаруашылығы (9,4%) саласында байқалды, ал ауыл шаруашылығы дақылдарының көпшілігінің өнімділігінің өсуі нәтижесінде өсімдік шаруашылығы өнімі бағасының өсу қарқыны айтарлықтай қалыпты (6,1%) болды.

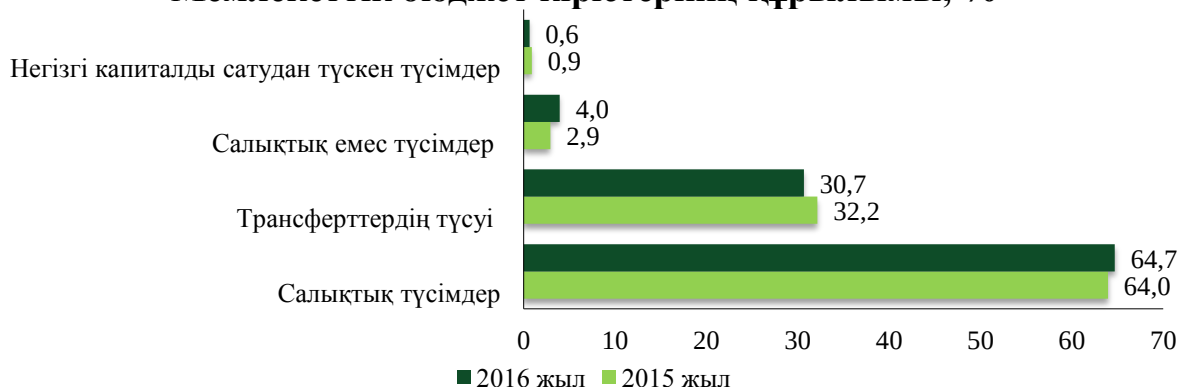
Көтерме саудада бағаның 11,8%-ға (2015 жылы – 4,9%) өсуі байқалды. Сыртқы сауда құрылымында импорт тауарларының бағасы 16,4%-ға (Еуразиялық экономикалық одақ елдерінен әкелетін өнім 27,8%-ға) көтерілді.

1.4. Мемлекеттік фискалдық саясат

2016 жылдың қорытындысы бойынша мемлекет бюджет кірісінің үштен екісін салықтық түсімдер (64,7%) және іс жүзінде үштен бірін трансферттер (30,7%) қалыптастырды (1.4.1-сурет). Салықтық түсімдер құрылымына айтарлықтай үлесті корпоративтік табыс салығы (23,9%), қосылған құн салығы (24,8%) және жеке салық (11,5%) қосады. Трансферттер Ұлттық қор қаражатынан кепілдік берілген және нысаналы трансферттердің (тиісінше 73,9% және 26,1%) есебінен қалыптастырылды.

1.4.1-сурет

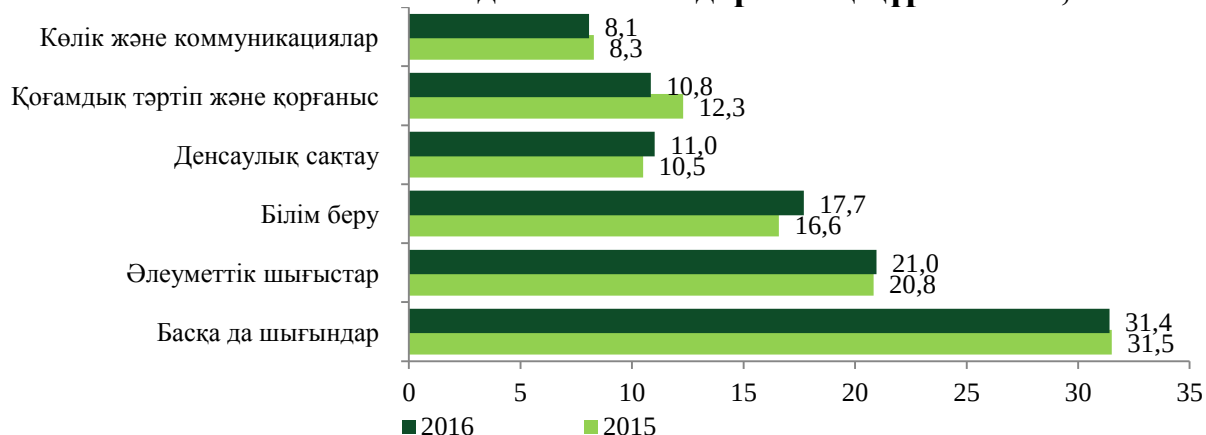
Мемлекеттік бюджет кірістерінің құрылымы, %

2015 жылмен салыстырғанда мемлекеттік бюджет кірістері 22,0%-ға өсті. Салықтық түсімдер 23,3%-ға, оның ішінде табиғи және басқа да ресурстарды пайдаланғаны үшін түсімдер 35,0%-ға, акциздер бойынша 27,4%-ға ұлғайды, қосылған құн салығы бойынша түсімдер 1,6 есе өсті. Табиғи және басқа ресурстарды пайдаланғаны үшін түсімдердің айтарлықтай өсуі металл бағасының өсуімен, жаңадан тіркелген салық төлеушілерден жоспарланбаған түсімдердің түсуімен, сондай-ақ ұялы байланыс операторларының біржолғы төлемдерімен байланысты. Темекі өнімдері импортының ұлғаюы акциздер бойынша түсімдердің өсу себептерінің бірі болып табылады. Қосылған құн салығының өсуі сату айналымының ұлғаюымен, ҚҚС қайтару бойынша төлемдердің азаюымен, сондай-ақ теңгенің Ресей рубліне қатысты бағамының өзгеруінен теңге импорты бойынша төлемдердің өсуімен байланысты болды. Салықтық емес түсімдер 64,4%-ға ұлғайды, олардың кірістердегі үлес салмағы 1%-ға өсті. 2016 жылы негізгі капитал бойынша сатудан түскен түсімдер бойынша 2015 жылмен салыстырғанда 13,6%-ға төмендеу байқалды.

Мемлекеттік бюджеттің шығындары 2016 жылы 2015 жылмен салыстырғанда 14,7%-ға өсті. Әдетте мемлекеттік шығыстардың негізгі бенефициарлары болып табылатын білім беруге (22,3%), денсаулық сақтауға (20,3%), әлеуметтік көмекке және қамсыздандыруға (15,4%) жұмсалған шығындар бойынша айтарлықтай өсу байқалады (1.4.2-сурет).

Мемлекеттік бюджет шығындарының құрылымы, %

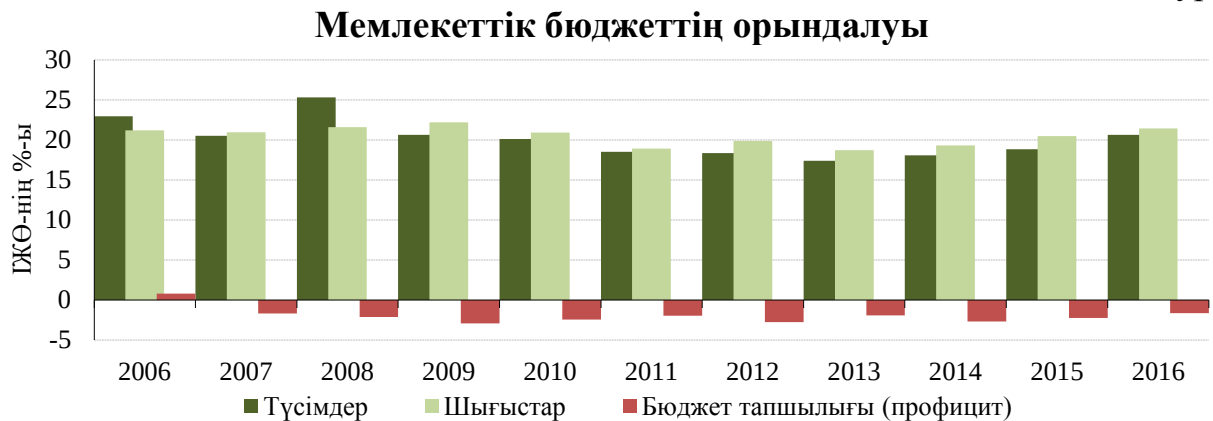

Өнеркәсіп, сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметіне (25,0%-ға), сондай-ақ отын-энергетика кешені мен кен орындарын пайдалануға (10,0%-ға) жұмсалған шығындар айтарлықтай төмендеді.

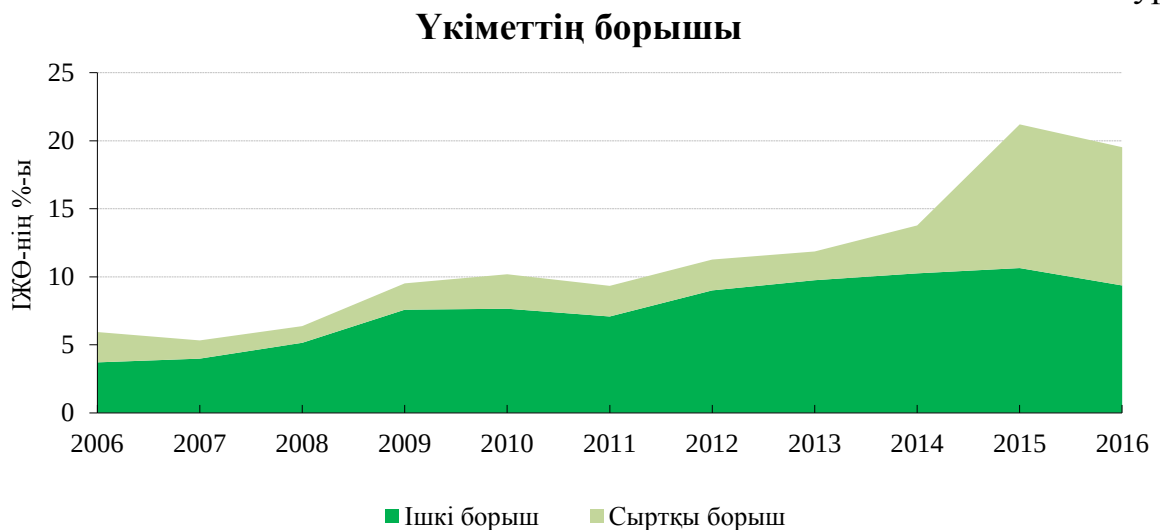
Ұлттық қордың қаражаты 2016 жылдың соңында 64,2 млрд. АҚШ долларын құрады. Мұнай бағасының төмендеуі (2015 жылғы бір баррель үшін орташа алғандағы 52,4 АҚШ долларынан 2016 жылы бір баррель үшін орташа алғанда 44,0 АҚШ долларына дейін) мұнай өндіретін кәсіпорындардың түсімі мен кірісінің және, тиісінше, мұнай секторынан Ұлттық қорға салықтық түсімдердің қысқаруына әкеп соқты. Мәселен, 2016 жылы Ұлттық қорға мұнай секторының кәсіпорындарынан тікелей салықтар түріндегі түсімдер 2015 жылмен салыстырғанда 30,0%-ға қысқарды. Ұлттық қордан кепілдік берілген трансферт 2016 жылы 24,0%-ға өсті, алайда республикалық бюджетке салықтық түсімдердің шамадан тыс орындалуына байланысты Ұлттық қордан кепілдік берілген трансфертті тартуға деген қажеттілік төмендеді және ол толықтай тартылған жоқ. Нысаналы трансферттер бойынша шығыстар аздап (1,2%-ға) азайды, бұл ретте 2016 жылы республикалық бюджеттен 420,8 млн. теңге сомаға нысаналы трансферт қайтарылды.

2016 жылы Қазақстан Үкіметі қарсыциклдік саясат жүргізуін жалғастырды. Ұлттық қордан тартылған нысаналы трансферттер инфрақұрылымдық жобаларды іске асыруға, тұрғын үй-коммуналдық құрылысты дамытуға, білім беру объектілерін салуға және қайта қалыпқа келтіруге және 2017 жылғы Дүниежүзілік қысқы универсиаданың инфрақұрылымын салуға және оны өткізуге дайындалуға, халықаралық қаржы ұйымдарымен бірлескен жобаларды қаржыландыруға, сондай-ақ білім беру және ғылым саласындағы бағдарламаларға қолдау көрсетуге бағытталған болатын.

2016 жылы мемлекет бюджет тапшылығы 2015 жылмен салыстырғанда 19,4%-ға қысқарды және бюджеттің жылдық жоспарына салынған ІЖӨ-нің 1,6%-ы мөлшеріндегі деңгейден 27,6%-ға төмен деңгейде қалыптасты (1.4.3-сурет). Мұнайға жатпайтын тапшылық ІЖӨ-нің 7,9%-ы мөлшерінде қалыптасты (2015 жылы – ІЖӨ-нің 8,2%-ы).

2016 жылдың қорытындысы бойынша сыртқы мемлекеттік борыш 2015 жылғы деңгеймен салыстырғанда 9,0%-ға төмендей отырып, 13,9 млрд. АҚШ долларын құрады (1.4.4-сурет). Үкіметтің сыртқы борышының жалпы сомасында негізгі үлесті еурооблигациялар, сондай-ақ Халықаралық қайта құру және даму банкінің және Азия даму банкінің сыртқы қарыздары құрады. Үкіметтің ішкі борышының аздап 2,1%-ға төмендеуі байқалады, ол 2016 жылдың қорытындысы бойынша 4,3 трлн. теңгені немесе ІЖӨ-нің 9,4%-ын құрады.

1.5. Төлем балансы және сыртқы борыш

Төлем балансының жай-күйі 2016 жылы мұнайдың әлемдік бағасы жылдың басында ең төменгі мәнге жеткеннен кейін салыстырмалы түрде тұрақтануымен және теңгенің еркін өзгеруге өтуінің жанама әсер етуімен айқындалды.

Brent сұрыпты мұнайдың әлемдік бағасы 2016 жылы орташа алғанда бір баррель үшін 44,0 АҚШ долларын құрады (2015 жылы орташа алғанда бір баррель үшін 52,4 АҚШ доллары), бұл ретте қаңтарда бір баррель үшін

27,8 АҚШ доллары болған ең төменгі мәнге жетті, ал жылдың соңында бір баррель үшін 56,8 АҚШ долларын құрады.

Мұнай бағасының серпіні бойынша алсақ, 2016 жылы мұнай экспортының көлемі және тиісінше, шетелдік тікелей инвесторлардың кірістері, оның ішінде бірлескен кәсіпорындардың қызметіне инвестицияланатын кірістері өсті.

2016 жылдың нәтижелері бойынша ағымдағы операциялар шоты 8,5 млрд. АҚШ доллары болатын тапшылықпен қалыптасты (2015 жылы – 5,1 млрд. АҚШ доллары) (1.5-бөлімге 1-қосымша, 1.5.1-кесте).

Сауда балансының оң сальдосы 25,6%-ға қысқара отырып, 9,4 млрд. АҚШ долларын құрады (2015 жылы – 12,7 млрд. АҚШ доллары).

Тауарлар экспорты 19,8%-ға төмендей отырып, 37,3 млрд. АҚШ долларын құрады (2015 жылы – 46,5 млрд. АҚШ доллары). Мұнай мен газ конденсаты экспортының құны 2015 жылмен салыстырғанда 27,6%-ға қысқарды, бұл ретте IV тоқсанда мұнай мен газ конденсатының экспорты өткен тоқсанмен салыстырғанда 1,0%-ға және 2015 жылғы IV тоқсанмен салыстырғанда 7,0%-ға өсті.

Тауарлар импорты 17,7%-ға қысқарып, 27,9 млрд. АҚШ долларын (2015 жылы – 33,8 млрд. АҚШ доллары) құрады. Айтарлықтай төмендеу азық-түлікке жатпайтын тұтынушылық тауарларды және инвестициялық тауарларды әкелу бойынша болды. Ресейден келетін импорттың құны 13,3%-ға төмендеп, 9,1 млрд. АҚШ доллары болды, Қытайдан келетін импорт 3,7 млрд. АҚШ долларына дейін 28,0%-ға қысқарды.

Инвестициялық кірістердің теріс сальдосы, негізінен шетелдік тікелей инвесторлар кірістерінің 2015 жылғы 8,8 млрд. АҚШ долларынан 2016 жылғы 10,9 млрд. АҚШ долларына дейін өсуі есебінен 2015 жылмен салыстырғанда 20,7%-ға ұлғайып, 11,6 млрд. АҚШ долларын құрады. Тікелей инвестициялау қатынастарымен байланысты емес кредиторларға сыйақы төлеу 6,3%-ға төмендеді және 2,8 млрд. АҚШ доллары болды.

Халықаралық қызмет көрсету балансының тапшылығы 4,8 млрд. АҚШ доллары болды, бұл 2015 жылға қарағанда 6,9%-ға төмен. Төмендеу қызмет көрсету импортының қысқаруы есебінен болды.

Қаржы шоты (Ұлттық Банктің резервтік активтерімен операцияларды қоспағанда) 2016 жылы 8,8 млрд. АҚШ доллары (2015 жылы – 9,4 млрд. АҚШ доллары) теріс сальдомен қалыптасты. Активтердің өсуімен салыстырғанда міндеттемелердің барынша жоғары өсу қарқынын қаржы операциялары бойынша капиталдың таза әкелінуі немесе «қалған елдерден таза қарыз алу» қамтамасыз етті.

Шетелдік тікелей инвестициялар бойынша нетто-ағын 14,4 млрд. АҚШ доллары (2015 жылы – 3,1 млрд. АҚШ доллары) болды. Тікелей инвестициялау операциялары бойынша қаржылық активтердің 3,2 млрд. АҚШ долларына ұлғаюы негізінен қазақстандық кәсіпорындардың өздерінің шетелдік бас компанияларына берген фирмааралық қарыздарының есебінен болды. Шетелдік тікелей инвестициялар бойынша міндеттемелердің 17,6 млрд. АҚШ долларына таза өсімі фирмааралық қарыз алумен, оның

ішінде арнайы мақсаттағы шетелдік еншілес кәсіпорындар арқылы, сондай-ақ кірістерді қайта инвестициялауды қоса алғанда, шетелдік тікелей инвесторлардың Қазақстан кәсіпорындарының капиталын ұлғайтуымен қамтамасыз етілді.

Шетелдік тікелей инвестициялардың жалпы ағыны 39,9%-ға ұлғайды және 20,6 млрд. АҚШ доллары болды. Бұл ретте шетелдік тікелей инвестициялардың салымы өңделмеген мұнай және табиғи газ өндіруге – 5,7 млрд. АҚШ долларын, геологиялық барлау және зерттеулер жүргізу қызметіне – 4,8 млрд. АҚШ долларын, металлургия өнеркәсібіне және машиналар мен жабдыктан басқа, дайын металл бұйымдары өндірісіне – 3,3 млрд. АҚШ долларын, көтерме және бөлшек саудаға, автокөлік жөндеуге – 2,3 млрд. АҚШ долларын құрады.

Елге сыртқы қаржыландырудың әкелінуі мемлекеттік және корпоративтік секторлардың орта- және ұзақ мерзімді қарыз алуымен (таза әкелінуі – 1,9 млрд. АҚШ доллары) де қамтамасыз етілді.

Портфельдік инвестициялар бойынша 0,7 млрд. АҚШ доллары (2015 жылы таза әкеліну 5,9 млрд. АҚШ долларын құрады) болатын капиталдың таза әкетілуі резиденттер активтерінің қысқаруымен салыстырғанда олардың міндеттемелерінің неғұрлым жоғары қарқынмен қысқаруы есебінен қалыптасты. Активтердің портфельдік инвестициялар құрамында 1,3 млрд. АҚШ долларына төмендеуі Ұлттық қордың шетелдік активтерінің қысқаруына байланысты болды, бұл ретте банктік емес ұйымдардың шетелдік эмитенттердің бағалы қағаздарын сатып алуы активтердің төмендеуін ішінара өтеді. Міндеттемелердің 2,0 млрд. АҚШ долларына жуық қысқаруы резиденттердің қайталама нарықта тәуелсіз еурооблигацияларды сатып алуы бойынша операцияларымен, сондай-ақ Қазақстан банктерінің және банктік емес ұйымдардың бұрын шетелдік нарықтарда шығарылған борыштық бағалы қағаздарды өтеуімен қамтамасыз етілді.

Қысқа мерзімді борыштық құралдар бойынша 8,4 млрд. АҚШ доллары болатын (2015 жылы – 3,7 млрд. АҚШ доллары) таза әкетілу банктердің және банктік емес ұйымдардың қаражатын, оның ішінде бірлескен кәсіпорындар ірі инвестициялық жобаларды қаржыландыру үшін тартқан қаражатты шетелдік шоттарда орналастыруға байланысты болды.

2016 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша резервтік активтер (Ұлттық қордың активтерін есептемегенде) 29,5 млрд. АҚШ долларына (2015 жылдың соңында – 27,9 млрд. АҚШ доллары) бағаланды, бұл Қазақстанның тауарлар мен көрсетілетін қызметтер импортының 9,1 айын қаржыландыруды қамтамасыз етеді.

2016 жылғы 31 желтоқсанда Қазақстан Республикасының сыртқы борышы 163,8 млрд. АҚШ долларын құрады, оның 7,9%-ы немесе 12,9 млрд. АҚШ доллары – мемлекеттік сектордың сыртқы борышы, 4,4%-ы немесе 7,2 млрд. АҚШ доллары – банк секторының сыртқы борышы, 32,0%-ы немесе 52,5 млрд. АҚШ доллары – тікелей инвестициялармен байланысты емес басқа секторлардың берешегі, ал қалған 55,7%-ы немесе 91,3 млрд.

АҚШ доллары осы сектордың фирмааралық берешегі (1.5-бөлімге 2-қосымша, 1.5.2-кесте).

Елдің сыртқы борышының көлемі 2016 жылы 10,4 млрд. АҚШ долларына, оның ішінде фирмааралық берешектің 9,3 млрд. АҚШ долларына және басқа секторлардың сыртқы міндеттемелерінің 1,2 млрд. АҚШ долларына өсуі есебінен ұлғайды. Мұндай өсуге, негізінен, экономиканың өндіруші салаларындағы жобаларды іске асыруға сыртқы қарыздар тарту себепші болды.

Үкіметтің сыртқы борышы, негізінен, Дүниежүзілік Банк тобынан қарыздар тарту есебінен 0,8 млрд. АҚШ долларына өсті, ал банктердің (банктер және «Қазақстанның Даму банкі» АҚ) сыртқы борышы, негізінен, резиденттердің борыштық бағалы қағаздарымен операциялар есебінен 0,8 млрд. АҚШ долларына қысқарды. Ұлттық Банктің сыртқы міндеттемелері, негізінен, халықаралық ұйымдардың және шет елдердің орталық банктерінің депозиттері көлемінің қысқаруы салдарынан 142,5 млн. АҚШ долларына қысқарды.

Сыртқы борыштың ІЖӨ-ге қатынасы 2016 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 122,5%-ды (2015 жылдың соңында – 83,2%), ал сыртқы борыштың тауарлар мен қызметтер экспортына қатынасы – 375,5%-ды (2015 жылдың соңында – 289,4%) құрады (1.5-бөлімге 3-қосымша, 1.5.3-кесте).

2016 жылы Қазақстанның таза сыртқы борышы 2,9 млрд. АҚШ долларына 38,7 млрд. АҚШ долларына дейін ұлғайды және ІЖӨ-ге қатынасы 29,0%-ды құрады.

Мемлекеттік сектор бұрынғыдай қалған әлемге қатысты таза кредитор позициясын, басқа секторлар және банктер секторы таза борышкер позициясын сақтап отыр. Бұл ретте банктердің таза сыртқы борышы, негізінен, олардың меншікті қаражатын шет елдегі шоттарда жинақтауы есебінен 2016 жылдың басынан 2,6 млрд. АҚШ долларына қысқарды.

2-тарау. Ақша-кредит саясаты және қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету

2.1. Ақша-кредит саясаты

«Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Ұлттық Банк баға тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған ақша-кредит саясатын жүргізеді. Инфляция бойынша нысаналы бағдарларға қол жеткізу үшін 2016 жылы Ұлттық Банк инфляциялық таргеттеудің негізгі қағидаттарына сәйкес ақша-кредит талаптарын реттеу жөнінде шаралар қабылдады. 2016 жылы ақша-кредит саясаты сыртқы және ішкі күйзелістер салдарының таралуы, сондай-ақ халықтың және кәсіпорындардың ақша-кредит саясатының және айырбастау бағамы саясатының жаңа режиміне бейімделуі жағдайында қалыптасып, іске асырылды.

2016 жылғы қаңтарда Ұлттық Банк ақша және валюта нарықтарындағы балансты қалпына келтіру және сақтау, сондай-ақ теңгемен өтімділік тапшылығының орнын толтыру шараларын қабылдады. Банктерге түсетін салмақты азайту мақсатында ең төменгі резервтік талаптар тетігі жеңілдетілді. Теңгемен активтердің тартымдылығын арттыру шаралары қабылданды, теңгемен депозиттер бойынша ұсынылатын мөлшерлемелер 10%-дан 14%-ға дейін көтерілді, ал шетел валютасындағы депозиттер бойынша мөлшерлемелер 3%-дан 2%-ға дейін төмендетілді.

Ақша және валюта нарықтарындағы ахуалдың қалпына келуіне қарай ақша-кредит саясатының пайыздық арнасын қалпына келтіру үшін жағдайлар жасалды. 2016 жылғы ақпанда Ұлттық Банк ақша-кредит саясатының негізгі құралы ретінде базалық мөлшерлеме белгілеуді қайта жаңғыртты. Базалық мөлшерлемені енгізу қаржы нарығына қатысушыларға тарту құны бойынша және Ұлттық Банктің іс-қимылдары бойынша бағдар алуға мүмкіндік берді, бұл нарыққа қатысушылардың пайыздық мөлшерлеме серпінін түсінуіне және өтімділікке қол жеткізу талаптарының тұрақтануына жағымды әсер етті.

Базалық мөлшерлеме деңгейі туралы шешім қабылдау кезінде баға тұрақтылығын қамтамасыз ету және қаржылық тұрақтылыққа қолдау көрсету тәуекелдері ескерілді. Базалық мөлшерлеме деңгейі туралы шешімдерді 2016 жылы Ұлттық Банк алдын ала жарияланған кестеге сәйкес қабылдады. Тәуекелдер балансын сақтау мақсатында базалық мөлшерлеме 17% деңгейінде белгіленді.

Ұлттық Банктің өтпелі кезеңде (2016 жылғы бірінші жартыжылдық) белгілеген мөлшерлемелерінің жоғары деңгейі және ақша-кредит саясаты бағамының күрт өзгермеуі нарыққа қатысушылар тарапынан Ұлттық Банктің іс-қимылына сенімнің біртіндеп қалыптасуына да, ұлттық валюта бағамының тұрақтануына да ықпал етті. Қысқа мерзімді кезеңде мөлшерлемелерді үдемелі төмендетуге қарағандағы тұрақты позиция жүргізіліп отырған ақша-кредит саясатының дәйектілігін көрсетті.

Макроэкономикалық көрсеткіштердің тұрақтануына, қаржы нарығындағы ахуалдың жақсаруына, сондай-ақ инфляциялық және девальвациялық күтулердің төмендеуіне қарай Ұлттық Банк базалық мөлшерлеме деңгейін біртіндеп төмендету арқылы ақша-кредит талаптарын кезең-кезеңімен жеңілдете бастады. Базалық мөлшерлеме деңгейі туралы барлығы 8 шешім қабылданды. Бұл ретте базалық мөлшерлеме 4 рет: мамырда – 15%-ға дейін, шілдеде – 13%-ға дейін, қазанда – 12,5%-ға дейін, қарашада – 12%-ға дейін төмендетілді.

Ақша-кредит саясаты құралдарының жүйесі Ұлттық Банкке таргеттелетін мөлшерлемені (ақша нарығының бір күндік TONIA банкаралық қысқа мерзімді мөлшерлемесі) базалық мөлшерлеменің пайыздық дәлізінің шегінде ұстап тұруға мүмкіндік берді. Мемлекеттік және квазимемлекеттік секторлардың айтарлықтай шығыстарымен қатар салымдарды шетел валютасынан теңгеге конвертациялау процесінен туындаған теңгемен өтімділіктің құрылымдық профициті жағдайында Ұлттық Банк өтімділікті

алу жөніндегі операцияларды жүргізді, ал ақша нарығының мөлшерлемелері пайыздық дәліздің төменгі шегінің айналысында қалыптасты.

2016 жылы Ұлттық Банк ішкі нарықтағы ақша құнының бағдары болатын кірістілік қисығын қалыптастыру үшін жағдайлар жасау жұмысын белсенді жүргізе бастады. Осыған байланысты 2016 жылғы мамырдан бастап Ұлттық Банк ақша-кредит саясатының мақсаттары үшін пайдаланылатын 7 және 28 күндік қысқа мерзімді ноттармен қатар өтеу мерзімі одан да ұзағырақ ноттарды (мамырдан бастап айналыс мерзімі 91 күндік, маусымнан бастап – 182 күндік, қыркүйектен бастап – 364 күндік) шығара бастады. 2016 жылғы қараша-желтоқсанда Ұлттық Банк мерзімділігі 2 жылдан 5 жылға дейінгі меншікті портфелінен мемлекеттік бағалы қағаздарды сатты. Өткізілген аукциондар нәтижесінде пайыздық мөлшерлемелерді 5 жылға дейінгі мерзімге төмендету бойынша нарықтық күтулер белгіленді.

Инфляциялық таргеттеу режимінің шеңберінде 2016 жылы Ұлттық Банк ақша-кредит саясатын болжау және талдау жүйесін жетілдіру және базалық мөлшерлеме бойынша шешімдер қабылдау кезінде оны белсенді пайдалану жұмысын жүргізді. Тоқсан сайын болжау раундары өткізілді, олардың барысында негізгі макроэкономикалық көрсеткіштердің, оның ішінде инфляцияның орта мерзімді перспективаға арналған болжамдары әзірленді.

Нарықтың күтулерін неғұрлым сапалы бағалау және макроэкономикалық көрсеткіштер болжамдарын жасау үшін 2016 жылы халықтың арасында пікіртерім жүргізіле бастады. Нәтижелер үй шаруашылықтарының қаржылық жай-күйінің өзгеруін, олардың тұтынушылық және жинақтау қимылын, олардың бағаның өсуін қабылдауын, инфляция және айырбастау бағамы бойынша күтулерді, сондай-ақ тұтастай алғанда елдің экономикалық жағдайына қатысты халықтың жалпы көңіл-күйін қадағалауға мүмкіндік береді.

Ақша-кредит саясатының шараларымен қатар 2016 жылы Ұлттық Банк қызметінің ашықтығын арттыру және коммуникациялық саясатты жақсарту шараларын қабылдады. Ақша-кредит саясатының мәселелері бойынша жарияланатын статистикалық және талдамалық ақпарат тізбесі айтарлықтай кеңейтілді, баспасөз конференцияларын және Ұлттық Банк басшылығының сарапшылармен және бұқаралық ақпарат құралдарымен кездесулерін өткізудің жаңа практикасы енгізілді. Бұл шаралар экономика агенттерінің қаржы нарығында болып жатқан процестерді дұрыс түсінуіне, инфляцияға, айырбастау бағамына және басқа макроэкономикалық көрсеткіштерге қатысты оңтайлы күтулер қалыптастыруға бағытталған.

Тұтастай алғанда, Ұлттық Банк 2016 жылы қалыпты-ұстамды ақша-кредит саясатын жүргізді.

2.2. Айырбастау бағамы саясаты және валюта нарығы

2016 жыл бойында валюта нарығындағы ахуалға әлемдік тауар нарықтарындағы баға ауытқулары, сондай-ақ Қазақстанның негізгі сауда

әріптес елдердің ұлттық валютасының серпіні әсер етті. Ұлттық Банк бұл ретте, теңгенің өзгермелі айырбастау бағамы саясатын ұстанды. Ұлттық Банктің 2016 жыл ішінде валюталық сауда-саттыққа қатысуы жүйелі сипатта болмады және ол тұрақсыздандырушы күрт ауытқуларды басу қажеттілігінен туындады. Ұлттық Банктің өктемдік көлемі 2016 жылы 2,9 млрд. АҚШ долларын құрады.

Өзгермелі айырбастау бағамы режимін енгізу бір жағынан, іргелі факторларға қатысты, бірінші кезекте, мұнай бағасына теңгенің айырбастау бағамының икемділігін арттыруға, ал екінші жағынан бағам қалыптастыруды неғұрлым айқын және болжалды етті. Оның нәтижесінде айырбастау бағамының АҚШ долларына қатысты құбылмалылығының төмендеуі болды. Теңге бағамы 2016 жылы бір АҚШ долларына 327,66-383,91 теңге аралығында ауытқып тұрды. Теңге бағамының неғұрлым жоғары құбылмалылығы жыл басында байқалды. 2016 жылғы қаңтарда мұнай бағасының бір баррель үшін 27 АҚШ доллары деңгейіне дейін айтарлықтай төмендеуі теңгенің айырбастау бағамының бір АҚШ доллары үшін 383,91 теңге болған тарихи ең аз мәніне дейін әлсіреуінің себебі болды.

2016 жылғы ақпан-маусымда мұнай бағасының өсуі аясында теңгенің нығаю беталысы байқалды және халықтың девальвациялық күтулері төмендеді. Бұл халықтың қолма-қол АҚШ долларын айырбастау пункттері арқылы сату көлемімен (2016 жылғы ақпаннан маусым аралығындағы 5 ай ішінде АҚШ долларын нетто-сату 1 млрд. АҚШ долларын құрады) және депозиттердің долларлануының төмендеуімен (2016 жылғы қаңтарда 69,9%-дан 2016 жылғы маусымда 57,6%-ға дейін) расталды.

Жылдың бірінші жартысында тек іргелі сыртқы факторлармен ғана емес, долларсыздандыру процесімен шартталған теңгенің күрт нығаюына жол бермеу мақсатында Ұлттық Банк шетел валютасын сатып алу бойынша операциялар жүргізді. 2016 жылдың бірінші жарты жылдығы ішінде Ұлттық Банктің өктемдігі 3,2 млрд. АҚШ долларын құрады.

Шілдеде мұнайға әлемдік бағалардың төмендеуі (бір баррель үшін 49,7 АҚШ долларынан 42,5 АҚШ долларына дейін) және теңге бағамының бір доллар үшін 352,25 теңгеге дейін 4,0%-ға төмендеуі нәтижесінде Ұлттық Банктің валюта нарығындағы операциялары айырбастау бағамының айтарлықтай және тұрақсыздандырушы өзгерулерін шектеуге бағытталды.

Тамыздан бастап валюта нарығындағы жағдай тұрақтанды және шетел валютасына сұраныс пен ұсыныстың теңгерімділігімен сипатталды. Осыған байланысты 2016 жылғы қыркүйекте Ұлттық Банктің нетто-қатысуы және оның теңгенің айырбастау бағамының іргелі трендіне әсері нөлге тең болды. Аталған кезең ішінде теңге бағамы бір АҚШ доллары үшін 328,91-344,56 теңге аралығында ауытқып тұрды. Теңгенің биржалық бағамы желтоқсанның соңына жыл басынан 2,0%-ға өсіп, бір АҚШ доллары үшін 333,29 теңгені құрады.

2016 жыл ішінде еуроға қатысты теңгенің биржалық бағамы 5,1%-ға өсті, Ресей рубліне қатысты 17,8%-ға төмендеді.

2016 жылы теңге/АҚШ доллары валюталық жұп бойынша биржалық операциялардың көлемі Қазақстан қор биржасында 2015 жылмен салыстырғанда 45,6%-ға төмендеп, 30,4 млрд. АҚШ долларын құрады. Биржадан тыс валюта нарығында теңге/АҚШ доллары валюталық жұп бойынша операциялардың көлемі 72,5 млрд. АҚШ долларын құрады. Жалпы алғанда, ішкі валюта нарығындағы теңге/АҚШ доллары валюталық жұп бойынша операциялардың көлемі 102,9 млрд. АҚШ долларын құрады.

Еуро және Ресей рубльдерімен операциялар валюта нарығының биржалық және биржадан тыс сегменттерінің айналымында алатын үлесі азғантай болды. Биржалық нарықта Ресей рублімен жасалған операциялардың көлемі 13,2 млрд. Ресей рубліне дейін 28,3%-ға төмендеді, еуромен жасалған операциялардың көлемі 23,6 млн. еуроға дейін 38,4%-ға төмендеді. Биржадан тыс валюта нарығында Ресей рублімен жасалған операциялардың көлемі 17,9 млрд. Ресей рубліне дейін 1,8%-ға артты, еуромен жасалған операциялардың көлемі 68,1 млн. еуроға дейін 41,4%-ға артты.

Қолма-қол шетел валютасы нарығында 2016 жылдың бірінші жарты жылдығында халықтың валюталық артықшылық беруінің теңгеге ауысуы мен тиісінше АҚШ долларын сатуы байқалды.

Әрі қарай долларға деген сұраныс қайта басталды. Алайда, 2016 жыл ішінде халықтың АҚШ долларын нетто-сатып алуы бар жоғы 1,4 млрд. АҚШ долларын құрады, ол 2015 жылдың көлемдерінен 5,7 есе төмен және 2001 жылдан бергі ең аз мәні болып табылады. Қолма-қол Ресей рубльдерін нетто-сатып алу да 2016 жыл ішінде 88,1 млрд. рубліне дейін екі есеге қысқарды. Бұл ретте, АҚШ доллары мен Ресей рублін теңге баламасында нетто-сатып алу теңесті, ал 2015 жылы Америка валютасы Ресей валютасынан танымал болған және оған деген сұраныс рубльге қарағанда 2,7 есе асып түскен. Қолма-қол еуропалық валютаны нетто-сатып алу көлемдері 2016 жыл ішінде 373,0 млн. еуроға дейін 40%-ға дерлік қысқарған. Еуроға сұраныс шектеулі күйінде қалып отыр.

2.3. Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету

Қазақстанның негізгі экспортталатын тауарларына әлемдік бағалардың одан әрі өзгеруіндегі белгісіздік, қысқа мерзімді теңгемен қорландырудың жоғары құны мен ұзақ мерзімді ресурстардың тапшылығы, сондай-ақ қарыз алушылардың төлем қабілетсіздігінің төмендігі 2016 жылы банктердің кредиттік саясатының жұмсаруын тежеп тұрды. Осылармен қатар, банктердің 2016 жылы кредиттік саясатты қатаңдатуына әсер еткен факторлардың бірі банктерге сауалнама жүргізу нәтижелері бойынша⁸ реттеушінің тарапынан шектеулі әсер ету шараларын қолдануы болды. Оның нәтижесінде банктердің тәуекелді қарыз алушылармен жұмыс істеу тәсілдері

⁸ «Кредит нарығының жағдайы және өлшемдерінің болжамы» банктерге жүргізілген сауалнаманың нәтижесінде кредит нарығының сапалық өлшемдерін зерттеу

мен кредиттік тәуекелді басқару әдістері қатаңдатылды. Осы аяда кредитке деген сұраныс бизнес тарапынан да, тұрғындар тарапынан да бәсеңдеді. Сонымен қатар, банктердің капиталына қысымның күшеюіне және олардың кредиттік тәуекелдерді қабылдау мүмкіндігін шектеуге экономикалық өсудің бәсеңдеуі мен кепілдік мүлік құнының төмендеуі себепші болды. Нәтижесінде портфельдің сапасы едәуір әлсіреді, соның ішінде банктердің кредиттік портфельіндегі саудамен айналыспайтын сектордың жоғары үлесі есебінен әлсіреді.

Банктер жұмыс істемейтін қарыздарды қайта қаржыландыру, қайта құрылымдау және есептен шығару бойынша іс-шаралар жүргізді, алайда мұндай тәжірибе активтердің сапасы туралы есептіліктің дұрыс ақпараттылығын төмендетті. Банктердің реттеушілік есептілігіне сәйкес, 2016 жылдың қорытындысы бойынша жұмыс істемейтін қарыздардың (төлем мерзімі 90 күннен асқан) үлесі 2015 жылғы 8,0%-дан (1,2 трлн. теңге) 6,7%-ға дейін (1,0 трлн. теңге) төмендеді. Активтердің төмен сапасы құндық бағалауға шектен тыс оптимистік тұрғыдан қарау және күмәнді қарыздарды есепте стандартты ретінде көрсету есебінен жасырын қалуы мүмкін.

Бұл жағдай Қазақстан үшін тән емес, әлемнің көптеген реттеушілері оны бастан өткеруде. Оны шешу үшін Ұлттық Банк активтердің сапасы мен банктердің есептілігін арттыруға, сондай-ақ олардың қаржылық тұрақтылығын арттыруға бағытталған шаралар кешенін іске асыратын болады, ол активтердің сапасын кешенді бағалау жүргізуді талап етеді (халықаралық тәжірибеде Asset quality review ретінде белгілі болған, ол әдетте, стресс-тестілеу жүргізумен қатар жүреді). 2016 жылы Ұлттық Банк активтердің сапасын кешенді түрде бағалау мақсатында дайындық жұмыстарын жүргізді, оның ішінде халықаралық сарапшылармен және тиісті тәжірибесі бар орталық банктермен консультациялар өткізді, банк активтерінің сапасына бағалау жүргізу бойынша консультанттарға, аудиторларға қойылатын өлшемшарттар мен талаптар бекітілді. Кредиттік бюролардың дерекқорларымен қалыптастыратын жеке қарыздар жөніндегі ақпараттың негізінде стресс-тестілеу моделін әзірлеу бойынша жұмыс басталды. Осылайша, Ұлттық Банк 2017 жылы активтер сапасын бірыңғай әдіснама бойынша тексеру жүргізуге дайын. Бағалаудың объективтілігін және оған сенімді қамтамасыз ету мақсатында, соның ішінде халықаралық қоғамдастық (инвесторлар, рейтингтік агенттіктер) үшін, жетекші орталық банктермен ұқсастық бойынша тәуелсіз сарапшылар тартылатын болады.

Активтердің сапасын бағалау және стресс-тестілеу жөнінде жүргізілген жұмыстың нәтижелері бойынша анықталған проблемалардың ауқымына байланысты акционерлерге банкті үстеме капиталдандыру бойынша талаптар қойылатын болады. Сондай-ақ, реттеушінің шаралары проблемалық банктерді тиімді түрде қалыпқа келтіру және қиындықтарды реттеу үшін құқықтық және экономикалық жағдайлар жасауға, мемлекеттік шығындарды барынша азайта отырып, банк жүйесіне деген сенімге нұқсан келтірместен, проблемалық мәселелердің тез шешілуін қамтамасыз ететін неғұрлым қауіпсіз тәсілдерді жасауға бағытталатын болады. Аталған жұмыс

шеңберінде Ұлттық Банк ХВҚ мен Дүниежүзілік банктің сарапшыларымен жүргізілген консультациялар негізінде заңнамалық тұрғыдан өзгертулерді талап ететін мынадай басым бағыттарды айқындады:

1) Банктік қадағалау жөніндегі Базель комитетінің Қағидаттарына сәйкес қадағалау шеңберінде дәлелді пайымдауларды қолдануда Ұлттық Банктің өкілеттіктерін кеңейту арқылы банктерді реттеуде және қадағалауда тәуекелге бағдарланған тәсілді күшейту, оның ішінде проблемалық банктерді ерте анықтау және оларға қатысты шаралар қолдану, банктердің байланысты тараптармен мәмілелерін реттеу мақсатында банктердің байланысқан тараптарын айқындау;

2) аудиторлар мен бағалаушылардың жауапкершіліктерін арттыру, сондай-ақ аудиторлық қызметтің сапасын тексерудің бірыңғай тәуелсіз органын құру, қаржы ұйымдарына қызметтер ұсынатын аудиторлар мен бағалаушыларға қатысты Ұлттық Банктің өкілеттіктерін кеңейту, фидуциарлық міндеттемелерін орындамаған жағдайда, оларды жауапкершілікке тарту;

3) Қаржылық тұрақтылық жөніндегі кеңестің, ХВҚ және басқа халықаралық органдардың халықаралық қағидалары мен ұсынымдарына сәйкес дәрменсіз банктерді реттеудің мыналарды көздейтін тиімді режимін құру: қадағалау шараларын дәрменсіздікті реттеу бойынша шаралардан ажырату; дәрменді банктерге шұғыл өтімділік ұсыну тетігін дәрменсіз банктерді реттеу режимінен ажырату; дәрменсіз банктерді реттеуге мемлекеттің қатысуын барынша азайту; банк акционерлерінің жауапкершілігін арттыру; жүйелі салдарларды барынша азайту.

Банк секторында ұзақ мерзімді теңгемен қорландыруды дамыту үшін жағдайлар жасауға Ұлттық Банктің тәуекелсіз кірістілік сызығын қалыптастыру бойынша жүргізіп отырған белсенді жұмысы ықпал ететін болады. Кірістілік сызығын қалыптастыруға қарай институционалдық инвесторлар есебінен (зейнетақы, сақтандыру және инвестициялық қорлар) нарықтық ұзақ мерзімді қорландыруды дамыту жүргізіледі, олар үшін қазіргі уақытта тежеуші фактор мерзімділігі үшін сыйақының жоқтығы болып отыр.

Банк секторының депозиттер нарығының негізгі проблемасы 2016 жылы мерзімінен бұрын алуды ынталандырмайтын құралдардың жоқтығы болды. Депозиттік өнімдердің барлығында бар есептелген сыйақыны жоғалтпай депозиттерді мерзімінен бұрын алу жөніндегі салымшының құқығы мерзімді депозиттерді «талап етуге дейінгі» салымдармен теңестіреді. Мұндай тәжірибе банк секторын осал етеді және алынған қорландыруды ұзақ мерзімді кредиттеуге ауыстыруға мүмкіндік бермейді. 2016 жылы Ұлттық Банк «Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ-пен бірлесе отырып тартылатын ресурстардың мерзімділігіне қарай қаражатты ұзақ мерзімді сақтау және салымдардың құнын реттеуді ынталандыратын құралдарды енгізу арқылы банк секторының депозиттік базасын күшейтуге бағытталған шараларды әзірлеу бойынша жұмысты бастады.

Қазақстан Республикасының қаржылық тұрақтылығы мен қаржы нарығын дамыту жөніндегі кеңестің қызметі

2016 жылы Қазақстан Республикасының қаржылық тұрақтылығы мен қаржы нарығын дамыту жөніндегі кеңестің 4 отырысы өткізілді, онда Қазақстанның бағалы қағаздар нарығы мен сақтандыру секторын дамытудың өзекті мәселелері талқыланды. Аталған отырыстардың аясында қаржы нарығына қатысушылардың қызметіне қатысты мынадай мәселелер талқыланды:

эмитенттерді реттеуді, ынталандыруды ырықтандыру және экономиканы қаржыландыру үшін қосымша мүмкіндіктер жасау арқылы бағалы қағаздар нарығын дамыту;

бағалы қағаздарды есепке алу мен сақтау бойынша функциялардың тиімділігін арттыру, сондай-ақ ұсынылатын қызметтер бойынша тарифтерді оңтайландыру арқылы нарық инфрақұрылымының мазмұнымен байланысты шығыстарды қысқарту мақсатында «Бағалы қағаздардың бірыңғай тіркеушісі» АҚ-тың және «Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ-тың бірігу мүмкіндіктері;

міндетті және ерікті сақтандыру жүйелерін дамыту;

сақтандыру нарығының инфрақұрылымын жетілдіру, соның ішінде Қазақстанның «Жасыл карта» автосақтандыру халықаралық жүйесіне кіру мүмкіндіктерін қарастыру, еурохааттаманы енгізу, сақтандыру омбудсманының қызмет аясын кеңейту, сақтандыру шарттары бойынша үлгі дерекқорды қалыптастыру;

шетелдік қайта сақтандырушыларға талаптарды арттыру, шет елдегі тәуекелдерді қайта сақтандыру бойынша ақпаратты ашу, сондай-ақ қоса сақтандыру және қайта сақтандырудың ұлттық нарығының әлеуетін пайдалану;

Қазақстан Республикасы азаматтары үшін сақтандыру өнімдерінің қолжетімділігі мен тартымдылығын ынталандыру және арттыру мақсатында оларға салық салу тетігін өзгерту;

актуарийлердің және олардың кәсіби бірлестіктерінің кәсіби деңгейін, мәртебесін, жауапкершілігін арттыру мақсатында актуарлық қызметті жетілдіру;

интернет-ресурстарды қолдану арқылы сақтандыру өнімдерін сатып алу рәсімін жеңілдететін электрондық сақтандыруды енгізу;

корпоративтік басқару деңгейін арттыруға және оның қызметінің айқындылығына ықпал ететін «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры» АҚ-тың қызметін оның жұмыс істеу сұлбасын өзгерту арқылы жетілдіру;

көрсетілетін делдалдық қызметтерді оңтайландыру, сақтандыру (қайта сақтандыру) шарттарын жасасу кезінде айқындылықты, сондай-ақ сақтандыру ұйымдары мен сақтандыру делдалдарының Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарын бұзғаны үшін сақтандыру ұйымдары мен сақтандыру делдалдарының жауапкершілігін күшейтетін сақтандыру делдалдарының (сақтандыру агенттері мен брокерлерінің) қызметін жетілдіру.

3-тарау. Қаржы жүйесі: жай-күйі, реттеу және қадағалау

3.1. Банк секторы

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасында 33 банк және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын 8 ұйым, оның ішінде 3 ипотекалық ұйым (2016 жылдың басында – 35 банк және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын 11 ұйым⁹, оның ішінде 3 ипотекалық ұйым) жұмыс істеді.

2016 жылы банк секторының активтері 1,8 трлн. теңгеге немесе 7,5%-ға ұлғайды және 25,6 трлн. теңге болды (3.1.1-сурет).

3.1.1-сурет

Банктер активтерінің және кредиттік портфелінің серпіні

Банк секторының кредиттік портфелі жылдың басынан бастап 0,3%-ға азайып, 2016 жылдың қорытындылары бойынша 15,5 трлн. теңге болды.

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша банк секторының кредиттік портфелі бойынша халықаралық қаржылық есептілік стандарттарының талаптарына сәйкес 1,6 трлн. теңге немесе жиынтық кредиттік портфельдің 10,6%-ы болды.

Негізгі борыш және (немесе) есептелген сыйақы бойынша 90 күннен астам мерзімі өткен берешегі бар қарыздар 1,0 трлн. теңге немесе банктердің жиынтық кредиттік портфелінің 6,7%-ы болды.

Банктердің міндеттемелері 2016 жылы 1,4 трлн. теңгеге немесе 6,7%-ға ұлғайды да, 22,7 трлн. теңге болды (3.1.2-сурет).

⁹ «Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ, «Қазақстан қор биржасы» АҚ, «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы» РМҚ қоса алғанда

3.1.2-сурет

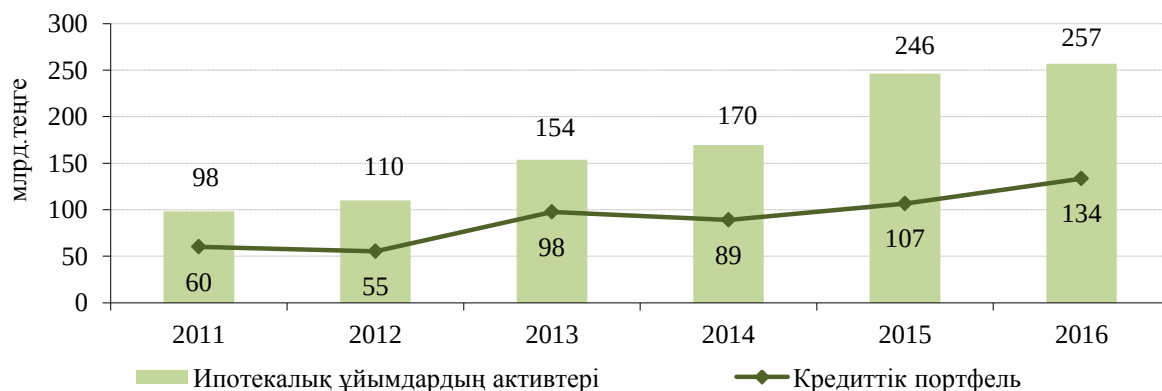
Ипотекалық ұйымдар

Ипотекалық ұйымдар активтерінің жиынтық мөлшері 2016 жылдың қорытындылары бойынша 257,1 млрд. теңге болды, бұл 2015 жылдың көрсеткішінен 10,8 млрд. теңгеге немесе 4,4%-ға көп.

Ипотекалық ұйымдардың жиынтық кредиттік портфелі 133,5 млрд. теңге болды, бұл 2015 жылдың қорытындылары бойынша қалыптасқан көрсеткіштен 26,8 млрд. теңгеге немесе 25,1%-ға көп (3.1.3-сурет).

3.1.3-сурет

Ипотекалық ұйымдардың активтері мен кредиттік портфелінің серпіні

Ипотекалық ұйымдардың жиынтық кредиттік портфеліндегі ең көп үлесті «Қазақстан ипотекалық компаниясы» ипотекалық ұйымы» АҚ берген кредиттер алады – 99,8%.

Мерзімі өткен берешегі бар қарыздардың ипотекалық ұйымдардың жиынтық кредиттік портфеліндегі үлес салмағы 2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 5,5% немесе 7,4 млрд. теңге, оның ішінде 90 күннен астам мерзімі өткен берешегі бар қарыздардың үлес салмағы – 1,6% немесе 2,1 млрд. теңге болды.

Ипотекалық ұйымдар қалыптастырған провизиялардың сомасы 2016 жылдың қорытындылары бойынша 4,1 млрд. теңге болды, қалыптастырылған провизиялардың кредиттік портфельдегі үлес салмағы 3,1% болды.

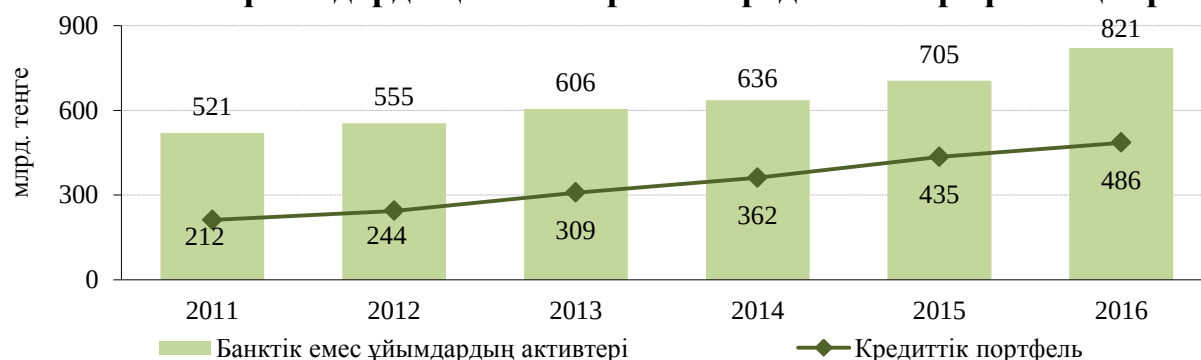
Өзге банктік емес ұйымдар

Банктік емес ұйымдардың¹⁰ жиынтық активтері бір жылда 16,3%-ға ұлғайып, 2016 жылдың қорытындылары бойынша 820,5 млрд. теңге болды.

Агроөнеркәсіптік кешен саласындағы ұлттық басқарушы холдингінің еншілес ұйымдарының кредиттік портфелі¹¹ 11,7%-ға ұлғайып, 2016 жылдың қорытындылары бойынша 485,7 млрд. теңге болды.

3.1.4-сурет

Банктік емес ұйымдардың активтері мен кредиттік портфелінің серпіні

Мерзімі өткен берешегі бар қарыздардың агроөнеркәсіптік кешен саласындағы ұлттық басқарушы холдингінің еншілес ұйымдарының жиынтық кредиттік портфеліндегі үлес салмағы 2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 30,3% (163,5 млрд. теңге), оның ішінде 90 күннен астам мерзімі өткен берешегі бар қарыздардың үлес салмағы – 17,2% болды.

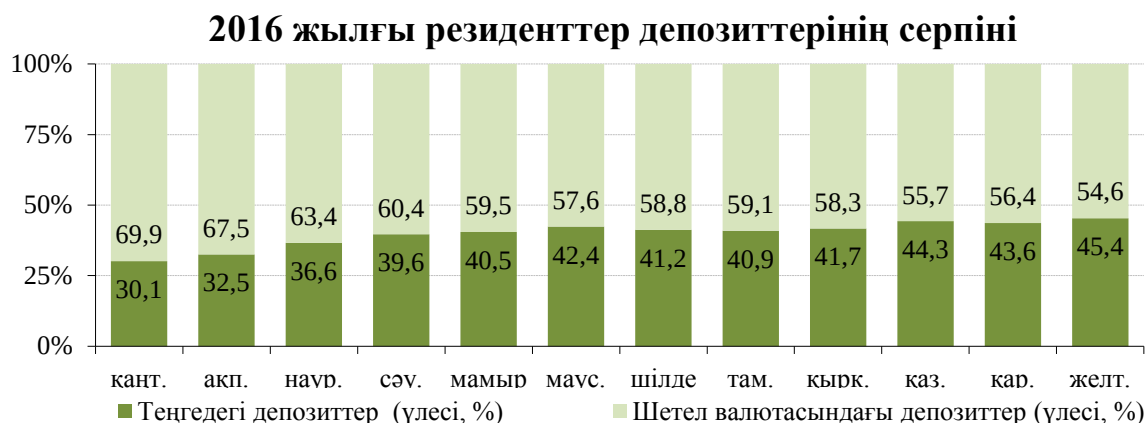
Депозит нарығы

Резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттері 2016 жылы 13,7%-ға (2015 жылы шетел валютасындағы депозиттерді валюталық қайта бағалауды есепке алғанда 36,6%-ға) ұлғайып, 18,2 трлн. теңгеге жетті. Депозиттік базаның өсуі валюта нарығының тұрақтануымен және елдегі макроэкономикалық жағдайдың жақсаруымен негізделді.

Ұлттық валютадағы депозиттердің ұлғаюы және шетел валютасындағы салымдардың қысқаруы депозиттердің долларлану деңгейінің 2016 жылғы қаңтардағы 69,9% ең жоғары мәнінен 2016 жылғы желтоқсандағы 54,6%-ға дейін төмендеуіне әкеп соқтырды. Теңгедегі салымдардың тартымдылығын арттыру шаралары ұлттық валютадағы депозиттер көлемінің ұлғаюына ықпал етті. Мәселен, ұлттық валютадағы депозиттер 2016 жылы 66,4%-ға 8,2 трлн. теңгеге дейін ұлғайды, ал шетел валютасындағы салымдар 9,9%-ға 9,9 трлн. теңгеге дейін қысқарды (3.1.5-сурет).

¹⁰ Агроөнеркәсіптік кешен саласындағы ұлттық басқарушы холдингінің еншілес ұйымдары мен Ұлттық почта операторы

¹¹ Резервтерді шегергендегі ұсынылған қаржылық жалдау ескеріле отырып

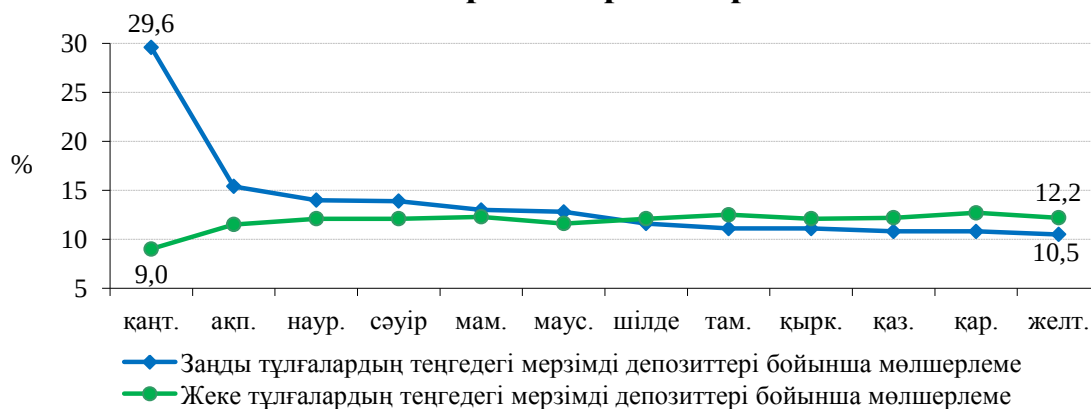

Банктік емес заңды тұлғалардың депозиттері 2016 жылы 12,5%-ға 10,3 трлн. теңгеге дейін, ал жеке тұлғалардың депозиттері – 15,4%-ға 7,8 трлн. теңгеге дейін ұлғайды.

Халықтың банктердегі салымдары (бейрезиденттердің шоттарын есептегенде) 2016 жылы 15,0%-ға 7,9 трлн. теңгеге дейін өсті. Халықтың теңгедегі салымдары 108,6%-ға 3,0 трлн. теңгеге дейін ұлғайды, шетел валютасындағы салымдар 9,7%-ға 4,9 трлн. теңгеге дейін қысқарды, бұл халықтың жинақ ақшасының долларлану деңгейінің 79,2%-дан 62,2%-ға дейін төмендеуіне әкелді.

Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері бойынша мөлшерлемелер елеулі түрде қысқарды, ал халықтың теңгедегі депозиттері бойынша мөлшерлемелер ұлғайды. Мәселен, банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2016 жылғы қаңтардан бастап елеулі түрде қысқарып (29,6%), 2016 жылғы желтоқсанда 10,5% болды, жеке тұлғалардың депозиттері бойынша мөлшерлеме 12,2% (2015 жылғы желтоқсанда – 8,5%) болды (3.1.6-сурет).

Теңгедегі мерзімді депозиттер бойынша 2016 жылғы сыйақы мөлшерлемелерінің серпіні

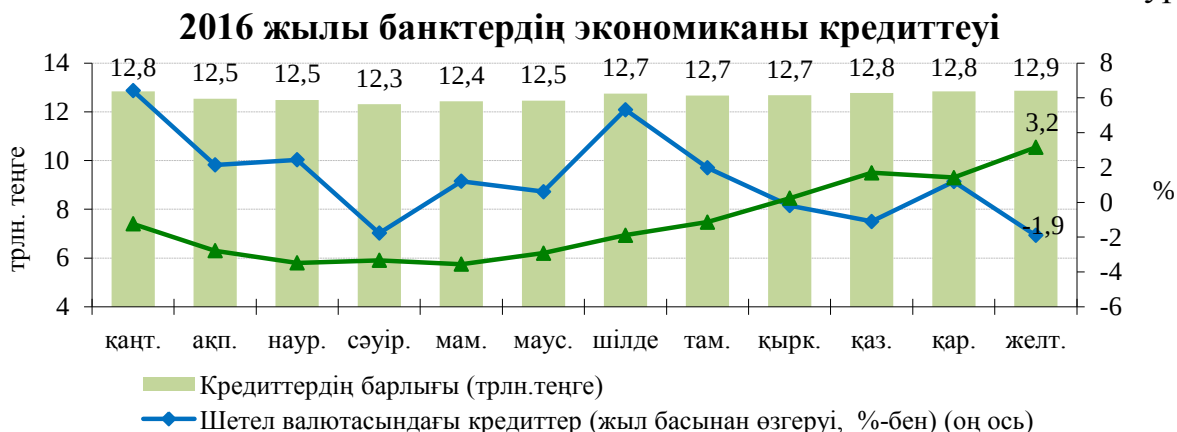
Кредит нарығы

Банктердің экономикаға кредиттерінің көлемі 1,5%-ға ұлғайып (шетел валютасындағы кредиттерді валюталық қайта бағалау есебінен 2015 жылы 4,7%-ға ұлғая), 12,9 трлн. теңге болды. Кредиттеудің өсуіне кедергі келтіретін негізгі факторлар қатарында қорландыру талаптарының өзгеруін, банктердің кредиттеу талаптарының қатаңдануын және кредитке қабілетті қарыз алушылар тарапынан сұраныстың төмендеуін атауға болады.

Ұлттық валютадағы кредиттер 2016 жылы 3,2%-ға 8,7 трлн. теңгеге дейін ұлғайды, ал шетел валютасындағы кредиттер 1,9%-ға 4,2 трлн. теңгеге дейін төмендеді (3.1.7-сурет). Нәтижесінде теңгедегі кредиттердің жалпы көлемдегі үлес салмағы 66,3%-дан 67,4%-ға дейін көтерілді.

Заңды тұлғаларға кредиттер 2016 жылдың соңында 3,6%-ға өсіп, 8,8 трлн. теңге болды, жеке тұлғаларға кредиттер 2,9%-ға 4,0 трлн. теңгеге дейін төмендеді. Жеке тұлғаларға кредиттердің үлес салмағы 32,9%-дан 31,4%-ға дейін төмендеді.

3.1.7-сурет

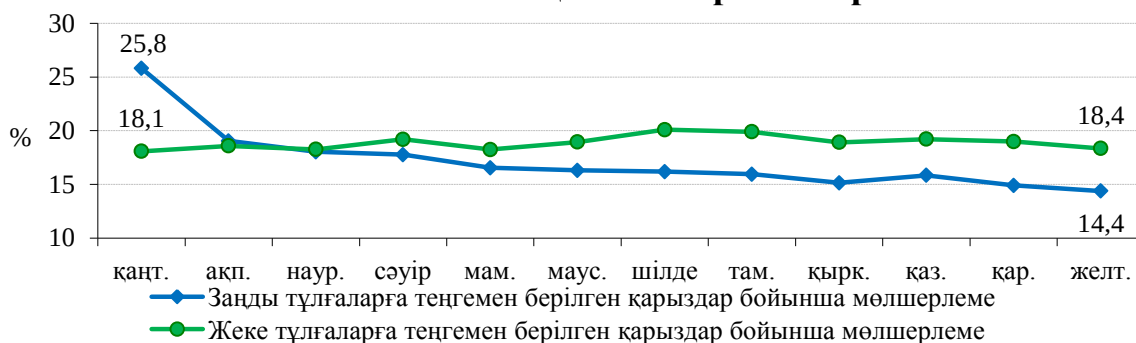
Ұзақмерзімді кредиттеу 2016 жылы 0,1%-ға 10,5 трлн. теңгеге дейін ұлғайды, қысқамерзімді кредиттеу – 8,2%-ға 2,3 трлн. теңгеге дейін ұлғайды. Тиісінше, кредиттер құрылымында қомақты бөлігін бұрынғыша ұзақмерзімді кредиттер алады - 81,9% (2015 жылғы желтоқсанда - 83,0%).

Шағын кәсіпкерлік субъектілеріне кредит беру 2016 жылы 50,7%-ға 3,1 трлн. теңгеге дейін жоғарылады, бұл экономикаға кредиттердің жалпы көлемінің 24,1%-ын құрайды және 2002 жылдан бастап ең жоғары деңгей болып табылады.

Салалар бойынша банктердің экономикаға кредиттерінің неғұрлым жоғары сомасы саудаға – 21,6%, өнеркәсіпке – 14,3%, құрылысқа – 7,4%, ауыл шаруашылығына – 5,3% тиесілі.

2016 жылы банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютада берілген кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесінің қаңтардағы 25,8% бастап желтоқсанда 14,4% дейін екі есеге дерлік төмендеуі байқалады. Жеке тұлғаларға ұлттық валютада берілген кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі елеулі емес деңгейде өзгерді және жыл соңында 18,4% болды (2015 жылғы желтоқсанда 17,3%) (3.1.8-сурет).

2016 жылы теңгемен берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемелері

Реттеу

2016 жылы ағымдағы реттеуіш режимін Банктік қадағалау жөніндегі Базель комитетінің банк секторының қаржылық орнықтылығын және бәсеке қабілеттілігін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін меншікті капитал жеткіліктілігі және өтімділігі бойынша Базель III негізгі қағидаттарына өту бойынша жұмыс жалғастыруда.

Осындай өту шеңберінде әлеуметтік-экономикалық дамытуға және кредиттеуді ынталандыруға бағытталған дағдарысқа қарсы шаралар ретінде 2016 және 2017 жылдардағы меншікті капитал жеткіліктілігінің ең төменгі деңгейі тиісінше 2015 және 2016 жылдардың бұрын жоспарланған деңгейінде сақталып тұр. Капитал жеткіліктілігі коэффициентінің таргеттелетін мәні тәуекел дәрежесі бойынша мөлшерленген активтерден 12%-дан 8%-ға дейін төмендеді, бұл ретте 2017 жылғы 1 қаңтардан бастап капитал жеткіліктілігі коэффициенттері Базель III ұсынымдарына сәйкес келеді.

2017 жылдан бастап банк конгломераттарының меншікті капитал жеткіліктілігінің нормативі де 8% мөлшерде банктер бойынша халықаралық стандарт деңгейінде белгіленді.

2016 жылы Банктік қадағалау жөніндегі Базель комитетінің ұсынымдарына сәйкес Ұлттық Банк реттеу практикасына өтімділіктің орнын толтырудың және таза тұрақты қорландырудың жаңа коэффициенттерін енгізді. Көрсетілген коэффициенттер жағымсыз сценарийлер кезінде өтімділік көздері ықтимал болмаған және қысқамерзімді қорландыруға тәуелділігі шектелген кезде банктің орнықтылығын қамтамасыз етуде өзара толықтыру рөлін атқарады.

Белгіленген талаптарға сәйкес 2016 жылдан бастап банктер өтімділіктің орнын толтыру коэффициентін мониторингтің жылдық кезеңі ішінде есептейді, ал 2017 жылдың екінші жартысынан бастап коэффициент 2021 жылға дейін кезең-кезеңмен 100% мақсатты деңгейге жеткізе отырып, пруденциялық деңгейде 60% бастапқы мәнімен белгіленеді.

Жеке тұлғалардың депозиттерін шоғырландыруды шектеу мақсатында жеке тұлғалардың депозиттері сомасының және баланс бойынша меншікті капиталдың 5,5-еселік мөлшердің арасындағы оң айырманы меншікті капиталдан шегеру бойынша талап енгізілген. Мұндай талап жүйелі

тәуекелге жол бермеу мақсатында енгізілген және Базель II екінші құрауышының «қадағалау үстемақы» қағидатына сәйкес келеді.

Шағын және орта бизнес субъектілерінің дамуын ынталандыру және тұрғын үй қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап ипотекалық қарыздар, шағын және орта бизнес субъектілеріне қарыздар, сондай-ақ Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары бойынша резервтермен орны толтырылған қарыздар бойынша меншікті капитал жеткіліктілігіне қойылатын талаптар төмендеді, сондай-ақ қамтамасыз етілмеген тұтынушылық қарыздардың ең жоғары жыл сайынғы өсімі бойынша 30% мөлшерінде пруденциялық нормативтің күші жойылды.

Қамтамасыз етілмеген тұтынушылық қарыздар бойынша тәуекелдің жоғары деңгейлері енгізілді. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап қамтамасыз етілмеген тұтынушылық қарыз берудің міндетті талабы қарыз алушының табысы мен кредиттік тарихын тексеру болып табылады. Қарыз алушыда қарызы бойынша қарыздар өтеу бойынша ай сайынғы шығыстары оның жиынтық табысының 35%-ынан артқан не қарыздарды өтеу бойынша мерзімін кешіктіру болған жағдайда, мұндай қарыздар бойынша қосымша капитал резервтері қалыптастырылады.

2016 жылғы 1 қаңтардан бастап тиісті валюталық түсімі жоқ және (немесе) валюталық тәуекелдерінің орны қарыз алушы тарапынан тиісті хеджирлеу құралдарымен толтырылмаған заңды және жеке тұлғаларға 1 жылдан астам мерзімге шетел валютасымен қарыздар (оның ішінде тұтынушылық кредиттер) беруді ынталандырмау бойынша шаралар қабылданды. Мұндай қарыздар тәуекелдің неғұрлым жоғары тобына жатқызылды, ол өз кезегінде тәуекелдерді банктің қосымша капиталымен тиісті орнын толтыруды талап етеді.

2016 жылдан бастап банктерге өтініш берген күннің алдындағы қатарынан алты айдың ішінде шетел валютасымен табысы жоқ жеке тұлғаларға осы валютада ипотекалық қарыздар беруге тыйым салынған.

Банктердің қаражат бөлігін ішкі активтерге орналастыру бойынша коэффициентті есептеу әдістемесі жетілдірілді. Жаңа әдістемеге сәйкес есептеу орташа айлық мәндер негізінде жүргізіледі, қаражат бөлігін белгіленген мөлшерде ішкі активтерге күн сайын орналастыру бойынша талаптар енгізілді. Мұндай коэффициентті есептеу талаптарын мерзімсіз қаржы құралдарының есебінен алып тастау жолымен жеңілдету көзделген. Жаңа тәсіл Қазақстанда кредит ресурстарының ұсынуын арттыруды, шетел банктері мен нарықтарына қаражаттың жылыстауын төмендетуді білдіреді.

Дәстүрлі банкті ислам банкіне айырбастау нысанында қайта ұйымдастыру мүмкіндігі көзделген және банкті ислам банкіне айырбастау нысанында ерікті түрде қайта ұйымдастыруға рұқсат беру тәртібі және рұқсат беруден бас тарту негіздері айқындалған.

Қазақстан Республикасының резиденті емес-банктің еншілес ұйымы болып табылатын, Standard & Poor's рейтингтік агенттігінің «А» төмен емес шетел валютасымен халықаралық шкаласы бойынша ең төмен ұзақ мерзімді кредиттік рейтингі немесе басқа рейтингтік агенттіктердің бірінің осыған

ұқсас деңгейдегі 5 млрд. теңгеге дейін рейтингі бар жаңадан құрылатын ислам банкі үшін капиталдың ең төмен деңгейіне қатысты талап төмендеді.

Қарсыциклдік салық төлеуге ынталандыруға, банк жүйесіндегі жұмыс істемейтін кредиттерді төмендетуге, қаржылық қызметтерді тұтынушыларды қорғауға, қаржы секторының тұрақтылығына, сондай-ақ әлеуметтік қорғау шеңберінде азаматтардың қаржылық қамтамасыз етілуін жақсартуға бағытталған бірінші кезектегі шаралар топтамасында – үмітсіз берешекті кешірген кезде бұрын қалыптастырылған провизияларды біріктірілген көрсеткіш мөлшерінде кредиттік портфельдің 10%-ына банктер төмендеткенде және Ипотекалық тұрғын үй қарыздарын қайта қаржыландыру бағдарламасы шеңберінде берешек кешірілген кезде – жеке тұлға табысы салық салудан босатылды. Сонымен қатар 2027 жылғы 1 қаңтарға дейін жұмыс істемейтін кредиттер бойынша талап ету құқықтарын бас банктің күмәнді және үмітсіз активтерін сатып алатын банктің еншілес ұйымы мен «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ-қа беруге байланысты банк операциялары бойынша салық преференциялары ұзартылды.

Сонымен қатар қаржы ұйымдарына Қазақстан Республикасының салық органдарына резидент еместер-шетелдік тұлғалар жүргізген қаржылық операциялар және олар бойынша шоттардағы қалдықтар туралы конфиденциалды және құпия ақпаратты жариялау құқығы берілген.

2016 жылы Ұлттық Банк Базель консультативтік тобының мүшесі болды. Қазіргі таңда 20-дан астам елдің 35 қаржы мекемесі, оның ішінде орталық банктер мен банктік қадағалаудың уәкілетті органдары Базель консультативтік тобының мүшелері болып табылады. Осы ұйымдағы мүшелік банктік қадағалау мәселелері бойынша сараптама кездесулерге қатысу және Банктік қадағалау жөніндегі Базель комитетінің онлайн платформасына рұқсат ету мүмкіндігін береді.

Лицензиялау

2016 жылы Ұлттық Банк лицензиялық-рұқсат ету қызметі шеңберінде 207 өтініш/өтінішхат қарады, оның ішінде 151 өтініш бойынша оң шешім қабылдады:

банктің еншілес ұйымды құруына 1 рұқсат берді;

банктің ірі қатысушысы мәртебесін иеленуге 6 келісім берді;

банкті ерікті түрде қайта ұйымдастыруға 3 рұқсат берді (оның ішінде қосылу нысанында ерікті қайта ұйымдастыруға 2 рұқсат және ислам банкіне ауыстыру нысанында ерікті қайта ұйымдастыруға 1 рұқсат берді);

11 лицензия берді/қайта ресімдеді (оның ішінде 3 лицензия банктік және банктер жүзеге асыратын өзге операциялардың қосымша түрлерін жүргізуге берді және банктің атауы және (немесе) заңды мекенжайын, сондай-ақ банк қызметінің түрін және (немесе) шағын түрін өзгертумен байланысты 8 лицензия қайта ресімдеді);

ерікті қайтаруына байланысты 1 лицензияның қолданылуын тоқтатты;

банктердің және банк холдингтерінің басшы қызметкерлері лауазымдарына кандидаттарды келісу туралы 169 өтінішхат қарады, оның нәтижелері бойынша 130 кандидатқа келісім берді.

Инспекциялау, қашықтықтан қадағалау және қадағалауға ден қою

2016 жылы банктер мен банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға 20 инспекторлық тексеру, оның ішінде 12 тәуекелдерді бағалау негізінде тексеру (оның ішінде 10-ы банктерді, 2-уі банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарды) және 8 жоспардан тыс тексеру жүргізілді. Қазақстан Республикасының құқық қорғау органдарының және жеке тұлғалардың өтініштері бойынша 10 құжаттық тексеру жүргізілді.

Банктер мен банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар қызметінің тәуекел дәрежесін бағалау негізінде тексерулер Қазақстан Республикасының банктік заңнамасының және бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы, Қазақстан Республикасының заңсыз жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі заңнамасын қоса алғанда, өзге заңнамасының талаптарын сақтау тұрғысынан, сондай-ақ Ұлттық Банкке ұсынылатын реттеуіш және өзге есептіліктің/мәліметтердің дәйектілігі тұрғысынан жүзеге асырылды. Тексеруге тәуекелдерді басқару, корпоративтік басқару және CAMELOS жүйесіне сәйкес банктегі ішкі бақылау жүйелерін бағалау капитал жеткіліктілігін, активтер мен шарттық міндеттемелердің сапасын, өтімділікті, менеджмент тиімділігін және корпоративтік басқару жүйесін, сондай-ақ банктің операциялық және нарықтық тәуекелдерге ұшырағыштығын бағалау жатады.

Жүргізілген тексерулердің нәтижелері бойынша банктер мен банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға қатысты жазбаша ескертулер түрінде 19 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды, 412 әкімшілік хаттама жасалды. Салынған әкімшілік айыппұлдардың жалпы мөлшері 148,4 млн. теңге, соттың қарауына берілген 227 әкімшілік істер бойынша 89,7 млн. теңге болды («Заңсыз жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының Заңын бұзғаны үшін).

Банк секторының субъектілерін қашықтықтан бақылау және қадағалау заңнамалық талаптардың сақталуына, оның ішінде пруденциялық нормативтердің және өзге де белгіленген нормалар мен лимиттердің орындалуына реттеушілік есептілікті талдауға және мониторинг жүргізуге негізделеді.

2016 жылғы 28 қазанда «Delta Bank» АҚ-қа және «Казинвестбанк» АҚ-қа жеке тұлғалардың депозиттерін қабылдау, банк шоттарын ашу бөлігінде, банк және өзге де операцияларды және бағалы қағаздар нарығында қызметті жүргізуге берілген лицензияның қолданылуы үш айға тоқтатылды. Мұндай шешімдер тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйелерінің болуы бөлігінде айқындалған талаптардың бұзылу фактілеріне байланысты қабылданды.

2016 жылғы 26 желтоқсанда «Казинвестбанк» АҚ банк және өзге де операцияларды және бағалы қағаздар нарығында қызметті жүзеге асыруға

берілген лицензияның күші жойылды. 2016 жылғы 29 желтоқсанда «Delta Bank» АҚ-тың жеке тұлғалардың депозиттерін қабылдау, банк шоттарын ашу бөлігінде, банк және өзге де операцияларды және бағалы қағаздар нарығында қызметті жүргізуге берілген лицензияның қолданылуы жаңартылды.

3.2. Сақтандыру секторы

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасының сақтандыру секторында 32 сақтандыру ұйымы, 15 сақтандыру брокері және 61 актуарий болды.

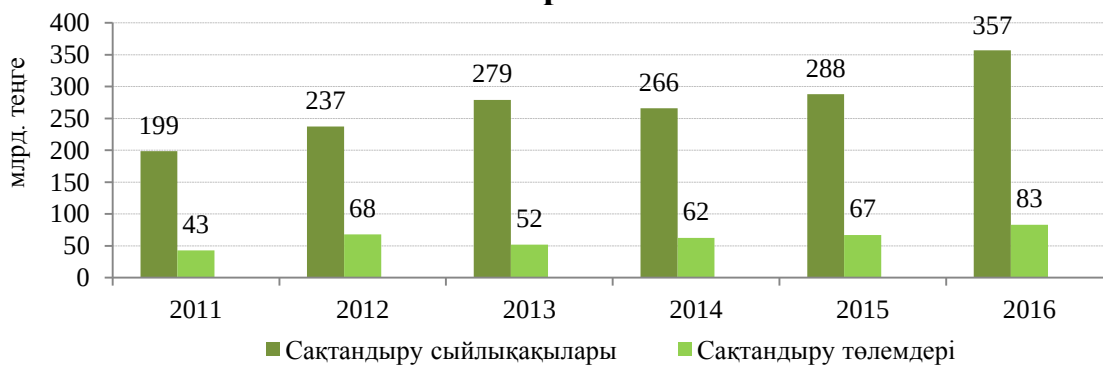
2016 жылғы сақтандыру ұйымдары активтерінің жиынтық көлемі 3,8%-ға өсті және 2017 жылғы 1 қаңтарда 856,5 млрд. теңгені құрады. 2016 жылғы жиынтық меншікті капитал 0,5%-ға азайып, 402,3 млрд. теңгені құрады. Сақтандыру ұйымдары міндеттемелерінің сомасы 454,2 млрд. теңгені құрады, бұл 2015 жылдың қорытындысымен салыстырғанда 7,9%-ға көп. Сақтандыру резервтерінің сомасы 412,3 млрд. теңгені немесе міндеттемелердің жиынтық көлемінен 90,7% құрады, бұл 2015 жылмен салыстырғанда 9,0%-ға көп.

Сақтандыру сыйлықақыларының жиынтық көлемі 23,8%-ға ұлғайып, 356,9 млрд. теңгені құрады, оның ішінде тікелей сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру сыйлықақыларының сомасы 323,2 млрд. теңгені құрады, бұл 2015 жылғы көлемнен 22,7%-ға көп (3.2.1-сурет). Сақтандыру сыйлықақыларының құрылымында негізгі үлесті ерікті мүлiктік сақтандыру алады – 179,8 млрд. теңге немесе сақтандыру сыйлықақыларының жалпы көлемінен 50,4%, ерікті жеке сақтандыру бойынша 86,4 млрд. теңге сомаға немесе 24,2%, міндетті сақтандыру бойынша – 90,6 млрд. теңге немесе 25,4% сақтандыру сыйлықақысы жиналды.

2016 жылы төленген сақтандыру төлемдерінің жалпы көлемі 2015 жылмен салыстырғанда 23,4%-ға ұлғайып, 82,9 млрд. теңгені құрады (3.2.1-сурет). Сақтандыру түрлері бойынша сақтандыру төлемдерінің құрылымында ерікті жеке сақтандыру – 36,4%, міндетті сақтандыру – 33,4%, ерікті мүлiктік сақтандыру – 30,2% болды.

3.2.1-сурет

Сақтандыру сыйлықақыларының және сақтандыру төлемдерінің серпіні

Қайта сақтандыруға берілген сақтандыру сыйлықақыларының көлемі 131,5 млрд. теңгені құрады немесе сақтандыру сыйлықақыларының жиынтық көлемінен 34,1% болды. Бұл ретте, Қазақстан Республикасының бейрезиденттеріне қайта сақтандыруға сақтандыру сыйлықақыларының жиынтық көлемінен 31,7% берілді.

Реттеу

Қазақстан Республикасында сақтандырудың жеткілікті дамымауы көптеген факторларға байланысты, оның ішінде сақтандырудың міндетті түрлері саласында жинақталып қалған проблемаларға, сақтандыру өнімдерінің және сақтандырудың ерікті түрлері бойынша қызметтердің дамымағанымен, сақтандыру компаниялары қызметінің төмен сапасымен және өңірлерде қолжетімді болмауымен, сақтандыру мәдениетінің және халық пен бизнестің сақтандыру құралдарына деген сенімінің төмен деңгейімен негізделген.

Үкіметтің заң жобалау жұмыстарының 2017 жылға арналған жоспарына «Қазақстан Республикасының сақтандыру және сақтандыру қызметі туралы кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заң жобасы енгізілді. Заң жобасы өнімдер нарығы мен ерікті және міндетті сақтандыру қызметін дамыту, сақтандыру нарығының кәсіби қатысушылары мен инфрақұрылымдық ұйымдарының қызметін жетілдіру мәселелері бойынша заңнамалық актілерге өзгерістер мен толықтырулар кешенін енгізуді көздейді. Заң жобасын әзірлеу аясында Ұлттық Банк Қаржылық тұрақтылық және қаржы нарығын дамыту жөніндегі кеңестің сақтандыру қызметі мәселелері бойынша 2 отырысын өткізді. Заң жобасын әзірлеу аясында «Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы» заңды тұлғалар бірлестігінің, мүдделі мемлекеттік органдардың, ұйымдар мен бизнес қоғамдастықтардың мүшелерімен сақтандыру заңнамасына тұжырымдамалық өзгерістерді талқылау үшін жұмыс топтарының отырыстары мен дөңгелек үстелдер өткізілді. Заң жобасы Қазақстан Республикасының қаржы секторын 2030 жылға дейінгі дамыту тұжырымдамасында көзделген бағдарламалық міндеттерді шешуге бағытталған.

Міндетті сақтандыру саласында сақтандыру түрлерін оңтайландыру, сақтандыру тәуекелдерін нақтылау, дамыған елдердің стандартты өнімдерін енгізу, электрондық сақтандыру қызметін дамыту, сақтандыруды міндеттеу - клиент қызметінің ерекшеліктері мен мүддесін ескере отырып сақтандырудың икемді шарттары бар міндетті сақтандыруды енгізу бойынша шаралар ұсынылды.

Жинақтаушы сақтандыру өнімдерін дамыту мақсатында сақтанушының сақтандырушының инвестициялық кірістеріне қатысуына болатын және инвестициялық портфельді таңдау мүмкіндігі бар жинақтаушы сақтандыру өнімдерін енгізу көзделіп отыр. Ерлі-зайыптылардың екеуіне де сақтандыру төлемдерін қамтамасыз ету мақсатында зейнетақы аннуитетінің мүмкіндігін кеңейту қаралады.

Қайта сақтандыру бойынша шетелдегі қайта сақтандыру тәуекелдерінің сапасы мен айқындылығына талаптарды арттыру, сондай-ақ қосалқы сақтандыру мен қайта сақтандырудың ұлттық нарығының әлеуетін тиімді пайдалану бойынша шаралар қаралды.

Сақтандыру нарығының инфрақұрылымын дамытуға қатысты мынадай шаралар көзделді:

міндетті және ерікті сақтандыру сыныптары бойынша сақтандыру омбудсманы қызметінің саласын кеңейту (сақтандыру төлемдері бойынша дауларды сотқа дейін реттеу бойынша көмек көрсету мақсатында);

сақтандыру шарттары бойынша эталондық дерекқорды (сақтандырушылар, сақтанушылар реттеуші үшін шынай және толық ақпаратты қамтитын) қалыптастыру және оны мемлекеттік органдардың дерекқорларымен ықпалдастыру;

сақтандырудың әлеуметтік-маңызды түрлері бойынша сақтанушыларды қорғау деңгейін арттыру үшін сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру жүйесін жетілдіру;

лицензияланған актуарийлердің өзін-өзі реттейтін ұйымын қалыптастыру және осы кәсіби бірлестікке біліктілік емтихандарын қабылдау, актуарийлерді оқыту және сақтандыру индустриясы үшін актуарлық есептерді жүзеге асыру функцияларын беру.

2016 жылы Ұлттық Банк сақтандыру ұйымдарының қаржылық орнықтылығын арттыруға бағытталған сақтандыру мәселелері бойынша нормативтік құқықтық актілер әзірледі. Атап айтқанда, пруденциялық нормативтерді есептеу әдістемесіне сақтандыру ұйымдарының ең аз жарғылық және меншікті капиталын кезең-кезеңімен ұлғайту, сатып алуға рұқсат етілген, сондай-ақ төлем қабілеттілігі маржасының есебіне енгізілетін қаржы құралдарының тізбесін кеңейту, тәуекелдерді қайта сақтандыруға беру кезінде меншікті ұстап қалуды есептеу тәртібін өзгерту көзделетін өзгерістер қабылданды. Сонымен қатар көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру бойынша сақтанушыға (сақтандырылушыға) берілетін «бонус-малус» жүйесі бойынша сыныпты есептеу қағидалары бекітілді. Сақтандыру ұйымдары үшін сақтандыру жағдайының басталу нәтижесінде көлік құралына келтірілген зиян мөлшерін айқындау тәртібіне қойылатын бірыңғай талаптарды белгілейтін Көлік құралына келтірілген зиян мөлшерін айқындау қағидалары әзірленді.

Зардап шеккен қызметкерлердің әлеуметтік жағдайын жақсарту мақсатында еңбек (қызметтік) міндеттерін атқаруына байланысты қызметкердің өміріне және (немесе) денсаулығына келтірілген зиянды өтеу бөлігінде жұмыс беруші жасасқан аннуитеттік сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру төлемдері салық салудан босатылған.

Нормаларды азаматтық заңнамаға сәйкес келтіру үшін және онлайн-сақтандыруға және сақтандыру полистерін электрондық сатуға өтудің бірінші кезектегі шарасы ретінде 2016 жылы сақтандыру полисінің бланкіндегі сақтанушының қолтаңбасын, сондай-ақ сақтандырудың міндетті

түрлері бойынша полис бланкіндегі сақтандырушының мөрін алып тастау көзделген болатын.

Лицензиялау

2016 жылы лицензиялық-рұқсат ету қызметі шеңберінде 151 өтініш/өтінішхат қаралды, олардың ішінде 118 бойынша оң шешім қабылданды, оның ішінде:

1 заңды тұлғаға сақтандыру холдингі мәртебесін иеленуге келісім және 1 жеке тұлғаға сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының ірі қатысушысы мәртебесін иеленуге келісім берілді;

сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымын ерікті түрде таратуға 1 рұқсат берілді;

лицензиялар беруге (қайта ресімдеуге) өтінішхатты қарау қорытындысы бойынша сақтандыру (қайта сақтандыру) қызметін жүзеге асыруға 12 лицензия қайта ресімделді (сақтандыру сыныптарын алып тастауға байланысты – 8, орналасқан жерінің және (немесе) атауының өзгеруіне байланысты – 4) және сақтандырудың қосымша сыныптары бойынша 4 лицензия берілді;

3 сақтандыру брокеріне және 1 актуарийге лицензия қайта ресімделді; сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының, сақтандыру холдингтерінің басшы қызметкерлері лауазымына кандидаттарды келісу туралы 87 өтінішхатты қарау қорытындысы бойынша 80 кандидат келісілді;

18 актуарийден біліктілік емтиханы қабылданды (15 актуарий емтихан тапсырды).

Инспекциялау, қашықтықтан қадағалау және қадағалауға ден қою

2016 жылы сақтандыру ұйымының субъектілері қызметіндегі тәуекелдерді бағалау негізінде 12 тексеру, оның ішінде сақтандыру ұйымдарына 9 тексеру және сақтандыру брокерлері қызметіне 3 тексеру жүргізілді.

Жоспарлы тексерулер барысында қамтылған негізгі мәселелер – міндетті және ерікті сақтандыру шарттарын жасасу және олардың талаптарын орындау тәртібі, пруденциялық нормативтер есебінің дұрыстығы, сақтандыру агенттерінің қызметі, қайта сақтандыру қызметі, тәуекел-менеджмент жүйесінің тиімділігін бағалау, инвестициялық қызмет, сақтандыру резервтері есебінің дұрыстығы, бухгалтерлік есептің шынайылығы мен сенімділігі болып табылды.

Инспекторлық тексерулердің қорытындылары бойынша 2016 жылы сақтандыру нарығының субъектілеріне қатысты жазбаша нұсқамалар түрінде 11 шектеулі ықпал ету шарасы (2015 жылғы инспекторлық тексерулердің қорытындылары бойынша 3 шектеулі ықпал ету шарасы және 2016 жылғы инспекторлық тексерулердің қорытындылары бойынша 8 шектеулі ықпал ету шарасы) қолданылды, әкімшілік құқықбұзушылықтар туралы 152 хаттама жасалды. Сақтандыру нарығының субъектілеріне 2016 жылы салынған әкімшілік айыппұлдардың жалпы мөлшері 37,6 млн. теңге болды, оның ішінде сотқа қарауға берілген әкімшілік істер бойынша – 6,3 млн. теңге.

Қашықтықтан қадағалау шеңберінде сақтандыру ұйымдарының, олардың ірі қатысушыларының (сақтандыру холдингтері), сақтандыру топтарының, сақтандыру брокерлерінің, актуарийлердің Қазақстан Республикасы заңнамасының, оның ішінде пруденциялық реттеу бойынша талаптарын орындауының мониторингі жүргізіледі. Сақтандыру ұйымдарының қаржылық жай-күйіне, сақтандыру ұйымдарының активтері және міндеттемелерінің қозғалысына, сақтандыру ұйымдары қызметінің негізгі көрсеткіштеріне, сақтандыру және қайта сақтандыру шарттарына, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесі бойынша, инвестициялық портфель құрылымы бойынша талаптардың орындалуына талдау жүргізілді, сақтандыру ұйымдарының қалыптастырған резервтерінің, актуарлық қорытындылардың, пруденциялық нормативтер мен шығындылық коэффициенттер есептерінің баламалылығына тексеру жүргізілді. Тұрақты негізде бизнес-процестерді автоматтандыру бойынша жұмыс жүргізіледі. Ерте алдын алу тесті және олардың қаржылық жай-күйі туралы тиісті талдау қорытындысымен тәуекелдер матрицасына сәйкес оларды жіктеу негізінде сақтандыру ұйымының қаржылық орнықтылығы дәрежесін бағалау жүргізілді. Қорытындылары бойынша қаржылық тұрақтылықты арттыру, Ұлттық Банкке қаржылық есептілікті ұсынудағы кемшіліктер мен бұзушылықтарды жою бойынша 25 іс-шаралар жоспары талап етілді.

Сақтандыру секторының қаржылық тұрақтылықты арттыруға бағытталған ерте ден қою шаралары шеңберінде 3 сақтандыру ұйымы жалпы сомасы 14,3 млрд. теңгеге қосымша капиталдандырды.

Қашықтықтан қадағалау қорытындысы бойынша мыналарға қатысты шектеулі ықпал ету шаралары қолданылды:

сақтандыру ұйымдарына: 31 жазбаша ұйғарым, 46 жазбаша ескерту шығарылды, 2 жазбаша келісім жасалды;

сақтандыру ұйымының ірі қатысушыларына: 1 жазбаша ұйғарым шығарылды;

актуарийлерге: 3 жазбаша ұйғарым, 1 жазбаша ескерту шығарылды;

сақтандыру брокерлеріне: 7 жазбаша ұйғарым, 4 жазбаша ескерту шығарылды.

Сақтандыру нарығының субъектілеріне салынған әкімшілік айыппұлдардың жалпы мөлшері 68 әкімшілік құқық бұзушылық бойынша 29,7 млн. теңге болды.

Сақтандыру заңнамасының талаптарын бұзушылықтар үшін міндетті және ерікті сақтандыру түрлері бойынша 1 сақтандыру ұйымының және 1 сақтандыру брокерінің лицензиясының қолданылуы тоқтатылды.

2016 жылы 6 сақтандыру ұйымында Ұлттық Банктің өкілдері тағайындалды, олар сақтандыру резервтерінің барабар қалыптастырылуын, сақтандыру ұйымдарының қаржылық жағдайының нашарлауын болдырмау жөніндегі іс-шаралар жоспарларының орындалуын, сақтандыру шарттары бойынша агенттерге жоғары комиссиялық сыйақылар төленуінің негізділігін және басқа мәселелер бойынша тексерді.

3.3. Бағалы қағаздар нарығы

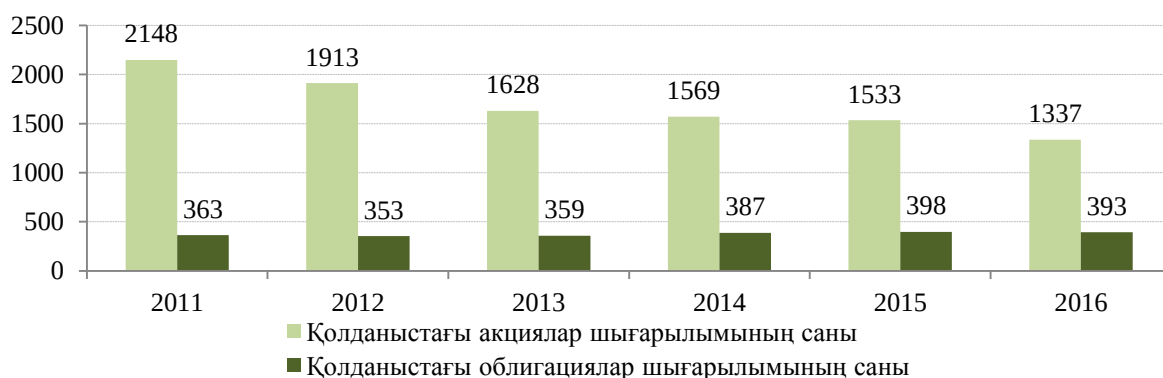
2017 жылғы 1 қаңтарда Қазақстан Республикасында брокерлердің және (немесе) дилерлердің саны 46-ны құрады, 10 кастодиан, 23 инвестициялық портфельді басқарушы, 2 трансфер-агент, 1 бағалы қағаздармен саудасаттықты ұйымдастырушы, 1 бағалы қағаздар нарығында қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша клиринг қызметін жүзеге асыратын ұйым болды. «Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ және «Бағалы қағаздардың бірыңғай тіркеушісі» АҚ бағалы қағаздар нарығындағы кәсіби қызметті лицензиясыз жүзеге асырады.

2016 жылдың қорытындысы бойынша брокерлердің және (немесе) дилерлердің және инвестициялық портфельді басқарушылардың жиынтық қаржылық көрсеткіштері 2015 жылмен салыстырғанда азайды. Активтердің 5,6%-ға азаюы басқа заңды тұлғалардың капиталына инвестицияның құны азаюымен байланысты. Шетел валютасының теріс қайта бағалаумен байланысты бөлінбеген пайданың азаюы меншікті капиталдың 14,0%-ға азаюына ықпал етті.

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша мемлекеттік емес эмиссиялық бағалы қағаздар эмитентінің саны 1 730-ды құрады, оның ішінде қолданыстағы акциялардың шығарылымы бар акционерлік қоғамдардың саны 1 337 құрады (3.3.1-сурет). Қолданыстағы акциялардың шығарылымы санының жоспарлы төмендеуі жарғылық капиталының мөлшері Қазақстан Республикасының акционерлік қоғамдар туралы заңнамасының талаптарына сәйкес келтірілмеген акционерлік қоғамдар ерікті немесе мәжбүрлі тәртіпте таратылатынына байланысты.

3.3.1-сурет

Қолданыстағы акциялар мен облигациялар шығарылымының саны

2016 жыл ішінде Ұлттық Банк акциялардың 25 шығарылымын тіркеді және акциялардың 218 шығарылымының күшін жойды. Ұлттық Банктің шағым-талаптары бойынша жарғылық капиталдары заңнама талаптарына сәйкес келмейтін акционерлік қоғамдарды мәжбүрлеп тарату туралы аумақтық мамандандырылған экономикалық соттардың шешімдерінің негізінде олардың 65-нің және Қазақстан Республикасының

Әділет министрілігінің акционерлік қоғамдарды тарату және қайта ұйымдастыру туралы хаттарының негізінде 66-ның күші жойылды. Қалған 87 акциялар шығарылымының осы акционерлік қоғамдарды қайта ұйымдастыру және тарату туралы акционерлердің жалпы жиналысының шешімдері негізінде күші жойылды.

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қолданыстағы облигациялар шығарылымының саны сомалық номиналдық құны 10,3 трлн. теңге болатын 393-ді құрады, оның 264 шығарылымы «Қазақстан қор биржасы» АҚ-тың ресми тізіміне, оның ішінде 91 шығарылым «квазимемлекеттік сектор субъектілерінің борыштық бағалы қағаздары» санатына, «өзге борыштық бағалы қағаздары» санатына 173 шығарылым енгізілді.

2016 жылы осы облигациялық бағдарлама шегінде көлемі 666,2 млрд. теңге шегінде 25 облигациялар шығарылымын қоса, жалпы көлемі 414,7 млрд. теңге болатын мемлекеттік емес 17 облигациялар шығарылымы, шығарылым көлемі 953,8 млрд. теңге болатын 9 облигациялық бағдарлама тіркелді.

2016 жылда 2 эмитент негізгі борышты және шығарылған облигациялар бойынша есептелген сыйақыны төлеу бойынша дефолт жол берді («Имсталькон» АҚ, «Қазақстан қағазы» АҚ).

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша бағалы қағаздар нарығында басқарушы компаниялардың активтері инвестициялық басқаруындағы 20 инвестициялық пай қоры (14-жабық, 1- ашық және 5- аралық), сондай-ақ 18 акционерлік инвестициялық қор, оның ішінде 8 жылжымайтын мүлік қоры жұмыс істеді. Инвестициялық қорлар активтерінің жиынтықты мөлшері 530,6 млрд. теңгені, оның ішінде инвестициялық пай қорларының активтері 465,0 млрд. теңгені, жылжымайтын мүлік қоры активтерін қоса – 33,7 млрд. теңгені, акционерлік инвестициялық қор активтері 65,5 млрд. теңгені құрады.

Бағалы қағаздардың ұйымдастырылған нарығы

Қазақстанның ұйымдастырылған нарығы «Қазақстан қор биржасы» АҚ (KASE) ұйымдастырылған нарығы.

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша «Қазақстан қор биржасы» АҚ ресми тізімінің құрылымы корпоративтік эмитенттердің 116 акциялар шығарылымын (ресми тізімге енгізілген бағалы қағаздар шығарылымының жалпы саны 19,8%), корпоративтік эмитенттердің 264 облигациялар шығарылымын (45,0%), 195 мемлекеттік бағалы қағаздар шығарылымы (33,2%) және халықаралық қаржы ұйымының 5 бағалы қағаздар шығарылымы (0,9%).

«Қазақстан қор биржасы» АҚ ресми тізіміне енгізілген мемлекеттік емес бағалы қағаздардың нарығын жалпы капиталдандыру 2016 жылы 4,7%-ға ұлғайып, 22,5 трлн. теңгені құрады (3.3.2-сурет).

2016 жыл үшін мемлекеттік емес бағалы қағаздармен мәмілелердің көлемі («репо» секторын ескере отырып) ұйымдастырылған нарықта 49,8%-ға азайып және 1,1 трлн. теңгені құрады, оның ішінде бағалы қағаздардың қайталама нарығында – 330,4 млрд. теңгені, алғашқы нарықта – 425,2 млрд. теңгені құрады.

2016 жылда мемлекеттік бағалы қағаздармен биржалық мәмілелердің көлемі («репо» секторын ескере отырып) ұйымдастырылған нарықта 57,3 трлн. теңгені құрады да, «репо» операциясы ұлғаюымен байланысты 2015 жылмен салыстырғанда 2,4 есе ұлғайды.

Реттеу

Отандық бағалы қағаздар нарығының негізгі проблемалары оның төмен өтімділігі, жеке инвесторлардың қаржылық сауаттылығының жеткіліксіздігі, нарықта «зәкірлік» инвесторлардың болмауы, және салдары ретінде қазақстандық компаниялардың капиталды бағалы қағаздар нарығы арқылы тартуға төмен қызығушылығы болып табылады.

2016 жылы Қазақстан Республикасының қаржылық тұрақтылығы және қаржы нарығын дамыту жөніндегі кеңестің бағалы қағаздар нарығын дамыту жөнінде кеңесі өтті, онда бағалы қағаздар нарығына қатысушылардың (брокерлер, басқарушы компаниялар) қызметін ырықтандыру, осы нарықтың жұмыс істеуін қамтамасыз ететін инфрақұрылымды жетілдіру, нарыққа жаңа эмитенттер мен инвесторларды тарту үшін ынталандыру жүйесін құру жөніндегі өзекті мәселелер талқыланды.

Тұрақты әрі айқын жұмыс істейтін бағалы қағаздар нарығын құру, оның бәсекеге қабілеттілігін арттыру, тиімді реттеушілік ортаны құру, эмитенттер мен инвесторлардың базасын кеңейту мақсатында Ұлттық Банк бірқатар шаралар ұсынған болатын, олардың көпшілігі 2016 жылы іске асырылды. Атап айтқанда:

бағалы қағаздармен операциялар жасаған кезде брокерлерге қойылатын талаптар ырықтандырылды, олардың халықаралық қор нарықтарына шығу бойынша мүмкіндіктері кеңейтілді;

банктер болып табылмайтын брокерлерге және (немесе) дилерлерге қатысты мемлекеттік бағалы қағаздарды (Қазақстан Республикасының мемлекеттік қазынашылық міндеттемелерін) бастапқы орналастыру кезінде сауда-саттыққа қатысуға шектеулер алынып тасталды;

қор биржасының сауда жүйесінде акцияларды шетелдік индекстердің (S&P 500 Index, FTSE 100 Index, S&P Global 100 Index, Dow Jones Industrial Average Index, MICEX Index) өкілдік тізіміне енгізу арқылы «автоматты» тәсілмен жүзеге асырылатын «репо» операцияларының мәні бола алатын бағалы қағаздардың тізбесі кеңейтілді;

клиенттің электрондық цифрлық қолтаңбасының негізінде сауда операцияларын жүргізуді және жеке кабинет арқылы электрондық қызмет көрсетуді қоса алғанда, брокерлердің клиенттерге электрондық қызмет көрсету мүмкіндігі енгізілді (2016 жылдың қорытындысы бойынша 10 брокер берілген мүмкіндікті пайдалана отырып, 22 мың клиентке электрондық қызмет көрсетті);

эмитенттер үшін қор нарығына шығу бойынша рәсімдер жеңілдетілді, бағалы қағаздар шығарылымын тіркеуге қатысты талаптар оңтайландырылды, бағалы қағаздар шығарылымы проспектісіне өзгерістер енгізілуіне байланысты рұқсат беру рәсімдерінің саны қысқартылды, эмитенттердің қызметі туралы ақпаратқа инвесторлардың қол жеткізуі жеңілдетілді және жүйеге келтірілді.

Заңнама актілерінің нормаларын өзгертуді талап ететін ұсыныстар, тиісті заң жобасының негізінде жатыр.

Реттеу ортасын одан әрі жетілдіру мына бағыттар бойынша жүзеге асырылатын болады:

бағалы қағаздар нарығының инфрақұрылымын Орталық депозитарийді және Бірыңғай тіркеушіні қайта ұйымдастыру, Орталық депозитарий базасында барлық бағалы қағаздар ұстаушылар туралы бірыңғай дерекқор құру арқылы оңтайландыру, бұл бағалы қағаздармен мәмілелерді тіркеу рәсімін жеңілдетуге және уақытын қысқартуға, сондай-ақ тарифтерді оңтайландыру есебінен клиенттердің ұстауларын қысқартуға мүмкіндік береді;

бағалы қағаздардың биржадан тыс нарығының ашықтығын арттыру және осы нарықта айналыста болатын қаржы құралдарына деген сұранысты ынталандыру, Орталық депозитарий базасында бағалы қағаздардың биржадан тыс нарығының интеграцияланған ақпарат жүйесін құру, бұл нарық қатысушыларына бағалы қағаздардың түзетулерімен алмасуға және мәмілелер жасауға мүмкіндік береді;

жаңа технологиялар ендіру арқылы бағалы қағаздармен сауда жасау шарттарын жеңілдету, электрондық сауданы, инвесторлардың саудасаттыққа қашықтан кіру жүйесін дамыту, акционерлердің жалпы жиналысында электрондық дауыс беру жүйесін құру;

бағалы қағаздар нарығында инвесторлардың құқықтарын қорғау жүйесін одан әрі жетілдіру, форекс-брокерлердің/қаржылық консультанттардың қызметін реттеу, бақылау және қадағалау режимін енгізу;

бағалы қағаздар шығаруға байланысты рұқсат беру рәсімдерін одан әрі оңтайландыру, ол бағалы қағаздар шығарылымы проспектісінің электрондық форматқа өтуін және эмитенттер қаржылық есептілік депозитарийіне

орналастыратын ақпарат негізінде оны автоматты түрде жаңартуды көздейтін болады.

Лицензиялау

2016 жылы бағалы қағаздар нарығындағы брокерлік және дилерлік қызметті жүзеге асыруға лицензияны бір ерікті қайтару жүзеге асырылған («VISOR Capital» АҚ).

Қазақстан Республикасының меншікті капиталдың жеткіліктілігі коэффициентінің және жарғылық капитал мөлшерінің ең кіші мәнін сақтау бойынша заңнама талаптарын жүйелі орындамайтындықтан 2016 жылғы маусымда «Астана-Финанс» брокерлік компаниясы» АҚ-қа бағалы қағаздар нарығындағы қызметті жүзеге асыруға лицензияның қолданысы бір айға тоқтатылған болатын. Себептердің жойылмауына байланысты лицензияның қолданысы тоқтатыла тұрып, 2016 жылғы тамызда осы компания лицензиядан айрылды.

Бұдан басқа, 2016 жылғы қарашада меншікті капитал жеткіліктігі пруденциялық нормативті орындамаумен байланысты инвестициялық портфельді басқару бойынша қызметті жүзеге асыруға «Gold Investment Group» АҚ-қа берілген лицензиясының қолданысы бір айға тоқтатылған.

Сонымен бірге, 2016 жылғы «НефтеГаз-Дем» БК» АҚ-қа және «VISOR Capital» АҚ-қа бағалы қағаздар нарығындағы брокерлік және дилерлік қызметті және инвестициялық портфельді басқару бойынша қызметті жүзеге асыруға лицензиялар, сондай-ақ «Хоум Кредит энд Финанс Банк» АҚ еншілес банкіне бағалы қағаздар нарығындағы дилерлік қызметті жүзеге асыруға лицензиялар берілді.

Лицензиаттардың заңды мекенжайларының өзгеруіне байланысты 2016 жылы бағалы қағаздар нарығында қызметті жүзеге асыратын бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушыларға берілген бес лицензия қайта ресімделген, сондай-ақ лицензиаттың қайта ұйымдастырылуына байланысты бір лицензия қайта ресімделген болатын.

Инспекциялау, қашықтықтан қадағалау және қадағалауға ден қою

2016 жылы бағалы қағаздар нарығы субъектілерінің, оның ішінде инвестициялық портфельді басқару бойынша қызметті жүзеге асыруға лицензиясы бар 10 брокер-дилер, сондай-ақ трансфер-агенттік қызметті жүзеге асыратын 1 брокер-дилер және «Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ қызметінің тәуекелдерін бағалаудың негізінде 12 тексеру, сондай-ақ клиенттің (жеке тұлғалар) өтініші бойынша брокер-дилерді жоспардан тыс тексеру жүргізілді.

Тәуекел дәрежесін бағалау негізіндегі тексерулердің негізгі нысаны бағалы қағаздар нарығындағы кәсіби қызметті жүзеге асыру тәртібін реттейтін заңнаманың, бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы, заңсыз жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы, сондай-ақ бағалы қағаздар нарығы субъектілерінің корпоративтік оқиғалар туралы ақпаратты ашу тәртібін белгілейтін, сондай-ақ олардың бағалы қағаздарды

ұстаушылардың мүдделерін білдіретін қызметіндегі өзгерістер туралы заңнама талаптарын сақтау болып табылды.

2016 жылы жүргізілген тексерулердің нәтижелері бойынша бағалы қағаздар нарығы субъектілеріне қатысты 11 жазбаша ескерту түріндегі шектеулі ықпал ету шаралары, 107-сі соттың қарауына жіберілген әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы 146 хаттама жасалған. Бағалы қағаздар нарығы субъектілеріне салынған әкімшілік айыппұлдардың жалпы мөлшері 2016 жылы 55,4 млн. теңге, оның ішінде соттардың қарауына берген әкімшілік істер бойынша 40,8 млн. теңгені құрады.

Қашықтықтан қадағалаудың мақсаты инвесторлардың құқықтарына және заңды мүдделеріне қысым жасауға жол бермеуге, бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушылардың қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған бағалы қағаздар нарығы субъектілерінің қызметіне жедел және уақтылы бақылау жасауды қамтамасыз ету, бағалы қағаздар эмитенттерінің инвесторлар алдындағы міндеттемелерін орындауға мониторинг жүргізу болып табылады. Бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушылардың қызметіне қашықтықтан қадағалау пруденциялық нормативтерді, жарғылық капитал мөлшеріне қойылатын талаптарды сақтау, қызметтің кәсіби түрлері аясында клиенттерге қызмет көрсетуге бақылау жасау, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйелерінің болуына қойылатын талаптарды орындау, сондай-ақ Қазақстан Республикасының бағалы қағаздар нарығы туралы заңнамада белгіленген өзге нормалар мен лимиттерді сақтау тұрғысынан олардың қаржылық және реттеуіш есептілігін қамтиды.

Бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушыларға қатысты қашықтықтан қадағалау нәтижелері бойынша 2016 жылы 61 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды, жалпы сомасы 9,8 млн. теңгеге 24 әкімшілік айыппұл салынды, сондай-ақ лицензияның қолданылуын тоқтата тұру және айыру түрінде 3 санкция қолданылды. 10 бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушыларға (брокерлік ұйымдар және инвестициялық портфельді басқарушылар) қатысты олардың қаржылық жағдайының нашарлауына жол бермеуге және Қазақстан Республикасының заңнамасымен белгіленген пруденциялық нормативтердің сақталуын қамтамасыз етуге бағытталған 11 ерте ден қою шаралары (олардың 6 2016 жылы орындалған) қолданылды. Ерте ден қою шараларын қолданудың себебі бағалы қағаздар нарығына жекелеген кәсіби қатысушылардың меншікті капиталының жеткіліктілігі коэффициентінің төмендеуі, олардың өтімді активтері көлемінің азаюы, сондай-ақ шығынды қызмет болды.

Меншікті капитал жеткіліктілігі бойынша пруденциялық нормативтердің жүйелі сақталмауына бағалы қағаздар нарығында брокерлік және дилерлік қызметті, сондай-ақ инвестициялық портфельді басқару бойынша қызметті жүзеге асырушы бір ұйым («Астана-Финанс» брокерлік компаниясы» АҚ) тиісті лицензиясынан айырылды. Инвестициялық портфельді басқаруға лицензиясы бар, меншікті капитал жеткіліктілігі бойынша пруденциялық нормативті бұзушы ұйымға қатысты лицензияның

қолданылуын бір ай мерзімге тоқтата тұру туралы шешім қабылданды және кейіннен лицензияның қолданылуын тоқтата тұру себептерін жоймауға байланысты 2017 жылғы қаңтарда лицензиядан айыру туралы шешім қабылданды («Gold Investment Group» АҚ).

Бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушыларға қатысты шектеулі ықпал ету шараларын және санкцияларды қолдануға әкеп соқтырған негізгі бұзушылықтар бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушылардың ішкі есеп жүйелеріндегі қателер, уәкілетті органға есептілікті беру мерзімдерінің бұзылуы, тәуекелдерді басқару жүйесіндегі және ішкі бақылаудағы кемшіліктер болып табылады.

Бағалы қағаздар эмитенттерінің мониторингі аясында 2016 жылы бағалы қағаздар эмитенттерінің міндеттемелерді және бағалы қағаздар шығарылымы проспектісінде белгіленген ковенанталарды орындау тұрғысынан облигациялар ұстаушылар өкілдерінің есептілігіне, сондай-ақ эмитенттердің облигацияларды орналастырудан түскен ақшаны мақсатты пайдалануына талдау жүргізіледі. Облигациялар бойынша міндеттемелерді орындамауға не тиісінше орындамауға жол берген эмитенттердің есептілігі негізінде осы эмитенттердің инвесторлар алдындағы міндеттемелерін орындауға мониторинг жүзеге асырылады. Инвесторларды бағалы қағаздар нарығының жағдайы және эмитенттердің қызметі туралы толық және уақтылы ақпаратпен қамтамасыз ету мақсатында эмитенттердің Қаржылық есептілік депозитарийінің және «Қазақстан қор биржасы» АҚ-тың интернет-ресурстарында корпоративтік оқиғалар туралы ақпаратты және бағалы қағаздар ұстаушылардың мүдделерін қозғайтын өзге ақпаратты ашуға бақылау жүзеге асырылған.

2016 жылы бағалы қағаздар эмитенттеріне мониторинг жүргізу нәтижелері бойынша Ұлттық Банк 543 шектеулі ықпал ету шараларын қолданды, әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы 83 хаттама жасады, 20,5 млн. теңге сомаға әкімшілік айыппұл салды.

2016 жылғы 1 қаңтардан бастап Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Қазақстан Республикасы Кодексінің жекелеген құрамдарын олардың қайталанушылығын және елеулілігін ескере отырып, жүйелі сипатқа ауыстыру – эмитенттерге қатысты қозғалған әкімшілік іс жүргізу санын 17 есеге қысқартты.

Бағалы қағаздар эмитенттеріне қатысты шектеулі ықпал ету шаралары мен санкциялар қолдануға әкеп соқтырған негізгі бұзушылықтар эмитенттердің инвесторлар алдына ақпаратты орналастыру тәртібі мен мерзімдерін бұзуы, бағалы қағаздарды орналастырулардың тәртібін және талаптарын бұзу, эмитенттердің шектеулі ықпал ету шараларын қолдану арқылы оларға жүктелген міндеттемелерді орындамауы, есептілікті беру мерзімдерін бұзуы, сондай-ақ бағалы қағаздар нарығында шындыққа сәйкес келмейтін жарнамалар орналастыруы болып табылды.

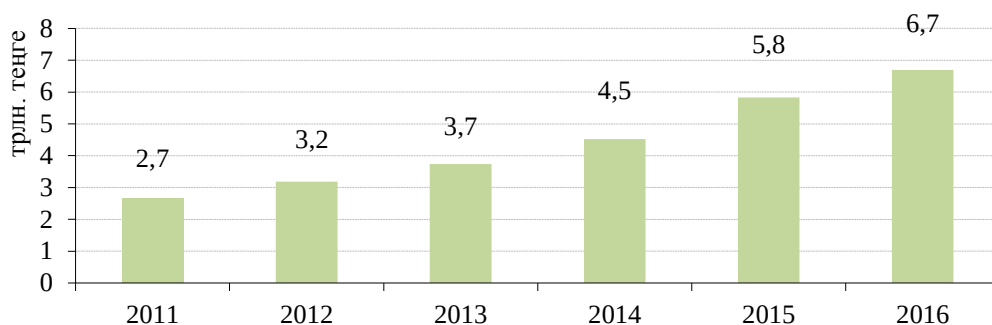
3.4. Жинақтаушы зейнетақы жүйесі

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ (БЖЗҚ) міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіби жарналарды және ерікті зейнетақы жарналарын тартуды жүзеге асыратын жалғыз ұйым болып табылады. БЖЗҚ-ның жалғыз акционері Қазақстан Республикасының Үкіметі болып табылады. Ұлттық Банк Үкіметке тиесілі БЖЗҚ акцияларының сенімгерлік басқарушысы болып табылады және зейнетақы активтерін басқаруды жүзеге асырады.

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша зейнетақы активтерінің мөлшері бір жылда 855,1 млрд. теңгеге немесе 14,7%-ға ұлғайып, 6,7 трлн. теңгені құрады (3.4.1-сурет).

3.4.1-сурет

БЖЗҚ зейнетақы активтерінің жиынтық көлемінің өзгеру серпіні

БДЖҚ салымшыларының (алушыларының) жеке зейнетақы шоттарының саны 2017 жылғы 1 қаңтарда¹² міндетті зейнетақы жарналары бойынша зейнетақы жинақтарының жалпы сомасы 6,6 трлн. теңгемен 9,4 млн. шотты, міндетті кәсіби зейнетақы жарналары бойынша зейнетақы жинақтарының жалпы сомасы 100,7 млрд. теңгемен 0,4 млн. шотты, ерікті зейнетақы жарналары бойынша және зейнетақы жинақтарының жалпы сомасы 1,7 млрд. теңгемен 36,5 мың шотты құрады. 2016 жылдың басынан бастап салымшылардың зейнетақы жарналарының жалпы мөлшері 551,9 млрд. теңгеге немесе 12,6%-ға ұлғайып, 2017 жылғы 1 қаңтарда 4,9 трлн. теңгені құрады.

2016 жылы зейнетақы төлемдерінің сомасы сақтандыру ұйымдарына аударымдарды қоса есептегенде 169,7 млрд. теңгені құрады.

Реттеу

БЖЗҚ-ны ҰБ-ның бақылауынан шығару және зейнетақы активтерін жеке және (немесе) шетелдік басқарушы компаниялардың басқаруына беру жөніндегі Мемлекет басшысының 2015 жылғы 30 қарашадағы «Қазақстан жаңа жаһандық нақты ахуалда: өсім, реформалар, даму» атты Қазақстан халқына Жолдауын орындау үшін жинақтаушы зейнетақы жүйесін

¹² Салымшылардың (алушылардың) дербес зейнетақы шоттарының саны есепті күнге зейнетақы жинақтарының қалдығы жоқ жеке зейнетақы шоттарын есептеусіз көрсетілген

реформалау жөніндегі ұсыныстар дайындалды.

Жинақтаушы зейнетақы жүйесін реформалаудың ұсынылып отырған моделі:

зейнетақы активтерін басқарушыны және инвестициялық стратегияны таңдауды ұсыну арқылы салымшыларды өздерінің зейнетақы жинақтарын басқару процесіне тартуға;

жүйелі тәуекелдердің шоғырлануын төмендетуге және жеке зейнетақы активтерін басқару кезінде мемлекеттік органдарда мүдделер қақтығысын реттеуге;

басқарушы компаниялар түріндегі жаңа «зәкірлік» инвесторлардың пайда болуы есебінен отандық қор нарығын жандандыруға мүмкіндік береді.

Зейнетақы активтерін басқаруды бірнеше ірі жеке басқарушы компания басқаратыны пайымдалуда. Бәсекелес ортадағы жұмыс басқарушылардан, олардың бәсекелестік артықшылықтары кірістілік деңгейі мен қаржы құралдарының сапасы болатындықтан, үлкен инвестициялық кіріс алуын талап ететін болады. Ұлттық Банк, өз кезегінде, басқарушы компанияны таңдай алмайтын, сондай-ақ салымшылардың зейнетақы активтерін басқарушы болып қала береді, сондай-ақ консервативтік инвестициялық стратегия бойынша зейнеткерлік және зейнеткерлікке дейінгі жастағы адамдардың зейнетақы жинақтарын басқаратын болады. БЖЗҚ зейнетақы жарналарын тартуды және зейнетақы төлемдерін жүзеге асыруды қоса алғанда жинақтаушы зейнетақы жүйесі бойынша барлық қаржылық ақпараттық ағындардың бірыңғай әкімшісі ретінде жұмыс істейтін және салымшылармен (алушылармен), оларға консультациялық және ақпараттық қызметтерді көрсете отырып, «бір терезе» қағидаты бойынша жұмысты жүзеге асыратын болады.

Жинақтаушы зейнетақы жүйесін реформалау жөніндегі пайымдаулар Экономикалық саясат жөніндегі кеңес отырыстарында қаралды, оларды мүдделі мемлекеттік органдар мен бизнес-қоғамдастықтар талқылады.

Көрсетілген пайымдауларды іске асыру үшін қолданыстағы заңнама нормаларына түзетулер енгізілді, олар қазіргі уақытта Үкіметте талқыландуда.

Қашықтықтан қадағалау және қадағалаушылық ден қою

Қашықтықтан қадағалаудың мақсаты жинақтаушы зейнетақы қоры субъектілерінің салымшылардың (алушылардың) зейнетақы жинақтарының сақталуын қамтамасыз етуге бағытталған қызметіне жедел әрі уақтылы бақылауды қамтамасыз ету, жинақтаушы зейнетақы қоры субъектілерінің Қазақстан Республикасы зейнетақы заңнамасының талаптарын бұзушылықтарының алдын алу мен болдырмау, салымшыларға (алушыларға) олардың зейнетақы жинақтарының жағдайы туралы шынайы ақпарат беру және салымшылардың (алушылардың) өзге де құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету болып табылады. БЖЗҚ-ның қызметін қашықтықтан қадағалау аясында БЖЗҚ-ның атқарушы органы мен басқару органы құрамына, сондай-ақ оның басшы қызметкерлері құрамының Қазақстан Республикасының заңнамасына және БЖЗҚ жарғысына сәйкестігі тұрғысынан мониторинг; БЖЗҚ-ның комиссиялық сыйақыны өндіріп алу

тәртібінің Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкестігін тексеру; БЖЗҚ-ның зейнетақы активтері есебінен қалыптастырылған инвестициялық портфелінің БЖЗҚ-ның инвестициялық декларацияға сәйкестігі тұрғысынан мониторинг; БЖЗҚ-ның салымшылардың (алушылардың) және өзге тұлғалардың алдында ақпаратты Қазақстан Республикасының заңнамасымен және БЖЗҚ-ның зейнетақы қағидаларымен талап етілетін көлемде ашуын бақылау; БЖЗҚ-ның қызметін жүзеге асыру қағидаларының талаптарын БЖЗҚ-ның сақтауын бақылау жүзеге асырылады.

2016 жылы БЖЗҚ-ның қызметіне қашықтықтан қадағалау нәтижелері бойынша шектеулі ықпал ету шаралары мен санкциялар қолданылған жоқ.

2016 жылы Ұлттық Банк БЖЗҚ-ның басшы қызметкерін тағайындауға (сайлауға) 1 келісім берді. Келісімге қарсылық көрсетілмеді.

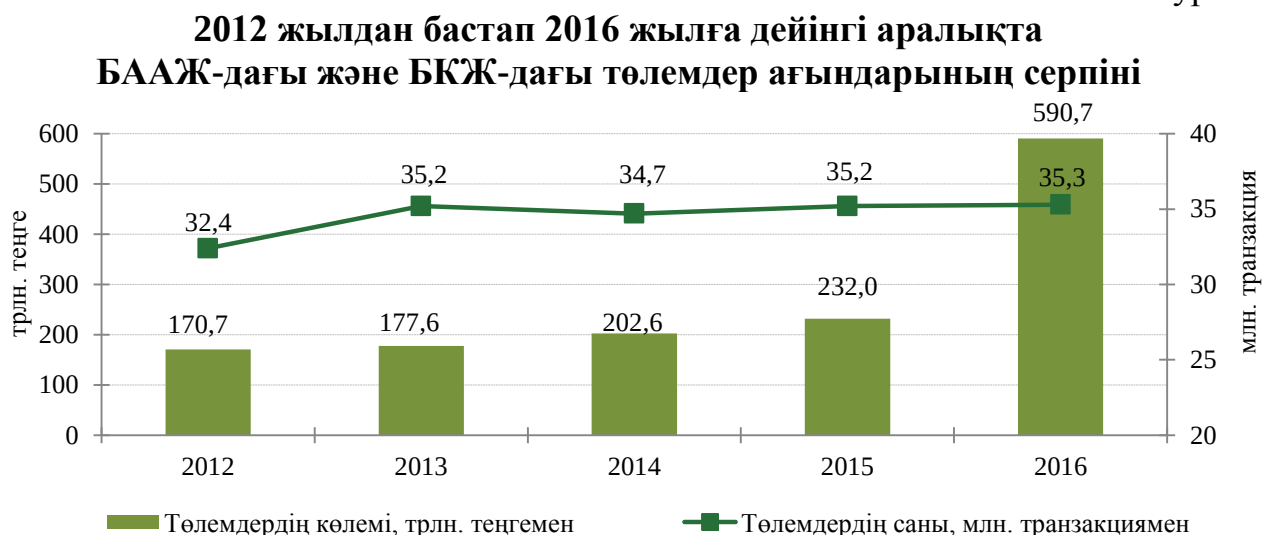
Бүгінгі күнде БЖЗҚ-ның қызметін бақылау мен қадағалау саласындағы басым бағыттар тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылау жүйелерін күшейту болып табылады.

3.5. Төлем жүйелері және төлем қызметтері нарығы

Ұлттық Банктің төлем жүйелері – Банкаралық ақша аудару жүйесі (бұдан әрі – БААЖ) және Банкаралық клиринг жүйесі (бұдан әрі – БКЖ) ұлттық ауқымдағы негізгі төлем жүйелері болып табылады. Аталған жүйелер елдегі ұлттық валютадағы төлемдердің негізгі көлемін өңдейді, тәуекелдерді басқарудың тиімді тетіктеріне ие болып табылады, осыған байланысты ол үздіксіз жұмыстың жоғары деңгейімен сипатталады, қаржы нарығы субъектілерінің төлемдер мен ақша аударымдарын уақтылы жүргізудегі қажеттілігін қамтамасыз етеді.

2016 жылы БААЖ және БКЖ арқылы 590,7 трлн. теңге сомаға 35,3 млн. транзакция жүргізілді (3.5.1-сурет). 2015 жылмен салыстырғанда төлем жүйелері арқылы жүргізілген төлемдер саны 0,3%-ға (117,2 мың транзакцияға) ұлғайды, төлемдер сомасы 2,5 есе (358,7 трлн. теңгеге) өсті.

3.5.1-сурет

Төлем жүйелері арқылы жүргізілген төлемдер көлемінің өсуі негізінен Қазақстан резиденттерінің бағалы қағаздарымен жасалған төлемдер көлемінің 89,4%-ға және банкаралық депозиттермен жүргізілген операциялар мен банктердің меншікті қаражатын аударумен және олардың клиенттерінің 2,9 есе ұлғаюымен қамтамасыз етілді (3.5.2-сурет). 2016 жылы көрсетілген төлем жүйелері арқылы бір күнде орташа алғанда 2,4 трлн. теңге сомаға 144,1 мың транзакция жүргізілді.

3.5.2-сурет

Банкаралық төлем жүйелерінің тиімді дамуының негізгі көрсеткіштерінің бірі төлем жүйелерінің үздіксіз жұмысының (жұмыс қабілеттілігінің) коэффициенті болып табылады. Жалпы қабылданған нормаларға сүйенсек, 99%-дан асатын көрсеткіш елде жұмыс істеп тұрған жүйелердің жоғарғы тиімділігін сипаттайды. Орташа алғанда 2016 жылы БААЖ жұмыс қабілеттілігінің коэффициенті 99,803%-ды, БКЖ жұмыс қабілеттілігінің коэффициенті 99,976%-ды құрады.

Банкаралық ақша аудару жүйесі

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша БААЖ-да 47 пайдаланушы тіркелді. 2016 жылы БААЖ арқылы 584,7 трлн. теңге сомаға 14,0 млн. транзакция жүргізілді. 2015 жылмен салыстырғанда төлемдер көлемі 2,6 есе (358,2 трлн. теңгеге) өсті, электрондық төлем хабарларының саны 3,8%-ға (516,3 мың транзакцияға) ұлғайды. 2016 жылы БААЖ-дағы бір электрондық төлем хабарының орташа сомасы 2015 жылмен салыстырғанда 2,5 есе (25,0 млн. теңгеге) ұлғайып, 41,7 млн. теңгені құрады.

БААЖ-дағы төлемдердің саны бойынша ең көп үлес 3 млн. теңге (87,4%) сомадағы төлемдерге, төлемдердің негізгі сомасы 1 млрд. теңгеден астам (үлесі 85,9%) аралығындағы төлемдерге тиесілі болды.

Негізінен жүйе арқылы Қазақстан резиденттерінің бағалы қағаздарымен операциялар бойынша БААЖ-дағы төлемдердің жалпы көлемінен 33,0% және банкаралық депозиттермен және банктер мен олардың клиенттерінің меншікті қаражатының аударымдарымен 12,2% төлемдер жүргізілді, тауарлар мен қызметтер үшін төлемдердің көлемі 2016 жылы 4,1%-ды құрады.

Банкаралық клиринг жүйесі

БКЖ-ға қатысушылардың саны 2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 36 болды. 2016 жылы жүйе арқылы 6,0 трлн. теңге сомаға 21,3 млн. электрондық төлем хабары өңделді. 2015 жылмен салыстырғанда клиринг жүйесіндегі төлем хабарларының саны 1,8%-ға (399,1 мың құжатқа) азайды, төлемдер сомасы 8,9%-ға (489,6 млрд. теңгеге) өсті. 2016 жылы БКЖ-дағы бір төлем хабарының орташа сомасы 2015 жылмен салыстырғанда 27,8 мың теңгеге немесе 10,9%-ға ұлғайып, 282,4 мың теңге болды.

Төлемдер сомасы бөлігінде БКЖ-дағы транзакциялардың саны бойынша ең көп үлес 500 мың теңгеге дейінгі (90,0%) аралықта, төлемдер сомасындағы негізгі үлес 1 млн. теңгеден астам (үлесі 77,6%) аралықта электрондық төлем хабарларына тиесілі болды.

БКЖ арқылы негізінен шаруашылық жүргізуші субъектілердің тауарлар мен материалдық емес активтер (жүйедегі төлемдердің жалпы көлеміндегі үлесі 28,9% болды), көрсетілген қызметтер (26,2%), бюджетке төлемдер және бюджеттен төлемдер (18,6%) үшін есеп айырысулары бойынша төлемдері жүргізілді.

Ақша аударымдарының жүйесі

Қазақстан нарығында Алтын тәж, Western Union, Unistream, Contact, Блиц, Faster Юнистрим, Faster және басқалары сияқты ақша аударымдарының жүйесі жұмыс істейді. 2016 жылы ақша аударымдарының жүйесі арқылы 405,3 млрд. теңге сомаға 2,4 млн. транзакция жүргізілді (жіберілді). Бұл ретте ақша аударымдарының жүйесі арқылы жіберілген ақшаның көлемі 6,0%-ға ұлғайды.

Көп жағдайда ақша аударымдарының жүйесін елдің халқы Қазақстанның шегінен тыс ақша аударымдарын жүргізу үшін пайдаланады: шетелге жіберілген төлемдер мен ақша аударымдарының үлесі транзакциялардың жалпы санынан 90,3%-ды және жалпы сомасынан 94,3%-ды құрайды.

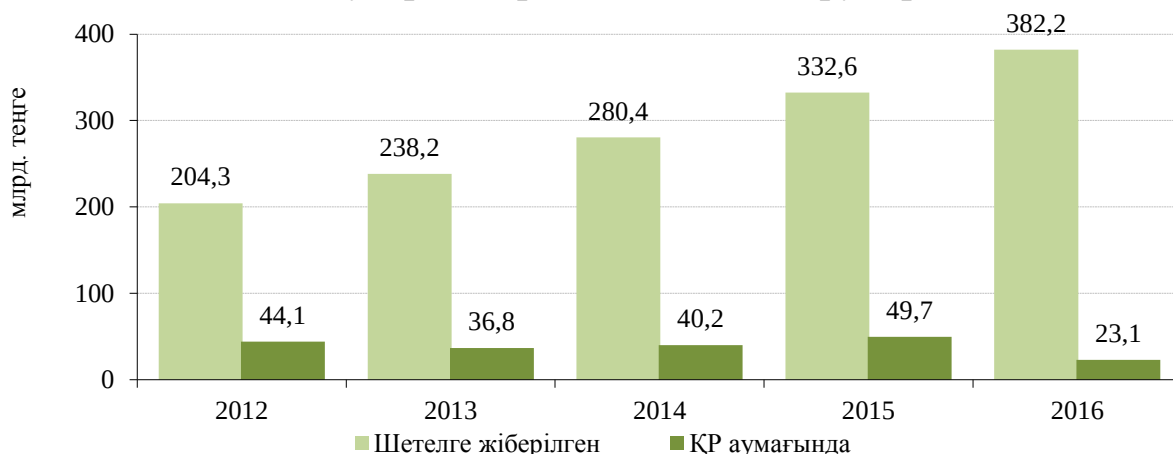
Бұл ретте, ақша аударымдарының жүйелері бойынша Қазақстаннан жүргізілетін операциялар түсімнен біршама асып кетеді. Мысалы, 2016 жылы ақша аударымдарының жүйесі арқылы елден шетелге 382,2 млрд. теңге сомаға 2,1 млн. транзакция жіберілді, ал шетелден келіп түскен ақша аударымдары 248,5 млрд. теңге сомаға 1,2 млн. транзакцияны (теріс сальдо 133,7 млрд. теңгені) құрады. Елден жіберілген бір аударымның орташа сомасы шамамен 179 мың теңге, елге алынған аударым сомасы 206 мың теңге болды.

Сонымен қоса, ақша аударымдарының жүйесі Қазақстан бойынша орташа сомасы шамамен 100 мың теңгені құрайтын жедел аударымдарды

жүзеге асыру үшін де қолданылады. Мәселен, 2016 жылы Қазақстан бойынша ақша аударымдарының жүйесін пайдалана отырып, 23,1 млрд. теңге сомаға 230,7 мың транзакция жүргізілді (3.5.3-сурет).

3.5.3-сурет

**Ақша аударымдарының жүйесі арқылы жіберілген
ақша аударымдары көлемінің өзгеру серпіні**

Бұл ретте, ақша аударымдарының жүйесі негізінен өзге де жеке тұлғалардың пайдасына өтеусіз арнайы аударымдарды – 2016 жылы 402,8 млрд. теңге сомасында 2,4 млн. аударым жүргізуге бағытталған, бұл жеке тұлғалар аударымдарының жалпы санының 99,6%-ын және жалпы көлемінің 99,4%-ын құрады.

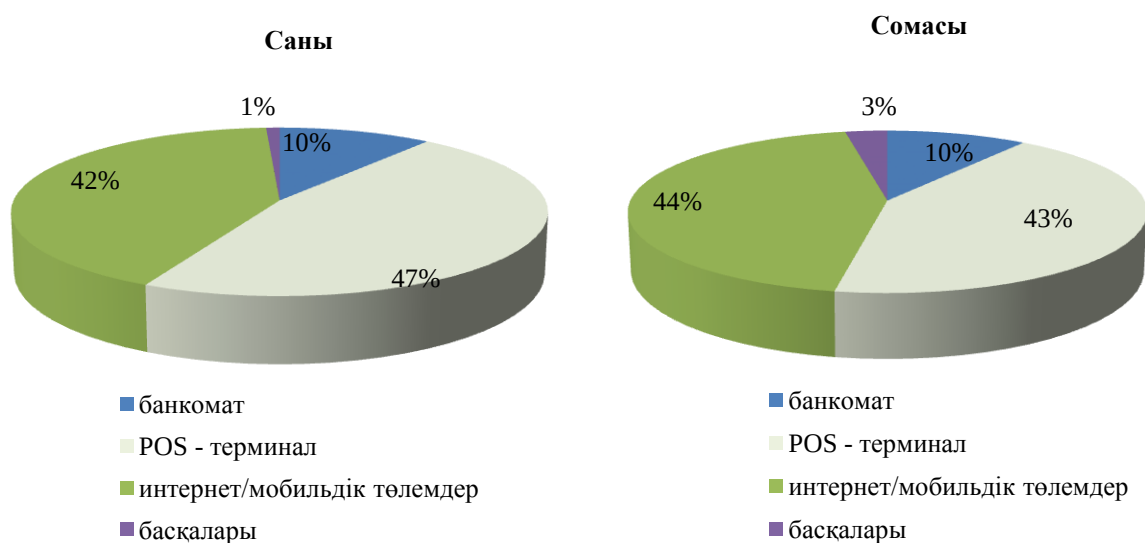
Электрондық төлем қызметтерінің нарығы

2016 жылдың аяғында Қазақстанның аумағында 27 банк және «Қазпочта» АҚ төлем карточкаларын пайдалана отырып және оларды пайдаланбастан, электрондық терминалдар және қашықтан кіру жүйелері арқылы халыққа электрондық төлем қызметтерін көрсетті.

2016 жылы банктердің электрондық терминалдары және қашықтан кіру жүйелері арқылы 12,4 трлн. теңге сомаға 474,7 млн. транзакция жүргізілді, бұл ретте 2015 жылмен салыстырғанда өсу операциялардың саны бойынша 13,6% және сомасы бойынша 28,6% болды. Олардың ішінде қолма-қол ақшасыз төлемдер мен ақша аударымдары 2015 жылмен салыстырғанда төлемдердің саны бойынша 38,8%-ға және сомасы бойынша 44,6%-ға ұлғайып, 1,9 трлн. теңге сомаға 125,3 млн. транзакция жасалды.

Қолма-қол ақшасыз жасалған операциялардың негізгі бөлігі интернет/мобильдік төлемдерге (соманың жалпы санының 41,8%-ы және жалпы сомасының 44,2%-ы) тиесілі. Сондай-ақ, қолма-қол ақшасыз төлемдердің құрылымындағы жоғары үлесті POS-терминалдар арқылы жасалған төлемдер (жалпы санының 46,8%-ы және жалпы сомасының 42,8%-ы) иеленді. Өзге құрылғылардың (банкоматтар, банк дүңгіршектері және басқалары) үлесіне қолма-қол ақшасыз төлемдердің жалпы саны мен көлемінің тиісінше 11,5%-ы және 13,0%-ы тиесілі (3.5.4-сурет).

Қолма-қол ақшасыз төлемдерді жүргізу бөлігіндегі операциялар

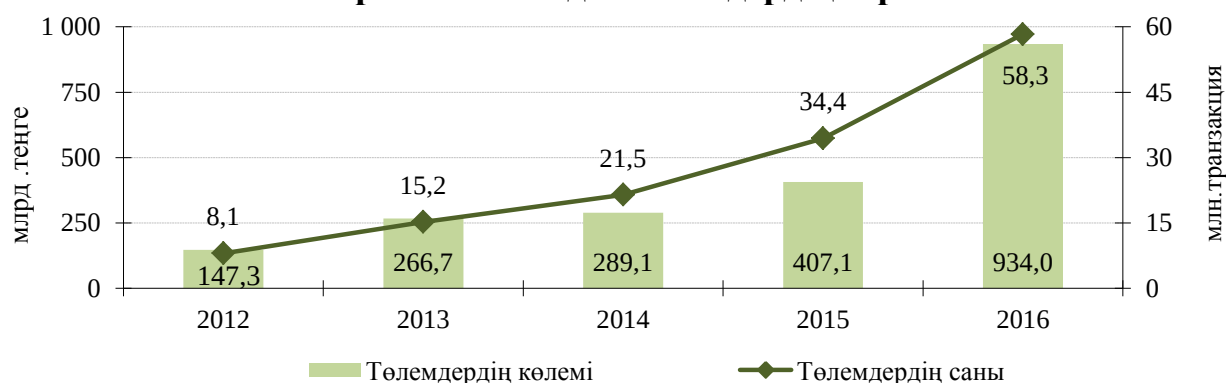
Байланыстың қашықтан қызмет көрсету арналары арқылы қолма-қол ақшасыз төлемдердің жалпы құрылымында басым үлесті дәстүрлі түрде тауарлар мен қызметтерге ақы төлеу (аталған операциялардың санының 56,0%-ы және сомасының 39,1%-ы) иеленеді. Мұндай төлемдердің орташа сомасы 10,9 мың теңгені құрайды.

Интернет және мобильдік төлемдер

Қазіргі кезде қашықтан төлем қызметтерін көрсетудің барынша қарқынды дамып келе жатқан бағыты интернет/мобильдік банкинг жүйесі болып табылады, банктер клиенттерінің шамамен 20%-ы аталған жүйелерге қосылған.

Төлем карточкаларын пайдаланбай және пайдалана отырып интернет пен мобильдік құрылғылар арқылы Қазақстан аумағында және одан тысқары жүргізілген транзакциялардың көлемі 2016 жылы 934,0 млрд. теңге сомадағы 58,3 млн. транзакцияны құрады. 2015 жылмен салыстырғанда транзакциялардың саны төлемдердің саны бойынша 69,4%-ға және сомасы бойынша 2,3 есе ұлғайды (3.5.5-сурет).

Интернет/мобильдік төлемдердің серпіні

Төлем карточкалары

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасында төлем карточкаларын шығаруды 26 банк және «Қазпочта» АҚ жүзеге асырады, эмиссияланған және таратылған төлем карточкаларының жалпы саны 15,7 млн. бірлікті құрады.

VISA International (71,1%), MasterCard Worldwide (19,7%), China Union Pay (7,5%) және American Express International (0,3%) төлем карточкалары арқылы ұсынылған халықаралық төлем жүйелері айналыстағы төлем карточкаларының негізгі бөлігін, яғни 98,7%-ды құрайды. Жергілікті жүйелер нарықтың 1,3%-ын иеленеді және Altyn Card және Ситибанк Қазақстанның жергілікті карточкалары сияқты жүйелермен ұсынылады.

2016 жылы белсенді төлем карточкаларының (операциялар жасау үшін пайдаланылатын карточкалардың) өсу қарқыны сақталды. Мәселен, пайдаланылған төлем карточкаларының орташа саны 2016 жылы 8,0 млн. бірлікті құрады, бұл 2015 жылғы тиісті көрсеткіштен 11,3%-ға асып кетті (3.5.6-сурет). Карточка өнімдерін Қазақстан халқының шамамен 45%-ы белсенді түрде пайдаланады.

3.5.6-сурет

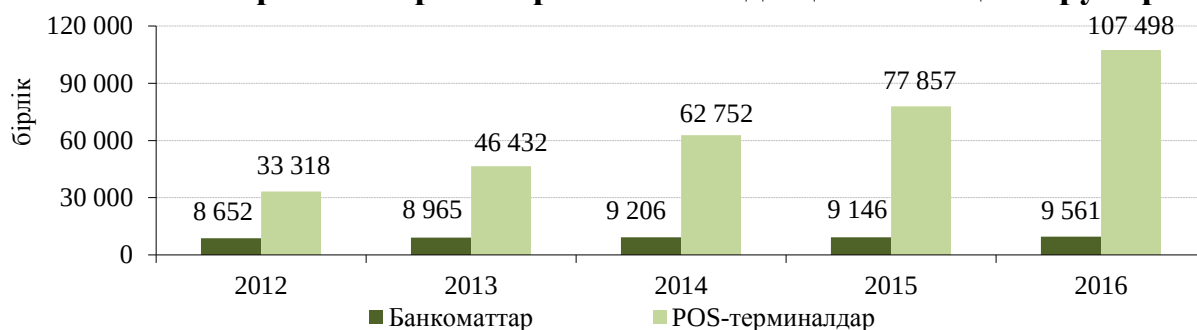

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша төлем карточкаларына қызмет көрсетуге арналған терминалдарды 22 банк пен «Қазпочта» АҚ орнатты, олардың ішіндегі 17 банк сауда/сервис орындарында төлем карточкаларын пайдалана отырып есеп айырысу қызметтерін көрсетті.

Қазақстанда 2017 жылғы 1 қаңтарда ақы төлеуге төлем карточкаларын қабылдайтын 66,1 мың сауда кәсіпорны жұмыс істеді, бұл олардың 2016 жылғы 1 қаңтардағы санынан 49,8%-ға артық. Бұл ретте төлем карточкаларына қызмет көрсетуге арналған жабдық 84,2 мың сауда орнына орналастырылды (44,1%-ға өсті).

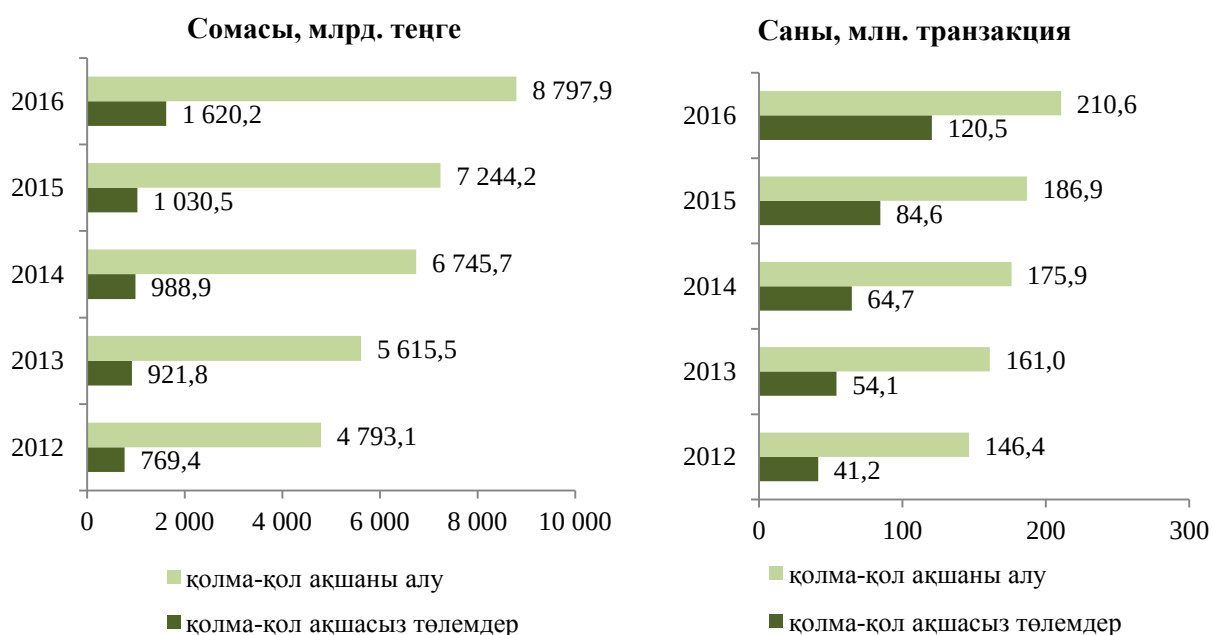
Төлем карточкаларына қызмет көрсету желісі 2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша мынадай көрініс алды: 9,6 мың банкомат (2016 жылғы 1 қаңтардағы жағдаймен салыстырғанда 4,5%-ға немесе 0,4 мың бірлікке ұлғайды), 107,5 мың POS-терминал (38,1%-ға немесе 29,6 мың бірлікке өсу) (3.5.7-сурет). Бұл ретте, республика бойынша орташа алғанда бір мың карточка ұстаушыларға 7 терминал мен 1 банкомат тиесілі болып келеді.

3.5.7-сурет

Төлем карточкаларына арналған жабдық санының өзгеру серпіні

2016 жылы қазақстандық эмитенттердің төлем карточкаларын пайдалана отырып жүргізілген операциялардың көлемі 10,4 трлн. теңге сомаға 331,1 млн. транзакция болды (2015 жылмен салыстырғанда транзакциялар саны 22,0%-ға, ал сомасы – 25,9%-ға ұлғайды). Оның ішінде қолма-қол ақшасыз жасалмайтын операциялардың үлесіне жалпы санының 36,4%-ы және жалпы сомасының 15,6%-ы, қолма-қол ақша беру операцияларына – тиісінше 63,6%-ы және 84,4%-ы тиесілі (3.5.8-сурет). Бұл ретте, соңғы жылдар ішінде қолма-қол ақшасыз жасалатын операциялар саны үлесінің ақырындап өсуі байқалады. Мәселен, 2012 жылы қазақстандық эмитенттердің төлем карточкаларын пайдалана отырып жасалатын операциялардың жалпы құрылымындағы қолма-қол ақшасыз жасалатын төлемдер санының үлесі 22,0%-ды құраса, 2016 жылы 36,4%-ға жетті, осы кезең ішінде операциялар көлемдерінің үлесі 13,8%-дан 15,6%-ға дейін өсті.

3.5.8-сурет

Қазақстандық эмитенттердің төлем карточкаларын пайдалана отырып жүргізілген операциялардың серпіні

Электрондық ақша

Отандық нарықта электрондық экономика мен оның ажырамас элементі ретінде электрондық ақшаны дамытуға қолайлы жағдайлар жасалған. 2017 жылғы 1 қаңтарда электрондық ақша шығаруды Қазақстан Республикасының 11 банкі жүзеге асырды. Бұл ретте нарықта халық үшін 18 электрондық ақша жүйесі ұсынылды.

Айналыстағы электрондық ақша сомасы 2017 жылғы 1 қаңтарда 3,3 млрд. теңгені құрады.

2013 жылдан бастап электрондық ақшаны пайдаланудың оң серпіні байқалып отыр. Мәселен, 2013 жылы эмиссияланған электрондық ақша сомасы 5,0 млрд. теңгені құраса, 2016 жылы бұл көрсеткіш 129,7 млрд. теңге болды.

2016 жылы қазақстандық эмитенттердің электрондық ақшасын пайдалана отырып Қазақстанның аумағында жүргізілген операцияларының көлемі 154,2 млрд. теңге сомаға 43,3 млн. транзакцияны құрады (2015 жылмен салыстырғанда операциялар саны 2,7 есе, сомасы 3,5 есе өсті).

3.6. Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау

Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау Ұлттық Банк қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету жөніндегі жұмысының ажырамас әрі маңызды бөлігі болып табылады. Тұтынушылық сұраныстың қарқындылығы тұрғысынан өсіп келе жатқан нақты және барабар қорғаудың қажеттілігіне және ақпараттық технологияларды қоса отырып нарықта жаңа қаржы өнімдерінің пайда болуына байланысты Ұлттық Банктің қызметі мынадай міндеттерді іске асыруға: қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғаудың тиісті деңгейін қамтамасыз етуге және халықтың қаржылық сауаттылығын арттыруға бағытталды.

2016 жылы Ұлттық Банкке қаржылық қызметтерді және микроқаржы ұйымдарының қызметтерін тұтынушылардың құқықтарын қорғау мәселелері бойынша қарауға 13 020 өтініш келіп түсті (3.6.1-сурет).

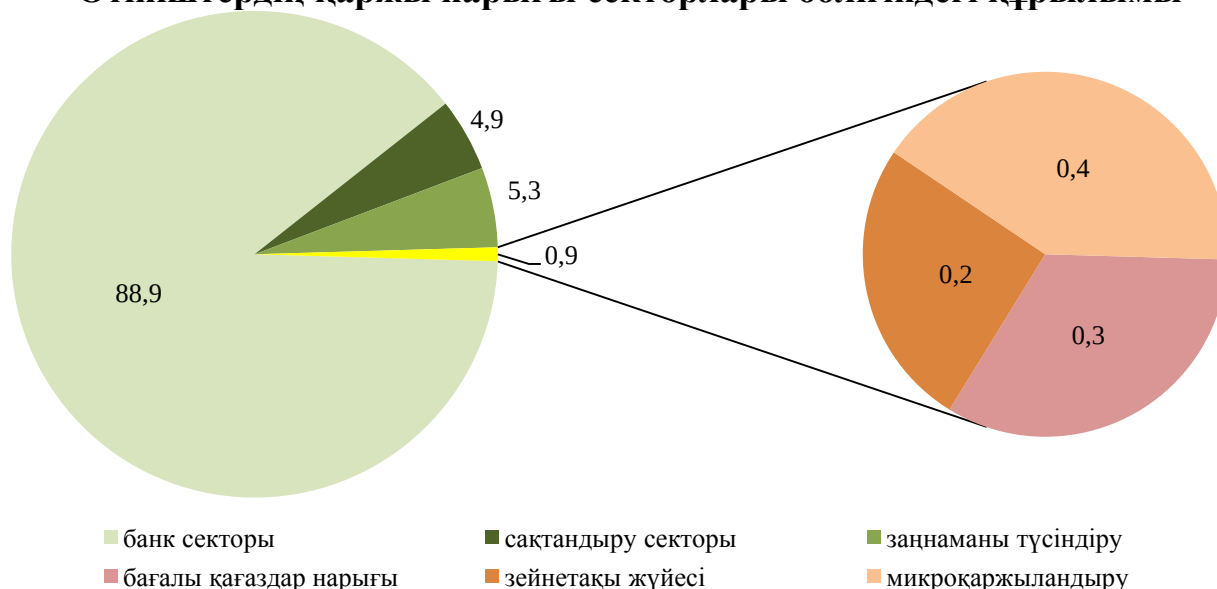
3.6.1-сурет

Өтініштердің біршама бөлігі банк секторына (банктер мен банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар) тиесілі – жалпы санның 88,9%-ы болды (3.6.2-сурет).

3.6.2-сурет

Өтініштердің қаржы нарығы секторлары бөлігіндегі құрылымы

Мыналар банк секторындағы өтініштердің өзекті мәселелері болып табылады:

берешекті қайта қаржыландыру, қайта құрылымдау және/немесе кешіру бағдарламасы бойынша берешекті қайта қаржыландыру;

банк қарызына қызмет көрсеткен кездегі банктер іс-қимылдарының (берешекті есептеу, банктік қарыз шартын дұрыс жасау, борышты өндіріп алу үшін үшінші тұлғаларды тарту, үшінші тұлғаларға талап ету құқығын беру) заңдылығын тексеру;

банктердің қарыз алушылардың шоттарынан дауысыз (акцепсіз) тәртіппен ақшаны өндіріп алуының заңдылығын тексеру;

банктердің банк шоттарына қызмет көрсеткен, төлемдер мен ақша аударымдарын жүргізген кездегі іс-қимылдарын тексеру;

банктердің кепіл мүлкін, кепілге қою саясатының талаптарын іске асыру рәсімін сақтауын, сондай-ақ кепіл затын босатудан бас тартуының заңдылығын тексеру;

еркін өзгермелі айырбастау бағамы режиміне өтуге байланысты жеке тұлғалардың салымдарын өтеу.

Өтініштердің талдамасы банк секторы бойынша өтініштердің шамамен 96%-ын мыналарға:

материалдық жағдайының нашарлауына (табыс көзін жоғалту, табыс мөлшерінің төмендеуі, мүгедектікке ұшырауы не созылмалы ауыруының асқынуына байланысты қарыз алушы мәртебесінің өзгеруіне);

қарыз беру кезінде қарыз алушының төлем жасауға қабілеттілігін жете бағаламауға;

2016 жылғы шілдеге дейін қолданыста болған, қарыз алушы үшін барабар емес әрі тиімсіз, банктің комиссиясы мен сыйақысын төлеу басымдығы бар төлемдерді бөлу тәртібіне;

банктердің мерзімі өткен берешекті өндіріп алу бойынша уақтылы шара қолданбауына байланысты банктердің алдындағы өз міндеттемелерін орындауға мүмкіндігі жоқ проблемалық қарыз алушылардың өтініштері кұрайтынын көрсетті.

Мыналар сақтандыру қызметтері секторындағы өтініштердің өзекті мәселелері болып табылады:

көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру кезінде туындаған және сақтандыру ұйымдары жүргізген келтірілген зиянның мөлшерін бағалаумен келіспеу, сақтандыру төлемдерін жүзеге асыру мерзімдерінің бұзылуына, сондай-ақ сақтандыру төлемдерін жүзеге асырмауға байланысты даулар;

сақтандыру ұйымдарының сақтандырудың ерікті түрлері бойынша сақтандыру төлемдерін жүзеге асырудан бастартуы;

сақтандыру ұйымдарының талап етілген ақпараттарды ұсынбауы;

сақтандыру ұйымдарының есеп айырысуларының (сақтандыру сыйлықақыларын, сақтандыру сомасын) дұрыстығын тексеруді талап ету.

Мыналар бағалы қағаздар нарығы субъектілерінің іс-қимылына қатысты өзекті мәселелері болып қалады:

дивидендтер төлемеу;

«Акционерлік қоғамдар туралы», «Бағалы қағаздар нарығы туралы» Қазақстан Республикасы заңдарының талаптарын түсіндіру;

акционерлер арасында акцияларды бөлудің заңдылығын және акциялар құнының есебін тексеру.

Микроқаржы ұйымдарының іс-қимылдарына қатысты өтініштер мыналарға қатысты болды:

микрокредит беру туралы шартты жасау, орындау және тоқтату;

микроқаржы ұйымдарының қызметі мәселелері жөніндегі нормативтік құқықтық актілердің талаптарын түсіндіру.

Сонымен қатар, 2016 жылы Ұлттық Банкке, Ұлттық Банкте есептік тіркеуден өтпеген микрокредиттік ұйымдардың, сондай-ақ онлайн-кредиттеуді жүзеге асыратын ұйымдардың заңсыз іс-қимылдарына қатысты 58 өтініш келіп түсті. Барлық өтініш білдірушілерге тиісті заңнама нормаларына түсіндірулер, сондай-ақ бұдан былайғы іс-қимыл бойынша ұсынымдар берілді.

«Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ-тың қызметіне байланысты өтініштерде мынадай мәселелер қозғалды:

зейнетақы жинақтарын төлеуден бас тарту;

зейнетақы заңнамасының талаптарын түсіндіру;

шарт талаптарының Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына сәйкестігін тексеру;

зейнетақы жинақтарын толық көлемде аудармау.

2016 жылда өтініштерді қарау нәтижесінде анықталған Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының бұзушылықтары бойынша қаржы ұйымдарына қатысты шамамен 11 шектеулі ықпал ету шаралары қолданылды. Сонымен қатар, қаржылық қызметтерді тұтынушылардың өтініштерін қарау нәтижелері бойынша 19 әкімшілік іс қозғалды, оның 5-еуі банктерге, 13-і – сақтандыру ұйымдарына және 1-еуі – бағалы қағаздар нарығының субъектілеріне қатысты.

2016 жылы Ұлттық Банк қаржылық қызметтерді тұтынушылардың қаржы ұйымдарына және қаржы ұйымдарының қаржылық қызметтерді тұтынушыларға қуынымдары жөніндегі азаматтық істерге байланысты 30 сот отырысына және 1 сараптамаға қатысты.

2016 жыл бойы қаржылық қызмет көрсету мәселелері бойынша 788 азамат жеке қабылданды, Ұлттық Банктің қоғамдық қабылдау бөлмесіне өтініш білдірген 1 120 азаматқа консультациялар беріліп, құқықтық көмек көрсетілді, қарыз алушылардың банк және ипотекалық ұйымдардың өкілдерімен 1 047 кездесуі өткізілді, олардың қорытындылары бойынша банктер қарыз алушыларға қайта құрылымдаудың ықтимал жағдайларын ұсынды.

Ипотекалық тұрғын үй қарыздарын/ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыру бағдарламасы

2015 жылғы сәуірден бастап ипотекалық қарыз алушылардың проблемаларын шешу шараларының бірі ретінде Ұлттық Банк Ипотекалық тұрғын үй қарыздарын/ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыру бағдарламасын іске асырды. Қайта қаржыландыру бағдарламасы шеңберінде бөлінген 130,0 млрд. теңге 2004 – 2009 жылдар аралығындағы кезеңде банктер берген, 2015 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша берешек қалдығы 36,5 млн. теңгеден аспайтын және жалғыз баспанамен қамтамасыз етілген қарыздарды қайта қаржыландыруға жіберілді.

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша банктерге 26,3 мың өтінім келіп түсті, оның ішінде 121,3 млрд. теңге сомаға 19,9 мың өтінім мақұлданды, 96,7 млрд. теңге сомаға 17,6 мың қарыз қайта қаржыландырылды.

Қайта қаржыландыру бағдарламасын іске асыру барысында туындаған мәселелерді талдаудың нәтижелері бойынша және проблемалық қарыз алушылардың біраз санын қамтуды ұлғайту, сондай-ақ халықтың әлеуметтік осал топтарына жататын қарыз алушыларға көмек көрсету мақсатында Қайта қаржыландыру бағдарламасына мынадай негізгі түзетулер енгізілді, олар мыналарды:

халықтың әлеуметтік осал топтарына жататын қарыз алушыларды мемлекеттік баж салықтарын төлеуден босатуды;

2015 жылғы 18 тамызда белгіленген ресми бағам (1 АҚШ доллары үшін 188,35 теңге) бойынша проблемалық валюталық қарыздарды қайта қаржыландыруды көздейді. Бұл ретте, банктер мен ипотекалық ұйымдардың мемлекеттік баж салықтарын төлеу және бағамдық айырма шығыстары «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ қаражаты есебінен өтелуге тиіс;

тараптардың келісім бойынша баспанасы банктің немесе ипотекалық ұйымның балансына қабылданған қарыз алушылардың қарыздарын қайта қаржыландыру (қаржыландыру);

9 банкті, «Қазақстан Ипотекалық Компаниясы» ипотекалық ұйымы» АҚ-ты, және «АФ Ипотека» АҚ-ты қосу арқылы Қайта қаржыландыру бағдарламасына қатысушылардың тізімін кеңейту;

қарыздарды қайта қаржыландыру кезеңін 2017 жылғы 1 сәуірге дейін ұзарту;

тұрғын үй және жер телімі алаңы, жер телімінің нысаналы пайдаланылуы, халықтың әлеуметтік осал тобына жататын қарыз алушы үшін жер телімінің жалғыз болуы бойынша шектеулерді алып тастау;

Қайта қаржыландыру бағдарламасына қайта қаржыландыруға өтініш берген күнге халықтың әлеуметтік осал тобына жататындар дәрежесін растаған қарыз алушыларды (2015 жылғы 1 қаңтардан кейін мүгедектік алған, зейнеткер болған және тағы да басқа) қосуды көздейді.

Қайта қаржыландыру бағдарламасын тиімді іске асыру үшін Ұлттық Банк Ұлттық экономика министрлігімен және Қаржы министрлігімен бірлесе отырып қарыз алушы-жеке тұлғаларды Қайта қаржыландыру бағдарламасы шеңберіне қарыздарды қайта қаржыландыру кезінде туындаған салықтарды төлеуден босау жөнінде жұмыс жүргізді.

2016 жылы Ұлттық Банк жергілікті атқару органдарымен бірге проблемалық берешекті өтеудің қолайлы жолдарын іздеу жөнінде қарыз алушылар мен қоғамдық бірлестіктердің банктермен кездесулерін өткізді. Сонымен қатар, Ұлттық Банк банктерге Қайта қаржыландыру бағдарламасының талаптары бойынша түсіндірулерді тұрақты негізде беріліп отырды.

Қайта қаржыландыру бағдарламасының өлшемшарттарына сәйкес келмейтін қарыз алушыларды қолдау үшін және халық арасындағы әлеуметтік тұрақсыздықты болдырмау мақсатында 2016 жылғы 28 шілдеде Ұлттық Банк Алматы қаласының әкімдігімен, банктермен және қоғамдық бірлестіктермен проблемалық ипотекалық қарыз алушылардың өз міндеттемелерін орындауларымен байланысты мәселелерді шешу жөніндегі Өзара түсіністік және ынтымақтастық меморандумын жасады.

Бұл құжат қарыз алушыларға банктермен сындарлы диалог жүргізуге көмектесуге бағытталған. Меморандум қарыз алушыны жалғыз баспанасынан шығаруды тоқтата тұруды көздейді және қол қойылған күннен бастап республикамыздың барлық аумағында қолданылады.

Меморандумға «АТФ Банк» АҚ, «Казинвестбанк» АҚ, «ForteBank» АҚ, «Еуразиялық банк» АҚ, «Қазақстан Ипотекалық Компаниясы» ипотекалық ұйымы» АҚ, «DeltaBank» АҚ, «Казкоммерцбанк» АҚ, «Қазақстан-ЗираатИнтернешнл Банк» еншілес банкі» АҚ, «Bank «RBK» банк» АҚ, сондай-ақ көптеген қоғамдық бірлестіктер қол қойды.

Еркін өзгермелі айырбастау бағамы режиміне өтуге байланысты жеке тұлғалардың ұлттық валютамен (теңгемен) ашылған депозиттері бойынша өтемақы төлеу

2016 жылы еркін өзгермелі айырбастау бағамы режиміне өтуге байланысты Қазақстан Республикасы Президентінің тапсырмасына сәйкес әзірленген Жеке тұлғалардың ұлттық валюта (теңгемен) ашылған депозиттері бойынша өтемақы төлеу тәртібін іске асыру жөніндегі жұмыстар жалғастырылды.

Осының аясында 2016 жылы 28 банкпен және «Қазпочта» АҚ-пен кейіннен жеке тұлғалардың банк шоттарына есептеу үшін депозиттер бойынша өтемақы сомасын аудару туралы шарттар жасалды.

Өтемақы тәртібінің талаптары бойынша, сондай-ақ банктермен жасалған шарттардың шеңберінде Ұлттық Банк банктер ұсынған тізілімге сәйкес өтемақы сомасын үш траншпен 2016 жылғы 7 қазанда, 7 қарашада және 7 желтоқсанда аударды. Төленген өтемақы сомасының жалпы сомасы 191 706 салым бойынша 53,9 млрд. теңге болды.

Қаржы және микроқаржы ұйымдарының өнімдерді бекіту туралы хабарлауы

2016 жылғы 22 сәуірде «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне рұқсат беру құжаттарын қысқарту және рұқсат беру рәсімдерін оңайлату мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңына сәйкес Ұлттық Банктің қаржылық қызметтерді тұтынушыларға қаржы өнімдерін ұсынуға келісім берудің рұқсат беру тәртібі хабарлама беру тәртібіне ауыстырылды.

Хабарлама беру тәртібі шеңберінде Ұлттық Банк қаржы өнімдері мен микрокредиттер талаптарының Қазақстан Республикасы заңнамасының нормаларына сәйкес келуін және тұтынушылардың құқықтарына қысым жасайтын талаптардың болмауын зерделеп, талдау жасалды.

Ұлттық Банк олардың бекітілгені туралы қаржы ұйымы Ұлттық Банкке хабарлайтын Қаржы өнімдерінің тізбесін және Қаржы өнімдерін бекіту туралы хабарлау қағидаларын әзірледі және бекітті.

2016 жылы Ұлттық Банкке 200 хабарлама келіп түсті, олардың ішінде: 105-і микроқаржы ұйымдарынан, 76-сы банктерден және 19-ы сақтандыру ұйымдарынан. Микроқаржы ұйымдарының («Про Финанс» микроқаржы ұйымы» ЖШС және «I-credit.kz» микроқаржы ұйымы» ЖШС) қарыз алушыларының өтініштерін қарау барысында қызметті келісімсіз/хабарламасыз жүзеге асырудың үш фактісі анықталды. Өтініштерді қарау нәтижелері бойынша бұл микроқаржы ұйымдары айыппұл төлеу түріндегі әкімшілік жауапкершілікке тартылды.

3.7. Қаржы нарығының субъектілерін тарату

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша мәжбүрлеп тарату процесінде 2 банк пен 3 сақтандыру ұйымы болды.

Таратылатын қаржы ұйымдарының кредиторларымен есеп айырысуларды жүзеге асыруға қатысты ақпарат 3.7-кестеде ұсынылған.

3.7-кесте

№	Таратылатын қаржы ұйымдары	2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша кредиторларға төлемдер пайызы
Банк секторы		
1.	«Валют-Транзит Банк» АҚ	51,3% – үшінші кезектегі кредиторлардың талаптары («Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ-тың кепілдік берілген депозиттер бойынша төленген (төленетін) өтеу сомасы бойынша талаптары). «Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ-тың талаптарын қанағаттандыру пайызы «Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ-тың қосымша талаптарын ескере отырып қайта есептелді (ақшалай 9,4 млрд. теңге болады).
2.	«Наурыз Банк Қазақстан» АҚ	94,0% – үшінші кезектегі кредиторлардың талаптары (жеке тұлғалардың депозиттер мен ақша аударымдары бойынша талаптары, «Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ-тың кепілдік берілген депозиттер бойынша төленген (төленетін) өтеу сомасы бойынша талаптары, сондай-ақ жинақтаушы зейнетақы қорындағы зейнетақы активтерінің есебінен жүзеге асырылған депозиттер бойынша талаптар) Олардың ішінде жеке тұлғалармен есеп айырысулар – 89,5%; «Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ-пен есеп айырысулар – 100%.
Сақтандыру секторы		
1.	«Алтын Полис» сақтандыру компаниясы» АҚ	69,4% – кезектен тыс төлемдер санатына енгізілген кредиторлардың талаптары (соттың сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымын тарату туралы шешімі заңды күшіне енгенге дейін басталған сақтандыру жағдайлары бойынша).
2.	«Premier Сақтандыру» АҚ	25,0% – кезектен тыс төлемдер санатына енгізілген кредиторлардың талаптары (соттың сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымын тарату туралы шешімі заңды күшіне енгенге дейін басталған сақтандыру жағдайлары бойынша).
3.	«Эко Полис» сақтандыру	сақтандыру ұйымының барлық кредиторларымен есеп айырысулар толық көлемде жүзеге асырылды.

компаниясы» АҚ	Сақтандыру ұйымының акционерлерімен есеп айырысулар жалғасуда.
----------------	--

2015 жылы Қазақстан Республикасының заңнамасына түзетулер енгізілді, оған сәйкес 2007 жылғы 1 қаңтардан бастап 2012 жылғы 1 қаңтарға дейінгі кезеңде депозиттерге міндетті кепілдік беру жүйесіне қатысушы банкті мәжбүрлеп таратқан жағдайда депозиттерге міндетті кепілдік беруді жүзеге асыратын ұйым жеке тұлға-депозиторларға кепілдік берілген депозиттер бойынша депозит бойынша есептелген сыйақысыз депозит бойынша қалдық сомасында, бірақ бес миллион теңгеден аспайтын мөлшерде өтемақы төлейді, ол 2016 жылы «Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ-қа «Валют-Транзит Банк» АҚ-тың жеке тұлға-салымшыларына кепілдік берілген төлемдерді төлеуі бойынша жұмысты жалғастыруға мүмкіндік берді.

2016 жылы банктердің тарату комиссияларының қызметіне 3 жоспарлы тексеру жүргізілді.

4-тарау. Ұлттық Банк қызметі

4.1. Валюталық реттеу және бақылау

2016 жылы Ұлттық Банк валюталық заңнаманы жетілдіру бойынша жұмысты жалғастырды. Қазақстанның Дүниежүзілік сауда ұйымына кіруіне және «Астана» халықаралық қаржы орталығының және «Қорғас» шекара маңы ынтымақтастығының халықаралық орталығының құрылуына байланысты валюталық реттеу тетіктеріне қатысты жекелеген тәсілдерді қайта қарау қажеттілігі туындады.

Валюталық заңнаманы бейімдеу шеңберінде резиденттікті белгілеу тәсілдерін қайта қарау және капитал қозғалысының трансшекаралық операцияларын, оның ішінде шетелдік ұйымдар филиалдарының валюталық құқықтық қатынастарын «Астана» халықаралық қаржы орталығы және «Қорғас» шекара маңы ынтымақтастығының халықаралық орталығы шеңберінде қамтуды және есепке алуды жетілдіру көзделді. Ырықтандырылған валюталық реттеудің сындарлы қағидаттарын сақтауға және валюталық бақылау мақсаттарының өзгермейтіндігіне қарамастан, енгізіліп отырған өзгерістердің көлемі «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жаңа редакциясын әзірлеуді талап етеді. «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» (жаңа редакция) және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне валюталық реттеу және валюталық бақылау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы заңдарының жобаларын әзірлеу Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылға арналған Заң жобалау жұмыстары жоспарына енгізілді. 2016 жылы Ұлттық Банк заң жобалау қызметі бойынша ведомствоаралық комиссия мақұлдаған заң жобаларына тұжырымдамаларды әзірледі,

«Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы» заңды тұлғалар бірлестігінің мүшелерімен, мүдделі мемлекеттік органдардың, ұйымдардың, бизнес қоғамдастықтардың және шетелдік инвесторлар одағының өкілдерімен валюталық заңнамаға сындарлы өзгерістерді талқылау үшін жұмыс тобының отырыстары және дөңгелек үстелдер өткізілді.

Валюталық операциялар және капитал ағындары бойынша ақпараттық базаны жасау, сондай-ақ экономикалық саясат бойынша шешімдер қабылдау үшін база ретінде валюталық операцияларға талдамалық мониторинг жүргізу валюталық реттеудің басым міндеттері болып қалады.

Қазақстан Республикасының қолданыстағы валюталық заңнамасымен статистикалық ақпаратты жинау мақсатында капитал қозғалысына (қаржы қарыздары, тікелей инвестициялар, коммерциялық кредиттер, шетел банктеріндегі шоттар) байланысты тіркеу немесе валюталық операциялар туралы хабарлау талаптары белгіленген. Тіркеу және хабарлау режимдері Қазақстан Республикасына баламасы 500 мың АҚШ долларынан асатын сомаға капиталдың (мүліктің, ақша қаражатының) түсуін немесе Қазақстан Республикасынан баламасы 100 мың АҚШ долларынан асатын сомаға капиталды (ақша қаражатын, мүлікті беруді) аударуды көздейтін капитал қозғалысының ірі операцияларын есепке алады.

Ұлттық Банк капитал қозғалысымен байланысты ірі валюталық операцияларды тіркеу шеңберінде 2016 жылы 1 661 тіркеу куәлігін берді. Ұлттық Банк капитал қозғалысымен байланысты валюталық операциялар туралы хабарлау және шетелдік банктерде шоттар ашу шеңберінде 2016 жылы хабарлау туралы 280 куәлік берді.

Экспорттық кірістер Қазақстанның ішкі валюта нарығында шетел валютасын ұсынудың негізгі көзі болып табылады, сондықтан валюталық заңнамада тауарлар (жұмыстар, қызметтер) экспортынан түсімді репатриациялау және бейрезиденттің тауарлар (жұмыстар, қызметтер) импорты үшін пайдаланылмаған авансты қазақстандық банктердегі банк шоттарына қайтару талаптары белгіленген. Репатриация жүзеге асырылатын мерзім сыртқы сауда келісімшартының талаптарын ескере отырып айқындалады. Баламасы 50 мың АҚШ долларынан асатын сомадағы сыртқы сауда мәмілелері бойынша репатриация талаптарын орындауға бақылау жасау сыртқы сауда мәмілесіне қатысушы резидентке қызмет көрсететін банкте сыртқы сауда келісімшартын есептік тіркеу жолымен жүзеге асырылады.

Сыртқы сауда операцияларын экспорттық-импорттық валюталық бақылаумен қамтудың толықтығын айқындау мақсатында 2015 жылғы деректер негізінде талдау жүргізілді, оның нәтижесі бойынша бақылауға арналған қолданыстағы шекті мән операцияларды қамту, бизнес мүддесі және валюталық бақылау агенттерінің бақылауды басқару шығасылары тұрғысынан оңтайлы болып табылатындығы айқындалды.

Экспорттық-импорттық валюталық бақылау уәкілетті банктер, Ұлттық Банк және мемлекеттік кіріс органы – Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитеті арасындағы репатриация талаптарын орындауға бақылау

жасау мақсаты үшін сыртқы сауда келісімшарттарын есептік тіркеу және электрондық ақпарат алмасу рәсімдері негізінде іске асырылады.

2016 жылы тиімді валюталық бақылауға қажетті деректермен алмасу үшін ақпараттық жүйелерді ықпалдастыру мақсатында Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитеті, Ұлттық Банк және уәкілетті банктер арасында Еуразиялық экономикалық одақтың шекарасы арқылы тауарлардың қозғалысы жөнінде ақпарат алмасу қайта басталды, сондай-ақ Одақ ішінде тауарлардың қозғалысы туралы электрондық ақпарат алмасу тетігі енгізілді.

Сондай-ақ 2016 жылы валюталық реттеудің және валюталық бақылаудың тиімділігін арттыру бойынша шаралар кешені әзірленді және Қазақстан Республикасының экономикалық саясат жөніндегі кеңесінің қарауына шығарылды, оған:

1) валютаны репатриациялау бойынша талаптарды орындаудың тиімділігін арттыру және бақылауды күшейту жөніндегі шаралар кіреді, ол үшін капиталды сыртқы сауда операциялары арқылы шығарудың ықтимал арналарын анықтау мақсатында экспорттық-импорттық валюталық бақылау деректерін талдау жүргізілді;

2) резидент заңды тұлғалар тарапынан ішкі валюта нарығында шетел валютасына сұранысты шектеу бойынша шаралар кіреді.

Жүргізілген жұмыстың қорытындысы бойынша Мемлекет басшысы қарап, мақұлдаған капиталды шығарудың алдын алуға әсер ететін валютаны репатриациялау бойынша талаптарды резиденттердің орындауына бақылауды күшейту бойынша ұсыныстар дайындалды. Жаңа редакцияда дайындалып жатқан «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының Заңы шеңберінде осы шараларды іске асыру ұсынылып отыр.

Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің экономикалық және әлеуметтік тұрақтылықты қамтамасыз ету жөніндегі 2016 - 2018 жылдарға арналған дағдарысқа қарсы іс-қимыл жоспарына сәйкес Қазақстан аумағында өткізу кезінде тауардың (жұмыстың және қызметтің) бағасын ұлттық валютамен көрсету бойынша талаптарды заңнамалық негізде белгілеу бойынша түзетулер әзірледі. Экономиканы долларсыздандыруға бағытталған көрсетілген түзетулер «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жарнама мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасына енгізілді.

Валюталық реттеу саласында Ұлттық Банктің лицензиясы қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру жөніндегі қызметті (валюта айырбастау пункттерінің қызметі) жүзеге асыру үшін ғана қажет.

2016 жылы Ұлттық Банк 2016 жылға арналған дағдарысқа қарсы қосымша жедел шаралар жоспары шеңберінде банктік емес айырбастау пункттері қызметінің ашықтығын арттыру және олардың жұмыс істеуі үшін банктік стандарттарды қолдану бойынша жұмыс жүргізді.

Қолма-қол шетел валютасымен нарықты реттеудің бұдан былайғы бағыттарын айқындау үшін қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру бойынша, оның ішінде операциялардың көлемі, айырбастау пункттерінің орын ауыстыруы, нарық субъектілері түрлерінің ерекшеліктері бойынша қызметті талдау жүргізілді, нарық өкілдерімен бірқатар кездесулер өткізілді. Жүргізілген жұмыс нәтижесі бойынша алдыңғы кезеңде қызметтің осы түрін реттеуді жетілдіруге қатысты негізгі тәсілдер айқындалды.

Қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру жөніндегі қызметті лицензиялау шеңберінде 2016 жылы жаңа уәкілетті ұйымдарға 48 лицензия берілді, өз еркімен 35 лицензия қайтарылды.

2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасының аумағында 2 895 айырбастау пункті, оның ішінде 1 841 банктік айырбастау пункті, уәкілетті ұйымдардың (банктік емес заңды тұлғалардың) 972 айырбастау пункті және «Қазпочта» АҚ-тың 82 айырбастау пункті жұмыс істейді.

2016 жылы айырбастау пункттерінің жалпы саны 84-ке азайды, бұл ретте уәкілетті банктердің айырбастау пункттерінің саны 138-ге азайды, ал уәкілетті ұйымдардың және «Қазпочта» АҚ-тың айырбастау пункттерінің саны тиісінше 24-ке және 30-ға көбейді.

2016 жылы валюталық заңнама саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтарды анықтау және тыю бойынша жұмыс жалғастырылды, бір жылда әкімшілік құқық бұзушылық туралы 1 357 іс қозғалды:

1) әкімшілік құқық бұзушылық туралы 1 255 іс бойынша жаза салынды, олардың ішінде ескерту түрінде – 510, әкімшілік құқық бұзушылық туралы 745 іс бойынша Ұлттық Банк (469 іс бойынша) және соттар (276 іс бойынша) салған айыппұлдар сомасы 327 млн. теңгеден асты;

2) әкімшілік құқық бұзушылық туралы 37 іс бойынша іс жүргізу тоқтатылды;

3) 65 іс қарау үстінде (2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша).

Қазақстан Республикасы валюталық заңнамасының талаптарын бұзғаны үшін уәкілетті банктерге және уәкілетті ұйымдарға қатысты 79 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды.

Валюталық бақылау мәселелері бойынша инспекциялау тәуекелге бағдарланған тәсіл негізінде жүзеге асырылады. 2016 жылы Ұлттық Банк Қазақстан Республикасы валюталық заңнамасының сақталуы мәселелері бойынша 293 тексеру жүргізді, оның ішінде тексерудің 265 субъектісі тәуекел дәрежесін бағалау негізінде айқындалған.

4.2. Ұлттық Банктің алтын-валюта активтерін басқару

Ұлттық Банктің жалпы алтын-валюта резервтері 2016 жылдың қорытындысы бойынша 29,5 млрд. АҚШ долларын құрады, бұл

2015 жылдың қорытынды көрсеткішімен салыстырғанда 1,7 млрд. АҚШ долларына немесе 6,0%-ға көп.

2016 жылы алтын-валюта резервтерінің өсуі әлемдік нарықтардағы алтын бағасының өсуіне, Ұлттық Банктің валюта нарығында валютаны нетто-сатып алуына, мемлекеттің отандық өндірушілерден тазартылған алтынды сатып алуға басым құқығы шеңберінде ішкі нарықта алтынды нетто-сатып алуға, Ұлттық қордың қаражатын конвертациялау және реконвертациялау операцияларына байланысты болды.

Лондон бағалы металдар нарығы қауымдастығының деректері бойынша алтынның әлемдік бағалары 2015 жылғы 31 желтоқсандағы бір трой унциясы үшін 1 062,3 АҚШ долларынан 9,1%-ға және 2016 жылғы 30 желтоқсанда бір трой унциясы үшін 1 159,1 АҚШ долларына дейін ұлғайды.

Мемлекеттің басым құқығын іске асыру шеңберінде ішкі нарықта алтынды нетто-сатып алу көлемі 2016 жылы 1 160 мың трой унциясын құрады.

Осылайша, Ұлттық Банк жүргізген операциялардың нәтижесі бойынша таза алтын-валюта резервтері (қорытынды айналымдарды есептемегендегі) 2016 жылы 2,0 млрд. АҚШ долларына немесе 7,5%-ға ұлғайып, 29,0 млрд. АҚШ долларын құрады.

Ұлттық Банк күн сайын алтын-валюта активтерін басқару шеңберінде Алтын-валюта активтерін басқару жөніндегі инвестициялық стратегияда белгіленген талаптардың сақталуын бақылауды жүзеге асырады. Сондай-ақ, күн сайын Ұлттық Банктің алтын-валюталық активтерінің кірістілігін есептеу жүзеге асырылды.

2016 жылдың ішінде Алтын-валюта активтерін басқару жөніндегі инвестициялық стратегияға тәуекелдерді басқару процесін жетілдіру; стратегиялық портфель шеңберінде инвестициялық мүмкіндіктерді кеңейту; Инвестициялық стратегияда көзделген мониторинг және шектеулерді бақылау өлшемдерін жетілдіру бойынша өзгерістер енгізілді.

Ұлттық Банктің алтын-валюта активтерін басқару нәтижелері

Алтын-валюта активтерінің инвестициялық портфелінің нарықтық құны 2016 жылдың қорытындысы бойынша 4,1 млрд. АҚШ долларын құрады. Валюталар қоржынымен көрсетілген инвестициялық портфельдің кірістілігі 2016 жылы 0,845%-ды құрады, эталондық портфельдің кірістілігі 0,665% болған кезде үстеме кірістілік 18 базистік тармақты құрады. Инвестициялық портфельдің АҚШ долларымен көрсетілген кірістілігі (-)0,956% болды, эталондық портфельдің кірістілігі (-)1,132% болған кезде үстеме кірістілік 18 базистік тармақты құрады.

2016 жылдың қорытындысы бойынша инвестициялық портфельдің активтерін құралдар бойынша бөлудің құрылымы мынадай болды: ақша және оның баламалары – 13,8%, мемлекеттік бағалы қағаздар – 67,5%, агенттік бағалы қағаздар – 11,5%, корпоративтік бағалы қағаздар – 7,2%. Кірістілік қисығында инвестициялық портфель активтерінің бөліну құрылымы

мынадай болды: 1 жылдан аз – 42,1%, 1-2 жылдар аралығында – 31,8%, 2-3 жылдар аралығында – 21,3%, 3 жылдан аса – 4,8%.

Алтын-валюта активтерінің стратегиялық портфелінің нарықтық құны 2016 жылы 2,6 млрд. АҚШ долларынан 3,0 млрд. АҚШ долларына дейін өзгерді. Стратегиялық портфельдің кірістілігі 2016 жылы 3,2%-ды құрады.

2016 жылы алтын-валюта активтерін әртараптандыру әрі орта мерзімді және ұзақ мерзімді кірістілікті қамтамасыз ету мақсатында өтімділік портфелінен стратегиялық портфельге 350 млн. АҚШ доллары мөлшерінде қаражат аударылды. Оның ішінде 230 млн. АҚШ доллары «Инвестициялық деңгейдегі ауқымды корпоративтік облигациялар» мандаты бойынша, 120 млн. АҚШ доллары – «Дамушы елдердің мемлекеттік бағалы қағаздары» мандаты бойынша портфельді қалыптастыруға жіберілді.

Алтын-валюта активтерінің өтімділік портфелінің нарықтық құны 2016 жылы 12,2 млрд. АҚШ долларынан 10,5 млрд. АҚШ долларына дейін төмендеді. Өтімділік портфелінің кірістілігі 2016 жылы 1,18%-ды құрады.

Алтын-валюта активтерінің өтімділігі портфелі ақша-кредит саясатын іске асыру мақсатында ақша нарығында операциялар жүргізуге, жоғары өтімділік деңгейін ұстап тұруға, сондай-ақ мемлекеттің сыртқы борышына қызмет көрсетуге арналған. Осы портфель алтын-валюта активтерінің кірістілігін бағалауға кірмейді және оның эталондық портфелі жоқ.

«Қазақстан Ұлттық Банкінің ұлттық инвестициялық корпорациясы» АҚ-тың басқаруындағы алтын-валюта активтерінің балама құралдары портфелінің нарықтық құны 2016 жылы 799,0 млн. АҚШ долларынан 810,9 АҚШ долларына дейін өсті. Осы портфельдің кірістілігі 2016 жылы 1,49%-ды құрады. Балама құралдар портфелі, активтері жеке капитал, хедж қорлар, қорлардың қорлары, жылжымайтын мүлік, инфрақұрылым және акциялар сияқты бағыттарға инвестициялануы мүмкін ұзақ мерзімді перспективадағы алтын-валюта активтерінің кірістілігін ұлғайтуға арналған.

Дамушы нарықтар портфелінің нарықтық құны 2016 жылы 99,7 млн. АҚШ долларына баламалы 0,6 млрд. Қытай юанінен 144,7 млн. АҚШ долларына баламалы 1,0 млрд. Қытай юаніне дейін өсті. Қаражат көлемінің ұлғаюы активтерді алтын-валюта активтерін әртараптандыру шеңберінде 49,8 млн. АҚШ доллары мөлшерінде өтімділік портфелінен аударуға байланысты. 2016 жылы дамушы нарықтар портфелінің меншік валютасында көрсетілген кірістілігі 1,86%-ды құрады.

Нарықтық бағалауға сәйкес алтын портфелінің құны 2016 жылы 7,6 млрд. АҚШ долларынан 9,6 млрд. АҚШ долларына дейін өсті.

4.3. Ұлттық қорды басқару

Ұлттық қор портфелінің жалпы нарықтық құны 2016 жылдың қорытындысы бойынша 64,2 млрд. АҚШ долларын құрады, оның ішінде валюталық портфельдікі – 61,2 млрд. АҚШ долларын (95,4%) және «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ-тың, «ҚазАгро» ұлттық басқарушы холдингі» АҚ-тың және «Бәйтерек» ұлттық басқарушы холдингі»

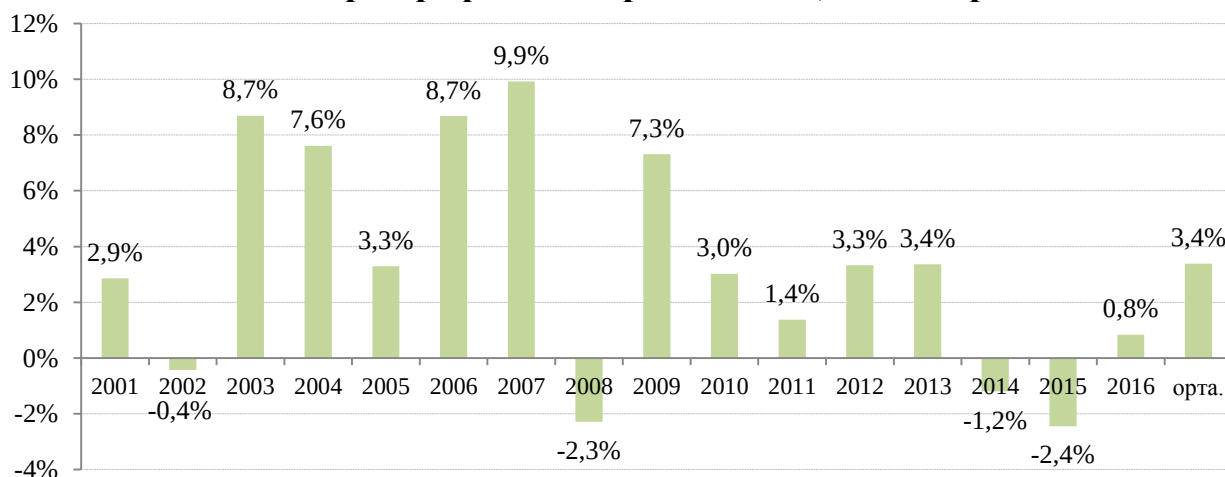
АҚ-тың облигацияларын қамтитын теңгедегі портфельдікі – 2,6 млрд. АҚШ долларына¹³ (4,0%) баламаны құрады, теңгемен шоттағы қалдық (0,6%) 384,6 млн. АҚШ долларын құрады. Ұлттық қордың валюталық портфельінің құрамындағы тұрақтандыру және жинақ портфельдерінің нарықтық құндары тиісінше 15,2 млрд. АҚШ долларын (24,8%) және 46,1 млрд. АҚШ долларын (75,2%) құрады. Ұлттық қордың валюталық портфельінің құрамына кіретін бағалы қағаздардың және басқа да қаржы құралдарының нарықтық құны ауқымды кастодианның деректеріне негізделеді.

Ауқымды кастодианның деректері бойынша 2016 жылы базалық валютада (АҚШ доллары) есептелген инвестициялық кіріс (іске асырылған және іске асырылмаған) қалыптасты, ол 594,2 млн. АҚШ долларын құрады.

Ұлттық қор портфельінің кірістілігі 2016 жылы 0,84%-ды құрады. Құрылғаннан бастап 2016 жылғы 31 желтоқсан аралығындағы кезеңде Ұлттық қор портфельінің кірістілігі 68,04% болды, бұл жылдық көрсеткіш бойынша 3,39%-ды құрайды (4.3.1-сурет). Кірістілікті есептеу Ұлттық қордың базалық валютасы – АҚШ долларымен жүзеге асырылады.

4.3.1-сурет

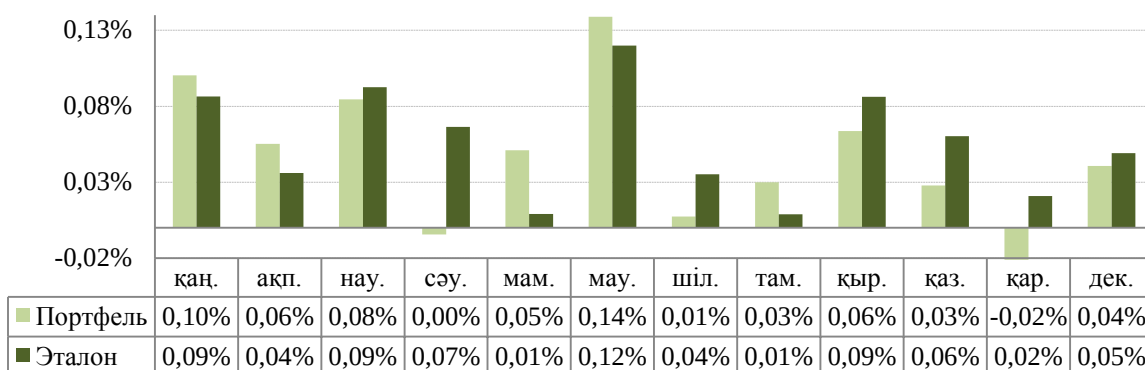
Ұлттық қор портфельінің кірістілігі АҚШ долларымен

2016 жылы дербес басқарудағы тұрақтандыру портфельінің активтері ақша нарығының құралдарына және белгіленген кірісі бар бағалы қағаздарға, негізінен АҚШ қазынашылығының бағалы қағаздарына орналастырылды. Тұрақтандыру портфельінің кірістілігі 2016 жылы 0,576%-ды құрады, сол кезеңде эталондық портфельдің (Merrill Lynch 6-month US Treasury Bill Index) кірістілігі 0,673% болды. Осылайша, тұрақтандыру портфельінің активтерін басқару нәтижесінде 2016 жылы теріс үстеме кірістілік алынды, ол (-)0,10%-ды құрады (4.3.2-сурет).

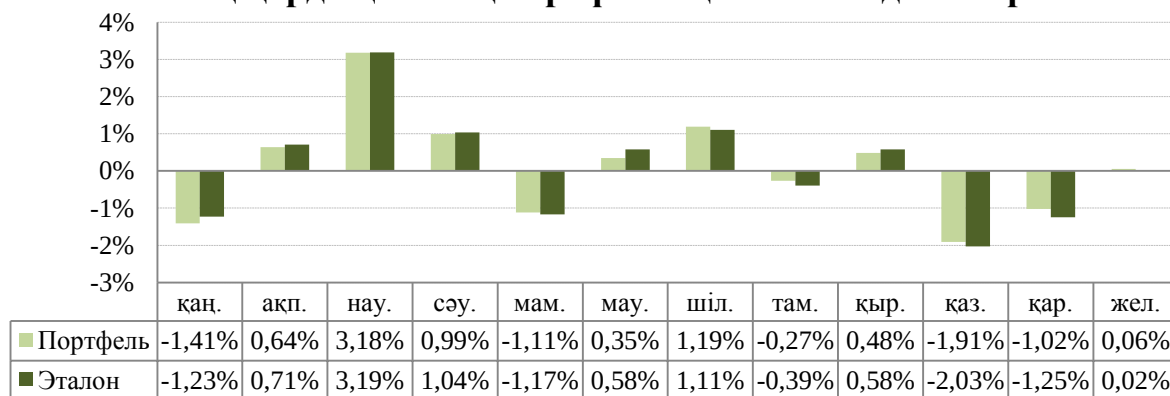
¹³ бағам бойынша 1 АҚШ доллары = 333,29 теңге

Тұрақтандыру портфелінің 2016 жылдағы кірістілігі

Жинақ портфелінің кірістілігі 2016 жылы 1,075%-ды құрады, мыналардан: 80% – облигациялардың композиттік индексі (45% – Merrill Lynch US Treasuries; 20% – All Euro Government Index, DE, FR, NL, AT, LU, FI; 10% – Merrill Lynch UK Gilts; 10% – Merrill Lynch Japan Governments; 5% – Merrill Lynch Australian Governments; 5% – Merrill Lynch Canadian Governments; 5% – Merrill Lynch South Korean Government Index) және 20% – әлемнің дамыған елдерінің компаниялары акцияларының индексі MSCI World құралатын эталондық портфельдің кірістілігі 1,072% болды (4.3.3-сурет). Осылайша, 0,003% мөлшерінде оң үстеме кірістілік алынды.

Ұлттық қордың жинақ портфелінің 2016 жылдағы кірістілігі

Ұлттық қордың жинақ портфелінің активтерін «Ауқымды облигациялар» мандаты түрі бойынша басқаруды Ұлттық Банк дербес, сондай-ақ сыртқы басқарушылар да жүзеге асырады. 2016 жылы жинақ портфелінің мандаттың осы түрі бойынша Ұлттық Банктің дербес басқаруындағы активтері 72,4%-ды құрады, активтердің қалған 27,6% сыртқы басқарушыларға берілді.

Облигациялардың қосалқы портфелін басқарудың кірістілігі 2016 жылы (-)0,62%-ды құрады. Осы қосалқы портфельдің эталондық портфелінің кірістілігі (-)0,71% болды. Осылайша, мандаттың осы түрін басқару нәтижесінде алынған үстеме кірістілік 0,09% болды.

Жинақ портфелінің активтерін «Ауқымды акциялар» мандатының түрі бойынша басқаруды төрт сыртқы басқарушы жүзеге асырады. Мандаттың осы түрі бойынша активтерді басқарудан түскен кірістілік 7,92%-ды құрады, ал бенчмарк кірістілігі 8,17% болды. Осылайша, мандаттың осы түрін басқару нәтижесінде алынған үстеме кірістілік (-)0,25% болды.

Қазіргі кезде «Активтерді ауқымды тактикалық бөлу» мандаты түрі бойынша жинақ портфелінің активтерін басқаруды бір сыртқы басқарушы жүзеге асырады. Мандаттың осы түрі бойынша жинақ портфелінің активтерін басқару кірістілігі 0,54% болды, ал бенчмарк кірістілігі 1,07%-ды құрады.

4.4. БЖЗҚ-ның зейнетақы активтерін басқару

2017 жылғы 1 қаңтарда Ұлттық Банктің сенімгерлік басқаруындағы БЖЗҚ зейнетақы активтерінің жиынтық көлемі 2016 жылы 14,6%-ға ұлғайып, 6,7 трлн. теңге (зейнетақы жинақтары көлемінің 99,9%) болды.

Ұлттық Банктің сенімгерлік басқаруындағы БЖЗҚ зейнетақы активтерінің құрылымы, 2,9 трлн. теңге (43,6%) сомасына Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздарынан, Қазақстан Республикасы эмитенттерінің бағалы қағаздарынан – 2,6 трлн. теңге (38,3%), шетел эмитенттерінің бағалы қағаздарынан – 0,6 трлн. теңге (9,6%), Қазақстан Республикасының банктеріндегі салымдардан – 0,4 трлн. теңге (6,0%), инвестициялық шоттардағы ақшадан – 0,2 трлн. теңге (2,3%) және басқа да активтерден – 0,02 трлн. теңге (0,2%) құралды.

Теңгемен номинирленген ақшаның және қаржы құралдарының үлесі 77,0% немесе 5,1 трлн. теңге, шетел валютасында – 23,0% немесе 1,5 трлн. теңге болды.

2016 жылдан бастап БЖЗҚ зейнетақы активтері Ұлттық қорды басқару жөніндегі кеңес мақұлдаған бағыттар бойынша инвестицияланады. 2016 жылға мақұлданған бағыттар шеңберінде зейнетақы активтері мынадай түрде инвестицияланды:

республикалық бюджет тапшылығын қаржыландыру үшін инфляцияның деңгейіне тең келетін кірістілікті және 0,1% мөлшеріндегі сыйлықақыны қоса алғанда 170,0 млрд. теңге сомаға Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздары сатып алынды;

шетел нарықтарына инвестициялау үшін 500,0 млрд. теңге сомаға шетел валютасы сатып алынды;

экономиканың нақты секторының жобаларын қаржыландыру үшін 378,4 млрд. теңге сомаға квазимемлекеттік сектор субъектілерінің 15,1% орташа алынған кірістілігі бар негізделген борыштық бағалы қағаздары сатып алынды;

шағын және орта бизнес субъектілерін қаржыландыру үшін 112,8 млрд. теңге сомаға банктердің 15,5% орташа алынған кірістілігі бар негізделген депозиттеріне орналастырылды.

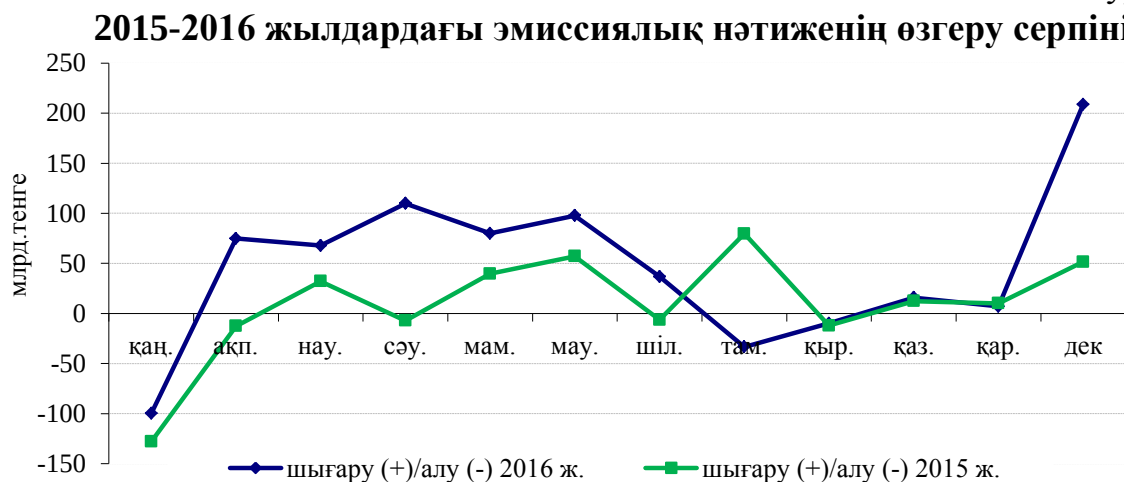
Жоғарыда көрсетілген бағыттар шеңберінде зейнетақы активтерін инвестициялау нарықтық мөлшерлемелер бойынша қайтарымды негізде жүзеге асырылды.

2016 жылдың қорытындысы бойынша БЖЗҚ зейнетақы активтері бойынша инвестициялық кіріс 531,0 млрд. теңге болды. 2016 жылы салымшылардың (алушылардың) шоттарына бөлінген кірістілік 7,95%-ды құрады.

4.5. Эмиссиялық операциялар және қолма-қол ақша айналысы

2016 жылы Ұлттық Банктің резервтік қорынан 3 897,9 млрд. теңге сомасында қолма-қол ақша айналысқа шығарылды, бұл 2015 жылы айналысқа шығарылған қолма-қол ақшадан 773,6 млрд. теңгеге (24,8%) көп. Қолма-қол ақшаны айналыстан алу көлемі 2015 жылғы көлеммен салыстырғанда 331,4 млрд. теңгеге (11,0%) ұлғайып, 3 342,6 млрд. теңгені құрады. Қорытындысында, оң эмиссиялық нәтиже (+)555,3 млрд. теңге мөлшерінде болып қалыптасты (4.5.1-сурет).

4.5.1-сурет

2016 жылы эмиссиялық көрсеткіш банктердің кассалық айналымы өсуі¹⁴ ықпалымен қалыптасты. Жалпы алғанда, банктердің касса айналымының шығыс бөлігінің өсу қарқыны 18,4%-ды құрады, бұдан 14,4%-ды құраған кірістің өсу қарқыны асты, бұл қорытындысында эмиссиялық нәтиженің оң мәнін ұлғайтуға әкелді.

Егер 2015 жылы эмиссиялық нәтиженің қалыптасуына негізінен девальвациялық күтулер ықпал етсе, онда 2016 жылы осы көрсеткішке экономиканың долларлану деңгейін төмендету және халықтың ұлттық валютаға деген сенімін арттыру бойынша Ұлттық Банктің шаралары себеп болды.

¹⁴ Банктердің және банктік операциялардың жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың айналым қолма-қол ақшасы (касса айналымдары) туралы есептердің (№10-СБ) деректері бойынша

Қолма-қол ақша айналымы

Банктердің кассаларына түскен қолма-қол ақша түсімдерінің көлемі 2016 жылы 2015 жылмен салыстырғанда 14,4%-ға (2,9 трлн. теңге) ұлғайып 22,7 трлн. теңгені құрады. Қолма-қол ақшаны беру көлемі 18,4%-ға (3,5 трлн. теңге) және 22,7 трлн. теңгені құрады (4.5.1-кесте).

Касса айналымдарының кіріс және шығыс бөліктерінің өсуіне карамастан, шетел валютасын сатудан түскен түсімдер айтарлықтай 22,8%-ға (853,8 млрд. теңге) қысқарды. Сондай-ақ тауарларға, қызметтер мен жұмыстарға ақы төлеуге берулер 10,4%-ға (136,2 млрд. теңге) азайды.

Оның үстіне, қарыздарды өтеу шотына банктердің кассасына түсімдер 10,2%-ға (44,0 млрд. теңге) төмендеді.

4.5.1-кесте

Банктердегі қолма-қол ақша қозғалысы

Банктердің кассалары арқылы өтетін қолма-қол ақша ағындары	2016 жыл үшін (млрд. теңге)	2015 жыл үшін (млрд. теңге)	Кезеңдегі өзгеріс	
			млрд. теңге	%
Банктердің кассаларына түскен кірістер	22 720,5	19 861,6	2 858,9	14,4
тауарларды, қызметтерді және жұмыстарды сатудан	5 776,7	4 562,5	1 214,2	26,6
жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттарға	5 641,9	3 909,0	1 732,9	44,3
шетел валютасын сатудан	2 883,9	3 737,7	-853,8	-22,8
жеке тұлғалардан біржолғы аударымдар бойынша	224,0	192,4	31,6	16,4
қарыздарды өтеу	385,2	429,2	-44,0	-10,2
басқа да түсімдер	7 808,8	7 030,8	778,0	11,1
Банктердің кассаларынан беру	22 743,3	19 209,4	3 533,9	18,4
тауарларға, қызметтерге және жұмыстарға ақы төлеуге	1 177,9	1 314,1	-136,2	-10,4
жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттардан	4 757,1	3 720,4	1 036,8	27,9
шетел валютасын сатып алуға	1 810,7	1 387,7	423,1	30,5
біржолғы аударымға	76,5	64,2	12,3	19,2
еңбекақы, зейнетақы және жәрдемақы төлеуге	797,3	826,8	-29,5	-3,6
банкоматтарды толықтыруға	9 452,6	8 192,3	1 260,3	15,4
жеке және заңды тұлғаларға қарыз беруге	322,8	295,1	27,7	9,4
басқа да берулер	4 348,4	3 409,0	939,4	27,6

Банктердің кассаларына қолма-қол ақшаны қайтару коэффициенті 2015 жылғы деңгейден төмен қалыптасып, 99,9%-ды құрады.

Банкноттар мен монеталар

2016 жылы айналысқа мына коллекциялық монеталар мен банкноттар шығарылды:

1) Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығына арналған номиналы 10 000 теңгелік банкнот;

2) нейзильбер қоспасынан номиналы 50 теңгелік «Қазақстанның қалалары» сериясынан «Петропавл» монеталары:

3) нейзильбер қоспасынан номиналы 100 теңгелік монеталар:

«Қазақстан халқының ертегілері» сериясынан «Корей ертегісі» (Тангун туралы аңыз);

«Банкноттардағы портреттер» сериясынан «Әбілқайыр хан»;

«Қазақстанның әдет-ғұрыптары, ұлттық ойындары» сериясынан «Қырқынан шығару»;

«Есте қалатын оқиғалар мен біртуар адамдар» сериясынан «Ә. Бөкейханға 150 жыл»;

«Есте қалатын оқиғалар мен біртуар адамдар» сериясынан «Т. Жангелдинге 100 жыл»;

«Есте қалатын оқиғалар мен біртуар адамдар» сериясынан «Х. Ерғалиға 100 жыл»;

4) күмістен номиналы 100 теңгелік монеталар:

«Сиқырлы нышандар» сериясынан «Таға»;

«Бокстан әйелдер арасындағы әлем чемпионаты. Астана 2016»;

«Көркем гимнастика. 2016 жылғы олимпиада ойындары»;

«Монета-сыйлық» сериясынан «Туған күніңмен»;

5) күмістен номиналы 500 теңгелік монеталар:

«Шығыс күнтізбесі» сериясынан «Тауық жылы»;

«Банкноттардағы портреттер» сериясынан «Әбілқайыр хан»;

«Қазақстанның флорасы мен фаунасы» сериясынан «Сексеуіл»;

«Қазақстан халқының ертегілері» сериясынан «Корей ертегісі» (Тангун туралы аңыз);

«Дала қазынасы» сериясынан «Күлтегін»;

«Қазақстанның әдет-ғұрыптары, ұлттық ойындары» сериясынан «Қырқынан шығару»;

«Жүректен жүрекке» сериясынан «Махаббат»;

«Қазақстанның бейнелеу өнері» сериясынан «Қазақ вальсі»;

«Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығы»;

5) күмістен номиналы 5 000 теңгелік «Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығы» монетасы;

6) алтыннан номиналы 5 000 теңгелік монеталар:

«Банкноттардағы портреттер» сериясынан «Әбілқайыр хан»;

«Шығыс күнтізбесі» сериясынан «Тауық жылы».

2015 жылғы 1 желтоқсанда айналысқа шығарылған номиналы 20 000 теңгелік банкнот 2016 жылғы наурызда High Security Printing Europe (Бухарест қаласы, Румыния) конференциясында 2015 жылғы үздік өңірлік банкнот деп танылды, осы банкнот 2016 жылғы мамырда Banknote-2016 (Вашингтон, АҚШ) халықаралық конференциясында «Валюта индустриясындағы үздік техникалық жетістіктері үшін» номинациясында финалистердің үштігіне кірді.

2016 жылғы 22 қыркүйекте Мәскеу қаласында «Монета жұлдыздары-2016» ескерткіш монеталарының Оныншы Халықаралық конкурсының

жеңімпаздары мен дипломаттарын наградтау рәсімі өтті. Ұлттық Банк және Ұлттық Банктің Теңге сарайы 2015 жылы шығарған монеталар сериясы үшін арнайы жүлде алды.

Ұлттық Банк Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығын мерекелеу шегінде Астана қаласындағы ұлттық валютаның банкноттары мен монеталарының экспозициясымен 2016 жылғы 12 қазанда Қазақстан Республикасының Ұлттық мұражайында, ал 2016 жылғы 15 қарашада Бейбітшілік және Келісім Сарайында ұлттық валюта – теңгеге арналған конференцияларға қатысты.

4.6. Нормативтік құқықтық қызмет

2016 жылы Ұлттық Банк қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарының қызметі, валюталық реттеу мен валюталық бақылау, төлемдер және төлем жүйелері, қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау, мемлекеттік статистика, заңдылықты нығайтуға көмектесу және Ұлттық Банктің нормативтік құқықтық актілерінің Қазақстан Республикасы заңнамаларының талаптарына сәйкес келуін қамтамасыз ету, Ұлттық Банк пен қаржы нарығының субъектілері заңнаманы дұрыс және бірдей қолдануы ретіндегі негізгі мәселелерді реттейтін нормативтік құқықтық актілерді жетілдіру бойынша; Ұлттық Банктің, оның бөлімшелерінің және оның қызметкерлерінің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау бойынша; құқықтық насихат, Ұлттық Банктің жүйесінде құқықтық жалпы оқытуды ұйымдастыру бойынша; Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілеріне мониторинг жүргізуді үйлестіру және Ұлттық Банктің норма белгілеу қызметін талдау бойынша жұмысты жалғастырды.

Ұлттық Банк 2016 жылы мына:

«Төлемдер және төлем жүйелері туралы» 2016 жылғы 26 шілдедегі;

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне төлемдер мен төлем жүйелері мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2016 жылы 26 шілдедегі заңдарды әзірледі және оларды Қазақстан Республикасының Парламенті қабылдады.

Ұлттық Банк 2016 жыл ішінде Қазақстан Республикасының Парламентінде «Коллекторлық қызмет туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне коллекторлық қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңдарына ілеспе қызмет көрсетті.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылға арналған заң жобалау жұмысының жоспарында Ұлттық Банктің мына:

«Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы»;

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне валюталық реттеу және валюталық бақылау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру және сақтандыру қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобаларын әзірлеуі көзделген.

Ұлттық Банк 2016 жылы:

Қазақстан Республикасы Президентінің мына:

«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ережесін және құрылымын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 31 желтоқсандағы № 1271 Жарлығына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» 2016 жылғы 9 маусымдағы № 276;

«Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қалыптастырылуы мен пайдаланылуы туралы 2015 жылғы есепті бекіту туралы» 2016 жылғы 15 маусымдағы № 282;

«Қазақстан Республикасының ұлттық валютасын қолданудың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2001 жылғы 7 ақпандағы № 549 Жарлығына өзгеріс енгізу туралы»;

«Астана» халықаралық қаржы орталығы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2015 жылғы 19 мамырдағы № 24 Жарлығына өзгерістер енгізу туралы» жарлықтарын;

«Қазақстан Республикасы Үкіметінің және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің «Астана» халықаралық қаржы орталығын құру мен дамыту жөніндегі ұзақ мерзімді перспективаға арналған бірлескен іс-қимыл жоспарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 30 мамырдағы № 393 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 8 қыркүйектегі № 530 қаулысын;

«Төлемдер және төлем жүйелері туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне төлемдер және төлем жүйелері мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2016 жылғы 26 шілдедегі заңдарын іске асыру жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің 2016 жылғы 20 тамыздағы №68-ө өкімін әзірледі.

Ұлттық Банк Ұлттық Банк Басқармасының 162 қаулысын қабылдады, 141 қаулы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде тіркелді (4.6-бөлімге 1-қосымша).

Сонымен қатар Ұлттық Банк 2016 жылы берілген өкілеттіктері шегінде 80 заң жобаларын, 150 заңға тәуелді актілердің жобаларын, олардың ішінде: Президенттің 12 жарлығын; Үкіметтің 94 қаулысын, Премьер-Министрдің 10 өкімін, мемлекеттік органдардың 34 бұйрықтарын, қаулыларын келісті және олар бойынша қорытындылар берді.

Ұлттық Банк 2016 жылы қаржы ұйымдары, арнайы қаржы компаниялары, исламдық арнайы қаржы компаниялары, микроқаржы ұйымдары және «Қазақстанның Даму Банкі» акционерлік қоғамы үшін бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік мәселелері бойынша нормативтік құқықтық актілерді және әдістемелік ұсынымдарды қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарының талаптарына және Қазақстан Республикасы

заңнамасының өзгерістеріне сәйкес одан әрі жетілдіру бойынша жұмысты жалғастырды.

Қаржы ұйымдарының қаржылық есептілігінің нысандары жетілдірілді және қаржы ұйымдары бұрын берілген қаржылық есептіліктегі кателерді өздігінен анықтаған жағдайда, оларды түзету тәртібі өзгертілді.

«Көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру туралы» 2003 жылғы 1 шілдедегі № 446-ІІ Қазақстан Республикасының Заңына енгізілген өзгерістерге байланысты сақтандыру ұйымының бухгалтерлік есепте тікелей реттеу жөніндегі операцияларды көрсету тәртібі өзгертілді.

4.7. Коммуникациялық саясат

Ұлттық Банктің ақпараттық саясаты реттеушінің әрекетін түсіндіре отырып үйлестірілген проактивті коммуникацияларды жолға қоюға, сондай-ақ нысаналы аудитория үшін барлық қолайлы және қолжетімді тәсілдермен диалогты қамтамасыз етуге бағытталған.

2016 жылы қысқа мерзімді коммуникациялық-ақпараттық жоспар әзірленді, оған сәйкес Ұлттық Банктің қызметі туралы ақпарат Ұлттық Банк басшылығының және қызметкерлерінің қатысуымен іс-шараларды (баспасөз конференцияларды, брифингтерді, сұхбаттарды) жариялау және ұйымдастыру, БАҚ үшін ақпараттық материалдарды дайындау, Ұлттық Банктің интернет-ресурсының контентін толтыру, әлеуметтік медиа және жаңа коммуникациялық технологиялар, арнайы жобаларды іске асыру арқылы таралды.

2016 жылы Ұлттық Банк Төрағасының ел өңірлеріне жұмыс іссапарлары практикаға енгізілді, олардың шегінде өңірлік БАҚ-пен және қаржы секторының өкілдерімен кездесулер өткізілді, сондай-ақ БАҚ-тың қатысуымен Ұлттық Банк жүргізіп отырған саясаттың негізгі бағыттарын, қаржы нарығындағы ағымдағы жағдайды, сондай-ақ Ұлттық Банктің заңнамалық және өзге бастамалар түсіндіру бойынша «дөңгелек үстел» жүргізілді.

2016 жылы 12 баспасөз конференциясы мен брифинг, 2 онлайн-конференция, Ұлттық Банк Төрағасының қатысуымен «галстуксыз» кездесу, Ұлттық Банктің Төрағасы орынбасарларының қатысуымен бірқатар брифингтер ұйымдастырылды. 2016 жылғы шілдеде Ұлттық Банктің Facebook, Twitter және Instagram әлеуметтік желілерінің ресми аккаунт-сервистері арқылы ақпараттық жұмыс басталды, онда ақпараттық-түсіндіру сипаттағы материалдар мен бейне контент орналастырылады. Ұлттық Банктің Facebook-тегі аккаунтында 3 200 жазылушы бар, Twitter-де 2016 жылдың қорытындысы бойынша қазақ және орыс тілдерінде 311 твит-хабар жарияланды. Бұдан басқа, 2016 жылғы 15 қарашада халықтың Ұлттық Банкпен реттеуші қызметінің және қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау мәселелері бойынша жедел өзара әрекет етуіне арналған «ҚҰБ Online» мобильді қосымша іске қосылды. 2016 жылдың қорытындысы

бойынша мобильді қосымшада 2 713 пайдаланушы тіркелді, Ұлттық Банк қызметінің түрлі бағыттары бойынша 751 сұрақ келіп түсті.

Балардың білім алу деңгейін арттыру мақсатында 2016 жылғы қазан-желтоқсанда ұлттық валюта – теңгенің банкноттары мен монеталарын үздік бейнелеуге республикалық конкурс өткізілді, сондай-ақ Кассалық операциялар және құндылықтарды сақтау орталығына баспасөз туры ұйымдастырылды.

Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығын және Ұлттық валюта күнін мерекелеу шегінде кең ауқымды ақпараттық жұмыс жүргізілді, оның ішінде Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығына арналған күмістен жасалған мерейтой және ескерткіш монеталарды айналысқа шығару туралы бейне роликтер жасалды, олар әлеуметтік желілерді Ұлттық Банктің барлық ресми аккаунттарында орналастырылды. «Теңге – тәуелсіз Қазақстанның валютасы» және «Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығы: ұлттық валюта» конференцияларын өткізу шегінде сарапшылардың түсіндірмелері бар бейнероликтердің сериясы дайындалды.

2016 жылы шамамен 350 ақпараттық хабар, баспасөз релизі және басқа ақпараттық материал, БАҚ-тың 370 астам сұрау салуға жауаптар, Ұлттық Банк басшылығының қатысуымен шамамен 20 сұхбат қазақстандық және 7 сұхбат шетелдік телевизия, баспа және интернет-басылымдары үшін дайындалды және БАҚ-қа бағытталды. «Егемен Қазақстан», «Казахстанская правда» баспа басылымдарында Ұлттық Банктің 14 арнайы беті орналастырылды, «Kapital.kz» басылымының сайтында «Ұлттық Банк пайдаланушылардың сұрақтарына жауап береді» деген арнайы айдар іске қосылды, Ұлттық Банктің интернет-ресурсында 112 ақпараттық хабар орналастырылды. Республикалық БАҚ-та Ұлттық Банк Басқармасының қаулыларымен бекітілген 140 нормативтік құқықтық акті жарияланды. Ұлттық Банктің қызметкерлері тұрақты негізде Ұлттық Банк қызметінің негізгі бағыттары бойынша телевизиялық БАҚ үшін түсіндірмелер ұсынды. Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау, зейнетақы активтерін инвестициялау жөніндегі мәселелерді және қаржы секторының жұмыс істеп тұруының басқа мәселелерін талқылау және түсіндіру мақсатында 2016 жылы БАҚ өкілдерімен 7 кездесу өткізілді.

2016 жылы сарапшы қоғамдастықпен өзара әрекет етуді нығайту мақсатында қаржы нарығының өкілдерімен 6 отырыс ұйымдастырылды, олардың барысында ақша-кредит саясатының ағымдағы бағыттары талқыланды.

4.8. Халықаралық ынтымақтастық

2016 жылы халықаралық қаржы ұйымдарымен ынтымақтастық Қазақстан Республикасының Үкіметі мен халықаралық қаржы ұйымдары арасындағы әріптестік туралы негіздемелік келісімдерді іске асыру

шеңберінде, сондай-ақ ХВҚ-мен өзара іс-қимыл шеңберінде жүзеге асырылды.

2016 жылғы ақпанда Қазақстан Республикасының ХВҚ жарғылық капиталындағы квотасы 1,2 млрд. SDR¹⁵-ға дейін ұлғайтылды. Квотаны ұлғайту, біріншіден, ХВҚ құрылымдарында дауыс берген кезде Қазақстанның ұстанымын күшейтеді және ортамерзімді болашақта Директорлар кеңесінде Қазақстанның ұстанымын қорғау үшін көбірек мүмкіндік береді, екіншіден, квота көлемінен үш еселенген мөлшерде ХВҚ кредиттік желісіне және техникалық көмектің ұлғаюына ден қоюға жағдай жасайды, сондай-ақ Қазақстанның елдік рейтингін жақсартуда оң рөл атқарады.

2016 жылғы 24 мамырда Астана экономикалық форумына орай ХВҚ өңірлік конференциясының шеңберінде ХВҚ басшысы Кристин Лагардтың сапары болды. Лагард ханым Қазақстан Президенті Н. Назарбаевпен, Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі К. Мәсімовпен және Үкіметтің экономикалық блокқа жауап беретін басқа өкілдерімен, Ұлттық Банк Төрағасы Д. Ақышевпен кездесті. ХВҚ директор-басқарушысы ХВҚ өңірлік конференциясына және шетелдік және қазақстандық БАҚ өкілдеріне арналған баспасөз конференциясына қатысты.

2016 жылғы 11-13 шілдеде Алматы қаласында ХВҚ және Дүниежүзілік банктің Швейцария кіші тобының кезекті отырысы өтті. Іс-шара шеңберінде «Орталық Азия және Кавказ елдеріндегі ағымдағы сын-қатерлер» тақырыбы бойынша семинар және тікелей ХВҚ және Дүниежүзілік банктің Швейцария кіші тобының отырысы өтті. Кіші топтың атқарушы аппаратының ресми адамдарын қоспағанда, іс-шараға Әзірбайжан, Қырғызстан, Польша, Сербия, Тәжікстан, Түркіменстан, Өзбекстан және Швейцария орталық банктерінің және үкіметтік құрылымдарының өкілдері қатысты.

2016 жылы ХВҚ Басқарушылар кеңесінің және Дүниежүзілік банк тобының кездесулеріне қатысу үшін Ұлттық Банк басшылығының Вашингтон қаласына сапарлары ұйымдастырылды.

2016 жылы ХВҚ: тиімді ақша-кредит саясатын жүргізуге бағытталған «National Bank of Kazakhstan Strengthening Monetary Policy Design and Implementation» және «Asset Quality Review and Crisis Management Planning» екі техникалық көмек көрсетті.

Үкімет пен Дүниежүзілік банк арасында 2016 жылға арналған бірлескен экономикалық зерттеулер бағдарламасы шеңберінде 2016 жылы Дүниежүзілік банк Қазақстанның қаржы секторының тұрақтылығын 0,4 млн. АҚШ доллары сомасына арттыру бойынша техникалық көмек көрсетті.

ТМД және ЕАЭО шеңберіндегі ынтымақтастық

2016 жылы ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері бухгалтерлік есепті, аудитті реттеу және осы салаларда мамандар даярлау; ТМД басқа елдерінің аумағында ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің

¹⁵ SDR (Special Drawing Rights), Арнайы қарыз алу құқықтары – ХВҚ шығаратын жасанды резервтік және төлем құралы, банк шоттарындағы жазбалар түрінде қолма-қол емес нысаны ғана бар

бағалы қағаздарының эмитенттері үшін реттелетін нарыққа (қор биржасы және көпжақты сауда жүйелері) кіру талаптарын; инвесторлардың және акционерлердің құқықтарын қорғау мақсатында ақпаратты жария ету бөлігінде акционерлік қоғамдардың қызметін; бағалы қағаздар нарығында пруденциялық қадағалауды жүзеге асыру тәртібін реттеу бөлігінде заңнаманы үйлестіру бойынша жұмыс жүргізді.

Сақтандыру қызметтері нарығын дамыту жөніндегі ынтымақтастықты нығайту шеңберінде Алматы қаласында ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің сақтандыруды қадағалау органдары басшыларының Мемлекетаралық үйлестіру кеңесінің отырысы өтті. Отырыс барысында ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің сақтандыру нарықтарының ағымдағы жай-күйінің мәселелері, сондай-ақ сақтандыру секторын 2020 жылға дейін дамыту бойынша негізгі проблемалар және стратегиялық бағыттар қарастырылды. Сонымен қатар электрондық сақтандыруды енгізудің негізгі ережелері, сақтандырушылар арасында электрондық құжат айналымын қолдану, көлік құралдары иелерінің азаматтық жауапкершілігін сақтандыру, тұрғын үйді сақтандыру саласындағы ахуал талқыланды. 2016 жылы сондай-ақ ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің сақтандыру қызметін реттейтін нормативтік-құқықтық актілердің ақпараттық базасын қалыптастыру бойынша жұмыс жалғастырылды.

2016 жылы Ұлттық Банк ЕАЭО құжаттарының мынадай жобаларымен жұмысқа қатысты: ЕАЭО-ға бір мүше мемлекеттің брокерлері мен дилерлерінің басқа мүше мемлекеттердің биржаларына (сауда-саттықты ұйымдастырушыларға) кіруі туралы келісім, Валюталық құқықтық қатынастарды реттеуге келісілген тәсілдер және ырықтандыру шараларын қабылдау туралы келісім, ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің қаржы нарығы саласындағы заңнамасын үйлестіру туралы келісім, ЕАЭО-ға мүше мемлекеттер арасында кредиттік тарих құрамына кіретін мәліметтермен алмасу бойынша өзара іс-қимыл туралы келісім, ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің еңбекшілерін зейнетақымен қамсыздандыру туралы шарт, ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің макроэкономикалық саясатының 2016 – 2017 жылдарға арналған негізгі бағдарларының жобасы. Ұлттық Банк сондай-ақ Еуразия экономикалық комиссиясы Алқасының және Кеңесінің, Еуразиялық үкіметаралық кеңестің, Жоғарғы Еуразиялық экономикалық кеңестің отырыстарына материалдар дайындауға қатысты.

2016 жылы Ұлттық Банк Капиталдың еркін қозғалысын қамтамасыз ету үшін қаржы нарықтарында жағдай жасау мақсатында қаржы саласындағы ақпаратпен, оның ішінде конфиденциалды ақпаратпен алмасу туралы келісімнің күшіне енуі үшін қажетті мемлекетішілік рәсімдерді, сондай-ақ көрсетілген Келісімге Армения Республикасының қосылуы туралы хаттаманың жобасына қол қою үшін қажетті мемлекетішілік рәсімдерді аяқтады.

2016 жылы Алматы қаласында ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері басшыларының қатысуымен ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктерінің валюталық саясаты жөніндегі

консультациялық кеңесінің 12-ші отырысы өтті. Бұдан басқа, 2016 жылы Алматы қаласында Еуразиялық экономикалық комиссиясы жанындағы Қаржы нарықтары жөніндегі консультативтік комитетінің кезекті отырысы өтті.

2016 жыл бойы сондай-ақ Армения Республикасы Орталық банкінің орталық (ұлттық) банктерінің Еуразиялық кеңесіне қосылу бойынша және ЕурАзЭҚ қызметін тоқтату туралы 2014 жылғы 10 желтоқсандағы шартты ескере отырып, ЕурАзЭҚ-қа қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері басшыларының кеңесі шеңберінде бұрын қабылданған құжаттарға өзгерістер енгізу бойынша жұмыс жүргізілді. Жүргізілген жұмыстың қорытындысы Ұлттық Банктің өзектілігін жоғалтқан, ынтымақтастық туралы бірқатар келісімнен шығуы туралы шешім, сондай-ақ 2016 жылы мынадай құжаттарға қол қою болып табылады: Армения Республикасы Орталық банкінің Орталық (ұлттық) банктердің Еуразиялық кеңесіне қосылуы туралы хаттама; 2013 жылғы 18 қазандағы ЕурАзЭҚ-қа қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері арасында ақша қаражатын аудару бойынша қызмет нарығының ашықтылығын және тұтынушыны қорғауды қамтамасыз етуге қатысты, жеке тұлғалардың тапсырмасы бойынша ақша қаражатын банктік шот ашпай шет елдерге аударуды жүзеге асыратын кредиттік ұйымдарға ұсынымдар туралы меморандумға өзгерістер енгізу туралы хаттама; 2004 жылғы 12 наурыздағы ЕурАзЭҚ-қа қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктерінің қызметкерлерін оқыту саласындағы ынтымақтастық туралы келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттама.

2016 жылы Ұлттық Банк орталық (ұлттық) банктердің Еуразиялық кеңесінің екі отырысының жұмысына қатысты.

Шет елдердің орталық банктерімен ынтымақтастық

Шет елдердің орталық банктерімен екіжақты ынтымақтастық шеңберінде Ұлттық Банк 2016 жылы мынадай бағыттар бойынша жұмыс жүргізді.

2016 жылғы 16-18 маусымда Алматы қаласында Орталық Азия, Қара теңіз аймағы және Балқан елдері орталық банктерінің Басқарушылар клубының 35-ші отырысы өткізілді, оған он сегіз елден орталық банктердің өкілдері қатысты. Отырыста ақша-кредит саясатының дәстүрлі емес шараларын қолданумен, олардың бүгінгі күнге өзектілігі дәрежесімен байланысты мәселелер, сондай-ақ жаһандық ауқымдағы қаржы-экономикалық саласындағы ахуалды ескере отырып оларды пайдалануды жалғастыру мүмкіндіктері қаралды.

2016 жылғы 23 тамызда Қазақстан Президентінің Польша Республикасына мемлекеттік сапары шеңберінде Ұлттық Банк пен Польша Республикасы Қаржылық қадағалау комиссиясы арасындағы Өзара түсіністік туралы меморандумға қол қойылды. Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының бірқатар нормативтік құқықтық актілеріне толықтыруларға бастама жасады, оларға сәйкес Варшава қор биржасы Ұлттық Банк танитын халықаралық биржалардың тізімдеріне енгізілді.

2016 жылғы 29 тамызда Алматыда Ұлттық Банк Төрағасының Қатар Мемлекеті Орталық Банкінің Төрағасымен кездесуі өтті. Кездесуге сондай-ақ Орталық Банктің басқа өкілдері, Қатар қаржы орталығының және кредиттік бюросының басшылары қатысты. Әңгімелесу барысында екі елдегі ақша-кредит саясаты саласындағы ағымдағы қаржылық жай-күйінің және басымдықтарының, Қазақстандағы исламдық қаржыландыруды дамыту мәселелері талқыланды, сондай-ақ тараптар бұрын қол жеткізілген уағдаластықтардың іске асырылу барысын талқылады.

2016 жылғы 11 сәуірде Қазақстан Республикасы Президентінің Иран Ислам Республикасына сапары барысында Ұлттық Банк пен Иран Ислам Республикасының Орталық Банкі арасындағы Өзара түсіністік туралы меморандумға қол қойылды. 2016 жылғы 22 желтоқсанда Астана қаласында Иран Ислам Республикасы Президентінің ресми сапары барысында Ұлттық Банк пен Иран Ислам Республикасының Орталық Банкі арасында екіжақты сауданы ұйымдастыруға жәрдемдесу туралы меморандумға қол қойылды. Бұл меморандум екі ел арасындағы өзара сауда есеп айырысуларын дамытудағы коммерциялық банктік құралдар мен бастамалардың басым сипатын бекітіп береді, сондай-ақ Қазақстан мен Иранның коммерциялық банктері арасындағы кредиттік желілер тетігін ілгерілету, өзара корреспонденттік қарым-қатынастарды орнату мен дамыту жөніндегі ынтымақтастықты көздейді.

Қаржылық ынтымақтастық жөніндегі Қазақстан-Қытай кіші комитеті шеңберінде Ұлттық Банк өзара сауда мен инвестициялардағы екіжақты есеп айырысулар, қаржы нарығының субъектілерін қадағалау саласында ынтымақтастықты дамыту, екі елдің коммерциялық банктері арасында қарым-қатынасты нығайту, төлем жүйесін дамыту және банк карталарын пайдалану саласында ынтымақтастықты кеңейту, сақтандыруды қадағалау және сақтандыру қызметін реттеу саласындағы ынтымақтастықты дамыту үшін Қазақстан мен Қытайдың ұлттық валюталарын кеңінен пайдалану бойынша жұмыс жүргізді.

2016 жылы Ұлттық Банк Шанхай Ынтымақтастығы Ұйымының қызметі мәселелері бойынша бірқатар құжаттарды қарауға қатысты, олардың ішінде 2025 жылға дейінгі Даму стратегиясын іске асыру жөніндегі 2016-2020 жылдарға арналған Іс-қимыл жоспарының жобасы бар.

4.9. Халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру

Қазақстан Республикасының қаржы секторын дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасына сәйкес қаржы секторын дамытудың негізгі басымдықтарының бірі халықты және экономиканың субъектілерін қаржылық көрсетілетін қызметтермен қамтуды кеңейту және қаржылық көрсетілетін қызметтерді тұтынушылардың қаржылық сауаттылығын арттыру болып табылады.

2016 жылы Ұлттық Банк Басқармасының қаулысымен Халықтың қаржылық сауаттылығын арттырудың 2016-2018 жылдарға арналған

бағдарламасы мақұлданды. Бұл бағдарлама шеңберінде 2016 жылы республикаға таратылатын телеарна эфирінде білім беру телебағдарламасын көрсету басталды, онда спикерлер ретінде Ұлттық Банк бөлімшелерінің басшылары сөйледі, университеттердің, институттардың студенттері, сондай-ақ Қазақстанның ірі қалаларындағы өңірлердің азаматтары үшін ашық білім беру дәрістері өткізілді, қаржылық қызметтер бойынша ақпараттық буклеттер әзірленіп, шығарылды. Халыққа қаржылық білім беруге арналған бірыңғай интернет-портал әзірленіп, іске қосылды, бұл интернет-порталда халықтың қаржылық сауаттылығының деңгейін айқындау бойынша пікіртерім жүзеге асырылды, сондай-ақ оны өзекті ақпаратпен толтыру жұмысы жүргізілуде. Ұлттық Банктің ресми интернет-ресурсында «Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау» бөлімінде халық үшін өзекті ақпарат тұрақты негізде орналастырылады.

4.10. Мемлекеттік қызметтер көрсету

2016 жылы Ұлттық Банктің мемлекеттік қызметтерді көрсету бойынша қызметінің басым бағыттары мемлекеттік қызметтерді көрсету тиімділігін арттыру, мемлекеттік көрсетілетін қызметтердің стандарттары мен регламенттері талаптарының бұзылуына жол бермеу, мемлекеттік қызметтерді көрсету сапасына ішкі бақылауды күшейту болды.

14 мемлекеттік көрсетілетін қызметті алып тастауға және 1 жаңа мемлекеттік көрсетілетін қызметті қосуға апарған заңнамадағы өзгерістерге орай, Ұлттық Банк көрсететін мемлекеттік қызметтердің саны 57-ден 44-ке дейін қысқарды, олардың ішінде 37 – автоматтандырылған, электрондық және қағаз түрінде көрсетіледі, 7 мемлекеттік көрсетілетін қызмет тек қағаз түрінде көрсетіледі.

2016 жылы Ұлттық Банк 4 080 мемлекеттік қызмет көрсетті, оның ішінде электрондық нысанда 1 008, оның ішінде «электрондық үкімет» порталы арқылы – 352, «Е-лицензиялау» мемлекеттік дерекқоры» ақпараттық жүйесі арқылы – 656 мемлекеттік қызмет, қағаз түрінде 3 072 мемлекеттік қызмет көрсетілді.

Ішкі бақылауды күшейту мақсатында Ұлттық Банктегі мемлекеттік қызметтер көрсету сапасына 9 тексеру жүргізілді. Тексеру нәтижелері бойынша қызмет көрсету тәртібін және мерзімдерін бұза отырып мемлекеттік қызметтер көрсету жағдайлары, сондай-ақ көрсетілген мемлекеттік қызметтердің сапасына қызмет алушылардың тарапынан шағымдар белгіленген жоқ.

«Білім» ғылыми-зерттеу орталығының мемлекеттік қызметтерді көрсету сапасына жүргізген қоғамдық мониторинг нәтижелері бойынша Ұлттық Банк 19 бағаланатын мемлекеттік органның ішінде 5 балдың 4,88 балымен көшбасшы позицияда тұр.

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің 2016 жылғы есепіне қосымша

Ұйымдық құрылым және қызметкерлер саны

Ұлттық Банктің Төрағасы

Ұлттық Банк Төрағасының орынбасарлары

Ұлттық Банктің орталық аппаратының бөлімшелері		
Зерттеулер және статистика департаменті	Төлем балансы және валюталық реттеу департаменті	Қаржылық тұрақтылық және тәуекелдер департаменті
Монетарлық операциялар департаменті	Қаржы нарығының әдіснамасы департаменті	Банктерді қадағалау департаменті
Бағалы қағаздар нарығы департаменті	Сақтандыруды қадағалау департаменті	Заң департаменті
Бухгалтерлік есеп департаменті	Төлем жүйелері департаменті	Ішкі аудит департаменті
Үйлестіру департаменті (Астана қаласы)		Монетарлық операцияларды есепке алу басқармасы
Қолма-қол ақшамен жұмыс жүргізу басқармасы	Ақпараттық технологиялар басқармасы	Инспекциялау басқармасы
Қызметкерлермен жұмыс жүргізу басқармасы	Жоспарлау және бюджет басқармасы	Операциялық басқарма
Халықаралық ынтымақтастық басқармасы	Ұйымдастыру жұмысы және бақылау басқармасы	Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау және сыртқы коммуникациялар басқармасы
Мемлекеттік құпияларды қорғау басқармасы	Қауіпсіздік басқармасы	Шаруашылық басқармасы
Ұлттық Банктің өкілдігі және филиалдары		
ҚРҰБ-ның Ресей Федерациясындағы өкілдігі	16 аумақтық филиал	Кассалық операциялар және құндылықтарды сақтау орталығы (филиал)
Ұлттық Банктің ұйымдары		
«ҚРҰБ Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы» РМК	«ҚРҰБ Қазақстан теңге сарайы» РМК	«ҚРҰБ Банкнот фабрикасы» РМК
Акционерлік қоғамдар		
«Проблемалық кредиттер қоры» АҚ	«ҚҰБ Ұлттық инвестициялық корпорациясы» АҚ	«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
«Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ	«Қазақстан қор биржасы» АҚ	«Бағалы қағаздардың бірыңғай тіркеушісі»
«ҚҰБ мемлекеттік кредиттік бюросы» АҚ	«ҚҰБ Банктік сервистік бюросы» АҚ	«ҚҰБ «Q-BRO» резервтік орталығы» АҚ
«ҚРҰБ қызметін қамтамасыз ету орталығы» АҚ	«Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығының академиясы» АҚ	«Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығының рейтингтік агенттігі» АҚ

**Ұлттық Банктің және акционерлік қоғамдары
қызметкерлерінің саны**

	Есепті кезең соңындағы саны			
	штат бойынша, бірлік		тізім бойынша, адам	
	2015 жыл	2016 жыл	2015 жыл	2016 жыл
1	2	3	4	5
Орталық аппарат ¹	1 267	1 182	1 291	1 196
Филиалдар	1 310,5	1 316	1 352	1 356
Жиынтығы:	2 577,5	2 498	2 643	2 552
Ұлттық Банктің ұйымдары (РМК)	863	853	856	849
Ұлттық Банк бойынша барлығы:	3 440,5	3 351	3 499	3 401
Акционерлік қоғамдар	1 314	1 223	1 165	1 156
Барлығы:	4 754,5	4 574	4 664	4 557

¹ оның ішінде Ұлттық Банктің Ресей Федерациясындағы Өкілдігінің басшысы

1.5-бөлімге 1-қосымша

1.5.1-кесте

Қазақстан Республикасының төлем балансы: талдамалық ұсыным

(млн. АҚШ доллары)

	2015	2016	2016			
			I	II	III	IV
Ағымдағы операциялардың шоты	-5142,1	-8517,8	-1216,1	-2595,1	-1842,9	-2863,7
Сауда балансы	12671,4	9431,9	2668,0	1886,3	2409,3	2468,3
Экспорт	46515,9	37301,2	8463,8	8721,4	9692,2	10423,8
Импорт	33844,4	27869,3	5795,8	6835,1	7282,9	7955,5
Қызмет балансы	-5106,3	-4751,7	-990,8	-900,8	-1527,3	-1332,8
Экспорт	6476,0	6309,7	1517,9	1581,7	1660,6	1549,5
Импорт	11582,2	11061,4	2508,7	2482,5	3187,9	2882,3
Бастапқы кірістер балансы	-11157,1	-12804,7	-2780,4	-3494,3	-2657,7	-3872,3
Еңбекақы төлеу (нетто)	-1650,9	-1303,4	-285,6	-328,7	-335,6	-353,6
Инвестициялық кірістер	-9646,0	-11641,0	-2529,8	-3200,5	-2357,1	-3553,6
Алынатын кірістер	2113,1	2083,9	454,4	564,2	514,6	550,7
Тікелей инвестициялардан кірістер	583,5	573,7	87,1	155,3	151,9	179,5
Портфельдік инвестициялардан кірістер	1035,4	1086,0	263,4	299,3	254,2	269,1
Басқа инвестициялардан кірістер	494,1	424,2	103,9	109,6	108,5	102,2
<i>оның ішінде, резервтер мен Ұлттық қордың активтері бойынша сыйақы</i>	1027,5	1119,8	270,4	319,1	273,9	256,5
Төленетін кірістер	11759,0	13725,0	2984,2	3764,7	2871,7	4104,4
Тікелей инвестициялардан кірістер	8771,8	10926,2	2326,8	3060,1	2141,1	3398,2
Портфельдік инвестициялардан кірістер	1639,3	1191,6	314,4	308,6	287,1	281,5
Басқа инвестициялардан кірістер	1347,9	1607,2	342,9	396,0	443,6	424,7
Басқа бастапқы кірістер (нетто)	139,8	139,8	34,9	34,9	34,9	34,9
Қайталама кірістер балансы	-1550,2	-393,3	-112,9	-86,3	-67,2	-126,9
Капиталмен операциялар шотының балансы	131,7	269,6	5,7	23,3	190,3	50,2
Қаржылық шот (Ұлттық Банктің резервтік активтерін алып тастағанда)	-9404,9	-8789,5	-1469,4	-3411,8	-2295,1	-1613,2
Тікелей инвестициялар	-3123,2	-14436,3	-2828,7	-2956,1	-6340,5	-2311,0
Қаржылық активтерді таза алу	3327,5	3210,5	132,8	2245,0	798,2	34,6
Міндеттемелерді таза қабылдау	6450,7	17646,8	2961,6	5201,0	7138,7	2345,6
Портфельдік инвестициялар	-5887,9	703,3	2219,2	808,1	-286,1	-2037,8
Қаржылық активтерді таза алу	-9524,5	-1250,2	1824,6	565,0	-673,5	-2966,4
Үкімет және Ұлттық Банк	-8358,4	-2609,5	1762,1	-166,5	-704,6	-3500,4
Банктер	-819,8	150,6	50,9	-237,8	90,8	246,7
Басқа секторлар	-346,3	1208,6	11,6	969,4	-59,7	287,3
Міндеттемелерді таза қабылдау	-3636,6	-1953,5	-394,6	-243,0	-387,4	-928,6
Үкімет және ҚР Ұлттық Банкі	3355,2	-759,0	-245,3	-11,5	-316,6	-185,7
Банктер	-872,3	-912,9	-83,5	-199,1	-81,3	-549,0
Басқа секторлар	-6119,5	-281,6	-65,8	-32,4	10,5	-193,9
Туынды қаржы құралдары (нетто)	-106,8	-15,8	-25,3	13,5	6,4	-10,5
Басқа инвестициялар	-287,0	4959,3	-834,5	-1277,3	4325,1	2746,1
Капиталға қатысушы басқа	86,3	-24,3	37,1	-0,2	-32,5	-28,7

құралдар (нетто)						
Орта- және ұзақ мерзімді борыштық құралдар	-4042,5	-3382,1	410,6	-3576,7	547,6	-763,7
Қаржылық активтерді таза алу	-2201,0	-1707,3	-157,8	-636,7	-229,8	-683,0
Үкімет және Ұлттық Банк	-38,8	-188,5	-33,9	-29,7	-59,9	-65,0
Банктер	-179,7	-316,1	-42,8	-218,4	-27,1	-27,8
Басқа секторлар	-1982,5	-1202,7	-81,1	-388,6	-142,8	-590,2
Міндеттемелерді таза қабылдау	1841,5	1674,9	-568,4	2940,0	-777,4	80,6
Үкімет және Ұлттық Банк	923,3	843,0	-50,2	960,1	-133,3	66,3
Банктер	-624,4	53,0	-101,2	23,2	-74,8	205,9
Басқа секторлар	1542,6	778,9	-417,0	1956,7	-569,3	-191,5
Қысқа мерзімді борыштық құралдар	3669,1	8365,7	-1282,2	2299,6	3809,9	3538,5
Қаржылық активтерді таза алу	1753,9	8556,4	-1272,5	2445,0	4249,4	3134,5
Міндеттемелерді таза қабылдау	-1915,2	190,6	9,7	145,4	439,5	-404,0
Қателер және қалып қойғандар	-5162,1	-797,7	-1342,2	152,0	-303,4	696,0
Жалпы баланс	767,7	256,4	1083,2	-992,0	-339,1	504,3
Қаржыландыру	-767,7	-256,4	-1083,2	992,0	339,1	-504,3
Ұлттық Банктің резервтік активтері	-767,7	-256,4	-1083,2	992,0	339,1	-504,3
ХВҚ кредиттері	0,0	0,0				
Айрықша қаржыландыру	0,0	0,0				

1.5-бөлімге 2-қосымша

1.5.2-кесте

Стандартное представление внешнего долга

(млн. АҚШ доллары)

	31.12.2014ж. жағдай	31.12.2015ж. жағдай	31.03.2016ж. жағдай	30.06.2016ж. жағдай	30.09.2016ж. жағдай	31.12.2016ж. жағдай
Сыртқы борыш	157 561,5	153 381,2	153 776,9	160 181,3	165 137,9	163 757,7
Қысқа мерзімді	9 713,8	6 464,3	6 451,9	6 533,8	6 949,8	6 758,9
Ұзақ мерзімді	147 847,7	146 916,9	147 325,0	153 647,5	158 188,1	156 998,8
Мемлекеттік басқару органдары	7 332,5	11 309,3	11 335,6	12 692,7	12 698,4	12 125,2
Қысқа мерзімді	0,0	17,8	20,2	11,7	15,3	11,3
Қолма-қол валюта мен депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	17,8	20,2	11,7	15,3	11,3
Басқа да міндеттемелер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ұзақ мерзімді	7 332,5	11 291,5	11 315,4	12 680,9	12 683,1	12 113,9
Арнайы қарыз алу құқықтары	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Қолма-қол валюта мен депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	1 887,6	5 038,0	5 074,2	5 367,7	5 330,9	4 749,2
Кредиттер мен қарыздар	5 369,7	6 214,5	6 238,4	7 311,0	7 350,5	7 363,6
Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер ²	75,2	39,0	2,8	2,3	1,7	1,1
Орталық банк	953,7	898,8	892,0	894,0	739,4	756,3
Қысқа мерзімді	215,6	76,0	104,7	169,4	178,5	242,5
Қолма-қол валюта мен депозиттер	209,3	70,9	99,7	105,2	50,2	17,2
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	60,4	120,8	220,8
Кредиттер мен қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер	6,3	5,0	5,1	3,7	7,5	4,6
Ұзақ мерзімді	738,1	822,9	787,3	724,6	560,9	513,8
Арнайы қарыз алу құқықтары	503,2	481,8	488,7	485,0	485,8	465,6
Қолма-қол валюта мен депозиттер	233,9	340,0	297,6	238,7	73,7	47,2
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер ²	1,0	1,0	1,0	1,0	1,3	1,0
Банктер	10 119,5	7 972,8	7 697,6	7 667,1	7 562,1	7 155,5
Қысқа мерзімді	1 467,6	764,4	766,1	751,1	739,9	585,4
Қолма-қол валюта мен депозиттер	988,0	575,1	591,4	600,1	603,8	475,6
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	351,8	149,1	101,4	99,0	96,8	69,9
Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер	127,8	40,2	73,3	52,0	39,4	40,0
Ұзақ мерзімді	8 651,9	7 208,4	6 931,5	6 916,0	6 822,2	6 570,1
Қолма-қол валюта мен депозиттер	816,0	149,4	125,0	129,4	130,5	158,5
Борыштық бағалы қағаздар ¹	4 704,1	3 999,9	3 832,4	3 793,1	3 787,3	3 316,2
Кредиттер мен қарыздар	3 131,9	3 059,1	2 974,1	2 993,5	2 904,5	3 095,4

Сауда кредиттері мен аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер ²	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа секторлар³	59 574,0	51 223,1	50 659,5	53 141,4	53 330,0	52 468,0
Қысқа мерзімді	8 030,6	5 606,2	5 560,8	5 601,6	6 016,1	5 919,6
Қолма-қол валюта мен депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	1 114,4	443,8	471,2	504,5	447,8	393,8
Сауда кредиттері мен аванстар	6 810,1	5 059,5	4 957,1	5 028,5	5 263,6	5 424,6
Басқа да міндеттемелер	106,2	102,9	132,6	68,6	304,6	101,2
Ұзақ мерзімді	51 543,4	45 616,9	45 098,7	47 539,8	47 313,9	46 548,4
Қолма-қол валюта мен депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	15 912,8	9 617,8	9 449,9	9 915,2	10 244,0	9 926,6
Кредиттер мен қарыздар	33 284,9	33 382,0	33 063,2	34 747,2	34 382,7	34 264,4
Сауда кредиттері мен аванстар	2 159,5	2 348,2	2 320,7	2 321,0	2 162,2	1 871,1
Басқа да міндеттемелер ²	186,2	268,9	264,8	556,5	525,2	486,3
Басқа қаржылық ұйымдар	3 461,8	2 593,0	2 568,2	2 650,6	2 935,9	2 711,0
Қысқа мерзімді	68,1	55,1	86,9	93,6	306,6	62,2
Ұзақ мерзімді	3 393,7	2 538,0	2 481,3	2 556,9	2 629,3	2 648,8
Қаржылық емес ұйымдар, үй шаруашылықтары және үй шаруашылығына қызмет көрсететін коммерциялық емес ұйымдар	56 112,2	48 630,1	48 091,3	50 490,9	50 394,1	49 757,0
Қысқа мерзімді	7 962,6	5 551,2	5 473,9	5 508,0	5 709,5	5 857,4
Ұзақ мерзімді	48 149,7	43 078,9	42 617,4	44 982,9	44 684,7	43 899,6
Тікелей инвестициялар: фирмааралық берешек	79 581,8	81 977,1	83 192,0	85 786,1	90 808,0	91 252,7
Қазақстандық тікелей инвестициялау кәсіпорындарының шетелдік тікелей инвесторлар алдындағы міндеттемелері	72 667,2	76 158,2	77 401,1	76 995,5	77 879,7	77 892,4
Қазақстандық тікелей инвесторлардың шетелдік тікелей инвестициялау кәсіпорындары алдындағы міндеттемелері (кері инвестициялау)	1 536,4	932,7	738,4	2 959,0	7 029,8	7 036,1
Қазақстандық кәсіпорындардың шетелдік тел кәсіпорындар алдындағы міндеттемелері	5 378,2	4 886,3	5 052,5	5 831,6	5 898,5	6 324,1

¹ Борыштық бағалы қағаздар нарықтық құны (ол бар болса) бойынша есептеледі

² Сактандыру және зейнетақы бағдарламалары мен стандартты кепілдік бағдарламаларын, сондай-ақ халықаралық инвестициялық позицияның құрылымындағы басқа да ұзақ мерзімді міндеттемелерді қамтиды

³ Басқа секторлар сыртқы борыш құрылымында дербес бап болып бөлінген фирмааралық берешекті қамтымайды

1.5-бөлімге 3-қосымша

1.5.3-кесте

Қазақстан Республикасының сыртқы борышының абсолютті және салыстырмалы өлшемдері

Көрсеткіштің атауы	2015 жыл	2016 жылғы I тоқсан	2016 жылғы II тоқсан	2016 жылғы III тоқсан	2016 жылғы IV тоқсан	2016 жыл
А. Абсолютті өлшемдер (млн. АҚШ доллары)						
1. Сыртқы борыш (кезең соңындағы бағалау)	153 381,2	153 776,9	160 181,3	165 137,9	163 757,7	163 757,7
оның ішінде, фирмааралық берешек	81 977,1	83 192,0	85 786,1	90 808,0	91 252,7	91 252,7
2. Фирмааралық берешекті қоспағанда, сыртқы борыш (кезең соңындағы бағалау)	71 404,1	70 584,8	74 395,2	74 329,9	72 505,0	72 505,0
3. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдер (фирмааралық берешекті қоса алғанда)	38 100,8	6 602,6	8 302,9	7 405,7	8 783,3	31 094,5
4. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдер (фирмааралық берешекті қоспағанда)	26 357,8	3 732,1	4 303,8	4 053,8	4 410,3	16 500,0
Б. Салыстырмалы өлшемдер						
1. Жан басына шаққандағы сыртқы борыш (АҚШ доллары, фирмааралық берешекті қоспағанда) ¹	4 040,8	3 980,4			4 044,6	4 044,6
2. Сыртқы борыштың ІЖӨ-ге қатынасы (%), фирмааралық берешекті қосқанда)	83,2	92,6	106,8	121,5	122,1	122,5
3. Сыртқы борыштың ІЖӨ-ге қатынасы (%), фирмааралық берешекті қоспағанда)	38,7	42,5	49,6	54,7	54,1	54,2
4. Сыртқы борыштың бір жыл ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспортына қатынасы (%), фирмааралық берешекті қоса алғанда)	289,4	311,7	353,4	380,1	375,5	375,5
5. Сыртқы борыштың бір жыл ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспортына қатынасы (%), фирмааралық берешекті қоспағанда)	134,7	143,1	164,1	171,1	166,3	166,3
6. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдердің бір жыл ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспортына қатынасы (%), фирмааралық берешекті қосқанда)	71,9	66,1	80,6	65,2	73,4	71,3
7. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдердің бір жыл ішіндегі тауарлар мен	49,7	37,4	41,8	35,7	36,8	37,8

қызметтердің экспортына қатынасы (%), фирмааралық берешекті қоспағанда						
8. Сыйақы төлемдерінің бір жыл ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспортына қатынасы (%)	9,9	13,8	12,2	12,7	12,5	12,8
9. Ұлттық Банктің резервтік активтерінің қысқа мерзімді сыртқы борышқа қатынасы (%)	431,2	440,1	464,9	449,4	436,9	436,9
Анықтама үшін:						
Халық саны (мың адам) ¹	17 670,6	17 733,2			17 926,5	17 926,5
ІЖӨ (млрд. теңге), кезең ішінде ²	40 884,1	9 309,1	10 048,0	11 998,1	14 377,0	45 732,1
12 ай ішіндегі ІЖӨ (млрд. АҚШ доллары) ³	184,4	166,0	150,0	136,0	134,1	133,7
Кезең ішіндегі тауарлар және факторлық емес қызмет экспорты	52 991,9	9 981,7	10 303,1	11 352,8	11 973,3	43 610,9
12 ай ішіндегі тауарлар және факторлық емес қызмет экспорты	52 991,9	49 335,9	45 326,7	43 442,9	43 610,9	43 610,9

¹ Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері; 2016 жылғы II және III тоқсан ішінде оларды Статистика комитетінің қайта қарастыруына байланысты ақпарат жоқ

² Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері; 2016 жылы – 2017 жылғы 17 ақпанда жарияланған бастапқы деректер

³ күнтізбелік жыл ішіндегі АҚШ долларымен ІЖӨ – Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері. Тоқсандағы салыстырмалы өлшемдерді есептеу үшін 12 ай ішіндегі АҚШ долларындағы ІЖӨ тоқсан ішіндегі тиісті орташа айырбас бағамы бойынша есептелген АҚШ долларындағы ІЖӨ-нің тоқсандық мәндерінің сомасы сияқты анықталады.

4.6-бөлімге 1-қосымша

2016 жылы Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде тіркелген Ұлттық Банк Басқармасы қаулыларының тізімі

1. «Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының «Екінші деңгейдегі банктердің бағалы қағаздар рыногында брокерлік және (немесе) дилерлік қызметті жүзеге асыра алатын туынды бағалы қағаздардың және туынды қаржы құралдардың базалық активтерін сатып алу тізбесі және тәртібі туралы» 2007 жылғы 16 шілдедегі № 210 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 20 мамырдағы № 193 қаулысы.

2. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің мемлекеттік көрсетілетін қызметтер стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 30 сәуірдегі № 71 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 9 желтоқсандағы № 213 қаулысы.

3. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне банк қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 222 қаулысы.

4. «Екінші деңгейдегі банктердің динамикалық резервті қалыптастыру қағидаларын бекіту және динамикалық резервтің ең аз мөлшерін, күтілетін шығындардың мөлшерін белгілеу туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2013 жылғы 27 мамырдағы № 137 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 223 қаулысы.

5. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 224 қаулысы.

6. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілерге банктерді, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарын мәжбүрлеп тарату мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 226 қаулысы.

7. «Ерікті түрде және мәжбүрлеп таратылатын банктердің тарату комиссиясының есептері мен қосымша ақпаратының нысандарын, ұсыну мерзімдерін және кезеңділігін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 227 қаулысы.

8. «Қазақстан Республикасының ұлттық валютасының айналыстағы ақша белгілерінің дизайны (нысаны) өзгерген кезде, оларды ауыстыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 228 қаулысы.

9. «Қазақстан Республикасы ұлттық валютасының банкноттары мен монеталарын Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің сату және сатып алу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 24 тамыздағы № 255 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 229 қаулысы.

10. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының кейбір қаулыларына Қазақстан Республикасындағы қолма-қол ақша айналысы мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 230 қаулысы.

11. «Қазақстан Республикасы ұлттық валютасының айналыстан алынатын және алынған банкноттары мен монеталарын, сондай-ақ Қазақстан Республикасы ұлттық валютасының тозған және бүлінген банкноттары мен монеталарын айырбастау қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 24 тамыздағы № 253 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 19 желтоқсандағы 2015 жылғы № 231 қаулысы.

12. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің, оның ведомстволарының, оның құрылымына кіретін ұйымдардың және дауыс беретін акцияларының (жарғылық капиталға қатысу үлестерінің) елу және одан да көп пайызы Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіне тиесілі немесе оның сенімгерлік басқаруындағы заңды тұлғалардың және олармен үлестес заңды тұлғалардың тауарларды, жұмыстарды және көрсетілетін қызметтерді иеленуі қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 237 қаулысы.

13. «Бухгалтерлік есеп жүргізуді ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 24 тамыздағы № 270 қаулысына өзгеріс енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 238 қаулысы.

14. «Сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының шығындылықты (шығындылық коэффициенті, шығындар коэффициенті, аралас коэффициент) сипаттайтын коэффициенттерін есептеу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 240 қаулысы.

15. «Банкті ашуға рұқсат беру, сондай-ақ банктер бағалы қағаздар рыногында жүзеге асыратын қызметті, банктік және өзге операцияларды лицензиялау ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының 2007 жылғы 30 сәуірдегі № 121 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 242 қаулысы.

16. «Сауда-саттықты ұйымдастырушының ұйымдық құрылымына және қор биржасының листингтік комиссиясының құрамына қойылатын талаптарды, сондай-ақ Қор биржасының сауда жүйесінде жасалатын мәмілелерді қадағалау жөніндегі қызметті жүзеге асыратын сауда-саттықты

ұйымдастырушының құрылымдық бөлімшесінің қызметін жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 249 қаулысы.

17. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бағалы қағаздар нарығы мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 250 қаулысы.

18. «Исламдық бағалы қағаздарды шығару, айналысқа жіберумен өтеу және оларды мемлекеттік тіркеу, орналастыру және өтеу қорытындылары туралы есептерді қарау және исламдық бағалы қағаздар шығарылымының күшін жою қағидаларын, сондай-ақ Исламдық бағалы қағаздардың шығарылымы проспектісіне қойылатын талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 251 қаулысы.

19. «Қор биржасы үшін тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылау жүйесін қалыптастыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 252 қаулысы.

20. «Орталық депозитарийде тәуекелдерді басқару жүйесінің болуы бойынша талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 253 қаулысы.

21. «Орталық депозитарий қызметін жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 254 қаулысы.

22. «Тіркеуші есептілігінің тізбесін, нысандарын, ұсыну мерзімдерін және оларды табыс ету қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 256 қаулысы.

23. «Банкаралық ақша аударымдары жүйесінің жұмыс істеу қағидаларын бекіту және «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі мен банктер, сондай-ақ банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар арасында корреспонденттік қатынастарды орнату қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2014 жылғы 3 ақпандағы №14 қаулысына өзгеріс енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 31 желтоқсандағы № 259 қаулысы.

24. «Экономика секторларының кодтарын қолдану мен төлемдер тағайындау және соларға сәйкес төлемдер бойынша мәліметтер ұсыну қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 1999 жылғы 15 қарашадағы № 388 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының от 31 желтоқсандағы 2015 жылғы № 260 қаулысы.

25. «Екінші деңгейдегі банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың аударым және жай вексельдермен операциялар жүргізуі қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 31 желтоқсандағы № 261 қаулысы.

26. «Банкаралық клиринг жүйесінің жұмыс істеу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 31 желтоқсандағы № 262 қаулысы.

27. «Қазақстан Республикасының аумағында қызметін жүзеге асыратын Қазақстан Республикасы бейрезиденттерінің валюталық операцияларына мониторингті жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 31 желтоқсандағы № 263 қаулысы.

28. «Қазақстан Республикасында валюталық операцияларды жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 28 сәуірдегі № 154 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2015 жылғы 31 желтоқсандағы № 264 қаулысы.

29. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің мемлекеттік көрсетілетін қызметтер регламенттерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 29 мамырдағы № 96 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 6 қаңтардағы № 1 қаулысы.

30. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бухгалтерлік есепті жүргізу мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 6 қаулысы.

31. «Банктер, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар және микроқаржы ұйымдары жеке тұлғаларға беретін және өтеу кестесінің болуы көзделетін қарыздар мен микрокредиттер бойынша тұрақты төлемдерді есептеу әдістемелерін, сондай-ақ осындай қарыздар (микрокредиттер) бойынша сыйақыны есептеу үшін уақытша базаларды бекіту туралы)» Ұлттық Банк Басқармасының 28 қаңтардағы 2016 жылғы № 8 қаулысы.

32. «Банктік заем шартының міндетті талаптарының тізбесін бекіту және Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының «Кредиттеу жөніндегі құжаттамасын жүргізу ережесін бекіту туралы» 2007 жылғы 23 ақпандағы № 49 қаулысына толықтырулар мен өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының 2011 жылғы 28 ақпандағы № 18 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 9 қаулысы.

33. «Орталық контрагенттің қызметін жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 10 қаулысы.

34. «Орталық контрагенттің тәуекелдерді басқару жүйесіне, орталық контрагенттің тәуекелдері мониторингінің, оларды бақылау мен басқарудың шарттары мен тәртібіне қойылатын талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 11 қаулысы.

35. «Қазақстан Республикасының қаржы нарығы және қаржы ұйымдары мәселелері бойынша кейбір нормативтік құқықтық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 12 қаулысы.

36. «Ұйымдастырылған және ұйымдастырылмаған бағалы қағаздар рыногында жасалған бағалы қағаздармен және өзге де қаржы құралдарымен мәмілелерді айла-шарғы жасау мақсатында жасалды деп тану, қор биржасының сараптамалық комитетін жасақтау және оның жұмыс жасау қағидаларын, сондай-ақ оның сандық құрамын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 13 қаулысы.

37. «Көлік құралына келтірілген зиянның мөлшерін айқындау қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 14 қаулысы.

38. «Банкті ислам банкіне айналдыру нысанында ерікті түрде қайта ұйымдастыруға рұқсат беру және рұқсат беруден бас тарту қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 15 қаулысы.

39. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің туынды қаржы құралдарымен операциялар жүргізуі қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 16 қаулысы.

40. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің алтын-валюта активтерінің бір бөлігін сыртқы басқаруға беру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 17 қаулысы.

41. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің клиенттердің активтерін сенімгерлік басқару жөніндегі қызметті жүзеге асыруы қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 18 қаулысы.

42. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қолма-қол шетел валютасымен операцияларды жүргізуі қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 19 қаулысы.

43. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ақша-кредит саясатын іске асыру шеңберінде аукциондар өткізу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 21 қаулысы.

44. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің брокерлік қызметінің қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 22 қаулысы.

45. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің дилерлік қызметінің қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 23 қаулысы.

46. «Бағалы қағаздар нарығында брокерлік және (немесе) дилерлік қызметті жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2014 жылғы 3 ақпандағы № 9 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 25 қаулысы.

47. «Қаржылық есептілік депозитарийінің, қор биржасының интернет-ресурстарында корпоративтік оқиғалар туралы ақпаратты, қаржылық есептілікті және аудиторлық есептерді, акционерлік қоғамдардың үлестес тұлғаларының тізімдерін, сондай-ақ жыл қорытындысы бойынша атқарушы органның мүшелеріне берілген сыйақының жиынтық мөлшері туралы ақпаратты орналастыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 26 қаулысы.

48. «Номиналды ұстаушылардың электрондық көрсетілетін қызметтерді ұсыну қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 27 қаулысы.

49. «Төлем карточкаларының банкаралық жүйесінің жұмыс істеу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 28 қаулысы.

50. «Қазақстан Республикасында төлем карточкаларын пайдалана отырып жүргізілген операциялар бойынша банкаралық төлемдер мен ақша аударымдарын жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 29 қаулысы.

51. «Төлем тапсырмаларын, төлемдік талап-тапсырмаларды, инкассалық өкімдерді ресімдеу, пайдалану және орындау жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 30 қаулысы.

52. «Қазақстан Республикасының аумағында шығарылатын немесе аумағына әкелінетін вексель қағазының қорғаныш дәрежелеріне қойылатын талаптарды, сондай-ақ вексель қағазына қойылатын техникалық талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 31 қаулысы.

53. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің кейбір нормативтік құқықтық актілеріне төлемдер мен ақша аударымдары және банк шоттарын жүргізу мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 32 қаулысы.

54. «Төлем карточкаларын шығару және пайдалану нұсқаулығын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2000 жылғы 24 тамыздағы № 331 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 33 қаулысы.

55. «Банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың ақпараттық жүйелерінің қауіпсіз және іркіліссіз жұмыс істеуіне қойылатын талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 34 қаулысы.

56. «Банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың төлем жүйелеріне кіруін қамтамасыз ететін ұйымдастыру шараларына және бағдарламалық-техникалық құралдарға қойылатын талаптарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 24 тамыздағы № 269 қаулысына

өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 35 қаулысы.

57. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің клиенттер үшін шетел валютасын айырбастау және қайта айырбастау бойынша операцияларды жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 36 қаулысы.

58. «Қаржы ұйымдарының, арнайы қаржы компанияларының, ислам арнайы қаржы компанияларының, микроқаржы ұйымдарының қаржылық есептілікті ұсынуы қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 41 қаулысы.

59. «Ашық деректердің интернет-порталында орналастырылатын Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ашық деректер тізбесін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 50 қаулысы.

60. «Сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымына, сақтандыру брокеріне, актуарийге, сақтандыру холдингіне, сақтандыру тобының құрамына кіретін ұйымдарға, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының ірі қатысушыларына, сондай-ақ дерекқорды қалыптастыру және жүргізу жөніндегі ұйымға қатысты шектеулі ықпал ету шараларының қолданылу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 51 қаулысы.

61. «Банктердің есеп айырысу үшін қабылдайтын міндеттемелерінің құрылымын, ең төменгі резервтік талаптарды орындау шарттарын, резервке қою тәртібін қоса алғанда, ең төменгі резервтік талаптар туралы қағидаларды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 20 наурыздағы № 38 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 52 қаулысы.

62. «Қазақстан Республикасында қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2014 жылғы 16 шілдедегі № 144 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 55 қаулысы.

63. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне банк қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 56 қаулысы.

64. «Сауда-саттықты ұйымдастырушы есептілігінің тізбесін, нысандарын, ұсыну мерзімдерін және оларды табыс ету қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 59 қаулысы.

65. «Бағалы металдардағы активтерді толықтыру үшін аффинирленген алтынды сатып алуға мемлекеттің басым құқығын іске асыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 61 қаулысы.

66. «Ерікті түрде таратылатын банктердің тарату комиссиялары қызметінің ерекшеліктері туралы нұсқаулықты бекіту жөнінде» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 64 қаулысы.

67. «Ерікті және мәжбүрлеп таратылатын сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының тарату комиссияларының есептер мен қосымша ақпаратты беру нысандарын, мерзімдерін және кезеңділігін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 65 қаулысы.

68. «Екінші деңгейдегі банктерде сақталуға тиіс негізгі құжаттар тізбесін және олардың сақталу мерзімдерін белгілеу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 66 қаулысы.

69. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне банк қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 67 қаулысы.

70. «Банкке, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымға, сондай-ақ банк холдингіне, банк конгломератының құрамына кіретін ұйымдарға, банктің ірі қатысушыларына қатысты шектеулі ықпал ету шараларын қолдану қағидаларын және Ірі қатысушы немесе банк холдингі белгілері бар тұлғаларға, сондай-ақ банктің ірі қатысушыларына, банк холдингтеріне немесе банк конгломераттарының құрамына кіретін заңды тұлғаларға мәжбүрлеу шараларын қолдану қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 68 қаулысы.

71. «Банктің және банк конгломератының қаржылық жай-күйінің нашарлауына әсер ететін факторларды белгілеу, сондай-ақ Ертерек ден қою шараларын қолдану қағидаларын және банк пен банк конгломератының қаржылық жай-күйінің нашарлауына әсер ететін факторларды анықтау әдістемесін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 69 қаулысы.

72. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне қаржы ұйымдарының, холдингтердің және «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры» акционерлік қоғамының басшы қызметкерлерін келісу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 73 қаулысы.

73. «Жарияланған акциялар шығаруды мемлекеттік тіркеу, акцияларды орналастыру қорытындылары туралы есептерді қарау, сондай-ақ жарияланған акциялар шығарылымын жою қағидаларын, Жарияланған акциялар шығару проспектісін жасау және ресімдеу қағидаларын, жарияланған акциялар шығару проспектісінің құрылымын, Акцияларды орналастыру қорытындылары туралы есепке қойылатын талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 76 қаулысы.

74. «Жекелеген негіздер бойынша мемлекет меншігіне айналдырылған бағалы металдардың сынықтары мен қалдықтарын

аффинирленген алтын құймалары етіп аффинаждауға беру және оларды аффинаждалғаннан кейін алу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 81 қаулысы.

75. «Қазақстан Республикасында экспорттық-импорттық валюталық бақылауды жүзеге асыру және резиденттердің экспорт және импорт бойынша келісімшарттардың есептік нөмірлерін алу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 24 ақпандағы № 42 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 82 қаулысы.

76. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің регламентін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 17 наурыздағы № 90 қаулысы.

77. «Қазақстан Республикасының аумағында чектерді қолдану қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 17 наурыздағы № 91 қаулысы.

78. «Ислам банктеріне арналған пруденциалдық нормативтер, олардың нормативтік мәндері және есептеу әдістемесі туралы нұсқаулықты бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі Басқармасының 2009 жылғы 27 наурыздағы № 66 қаулысына өзгеріс пен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 17 наурыздағы № 105 қаулысы.

79. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бағалы қағаздар рыногы мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 17 наурыздағы № 106 қаулысы.

80. «Мемлекеттік емес облигациялар шығаруды (облигациялық бағдарламаны) мемлекеттік тіркеу, мемлекеттік емес облигацияларды орналастыру және өтеу қорытындылары туралы есептерді қарау, сондай-ақ облигациялар шығарылымын жою қағидаларын, Мемлекеттік емес облигациялар шығару проспектісін (облигациялық бағдарламаның проспектісін, облигациялық бағдарлама шегіндегі облигациялар шығару проспектісін) жасау және ресімдеу қағидаларын, мемлекеттік емес облигациялар шығару проспектісінің (облигациялық бағдарлама проспектісінің, облигациялық бағдарлама шегіндегі облигациялар шығару проспектісінің) құрылымын, Мемлекеттік емес облигацияларды орналастыру қорытындылары туралы есепті және мемлекеттік емес облигацияларды өтеу қорытындылары туралы есепті жасауға және ресімдеуге қойылатын талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 сәуірдегі № 115 қаулысы.

81. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қызметшілерін лауазымға тағайындау және олармен еңбек шартын тоқтату қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 24 тамыздағы № 261 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 29 сәуірдегі № 116 қаулысы.

82. «Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының активтерін сыртқы басқарушыларды таңдау қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 126 қаулысы.

83. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне сақтандыру қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 127 қаулысы.

84. «Мемлекеттік бағалы қағаздарға ұлттық сәйкестендіру нөмірлерін беру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының 2014 жылғы 18 сәуірдегі № 53 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 128 қаулысы.

85. «Инвестициялық пай қорының пайларын орналастыру қорытындылары туралы есептерді қарау қағидаларын және Инвестициялық пай қорының пайларын орналастыру қорытындылары туралы есепті жасауға және ресімдеуге қойылатын талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 130 қаулысы.

86. «Жылдық тиімді сыйақы мөлшерлемесін есептеу кезінде ескерілетін, жеке тұлғаға берілген банктік қарыз және микрокредит беруге және оларға қызмет көрсетуге байланысты комиссиялар мен өзге де төлемдердің тізбесін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 134 қаулысы.

87. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне банк қызметін және микроқаржы ұйымдарын реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 135 қаулысы.

88. «Қаржы ұйымы Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкін бекітілуі туралы хабардар ететін қаржы өнімдерінің тізбесін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 136 қаулысы.

89. «Қаржы ұйымдарының қаржы өнімдерін бекітуі туралы Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкін хабардар ету қағидаларын, сондай-ақ хабарламаға қоса берілетін құжаттардың тізбесін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 137 қаулысы.

90. «Көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру бойынша сақтанушыға (сақтандырылушыға) берілетін сыныпты «бонус-малус» жүйесі бойынша есептеу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 140 қаулысы.

91. «Сақтандыру полистері бланктерінің мазмұнына және оларды жасауға, көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру, туроператордың немесе турагенттің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру бойынша сақтандыру полистерін рәсімдеуге және беруге, сондай-ақ міндетті сақтандырудың жекелеген түрлері бойынша міндетті сақтандыру шарттарын жасау үшін сақтанушы өтініштерінің мазмұнына қойылатын талаптарды бекіту туралы»

Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау жөніндегі агенттігі Басқармасының 2010 жылғы 1 наурыздағы № 24 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 141 қаулысы.

92. «Кредиттік тарихтардың деректер базасын басқару жүйесін өндірістік пайдалануға енгізу актісінің нысанын белгілеу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 142 қаулысы.

93. «Екінші деңгейдегі банктердің пруденциялық нормативтердің орындалуы туралы есептілігінің тізбесін, нысандарын, мерзімдерін және оларды табыс ету қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 8 мамырдағы № 75 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 143 қаулысы.

94. «Ислам банктері үшін пруденциалдық нормативтерді және өзге де сақтауға міндетті нормалар мен лимиттерді, олардың нормативтік мәнін және ислам банктері үшін пруденциалдық нормативтерді және өзге де сақтауға міндетті нормалар мен лимиттерді есеп айырысу әдістемесін белгілеу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 144 қаулысы.

95. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне рұқсат беру құжаттарын қысқарту және рұқсат беру рәсімдерін оңайлату мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 146 қаулысы.

96. «Пруденциялық нормативтердің және сақталуға міндетті өзге де нормалар мен белгілі бір күнге банк капиталының мөлшері лимиттерінің нормативтік мәндерін және есептеу әдістемесін және Банктің ашық валюталық позициясын есептеу қағидаларын және лимиттерін белгілеу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 147 қаулысы.

97. «Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына және Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы заңнамасының талаптарына сәйкес провизиялар (резервтер) құру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2013 жылғы 25 ақпандағы № 65 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 27 маусымдағы № 152 қаулысы.

98. «Қазақстан Республикасы ұлттық валютасының шетел валюталарына ресми бағамын белгілеу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 24 тамыздағы № 242 қаулысына өзгеріс енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 27 маусымдағы № 168 қаулысы.

99. «Кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын сақтандыру нарығының кәсіби қатысушыларының, сақтандыру агенттерінің міндетті түрде сақталуға жататын құжаттарды сақтау қағидаларын және Кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын сақтандыру нарығының кәсіби қатысушыларының, сақтандыру

агенттерінің міндетті түрде сақталуға жататын құжаттарының тізбелерін және оларды сақтау мерзімін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 8 тамыздағы № 171 қаулысы.

100. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің алтын-валюта активтерінің бір бөлігін сыртқы басқаруға беру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 17 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 8 тамыздағы № 174 қаулысы.

101. «Қазақстан Республикасында экспорттық-импорттық валюталық бақылауды жүзеге асыру және резиденттердің экспорт және импорт бойынша келісімшарттардың есептік нөмірлерін алу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 24 ақпандағы № 42 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 8 тамыздағы № 184 қаулысы.

102. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне банк қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 8 тамыздағы № 188 қаулысы.

103. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне қаржы нарығын реттеу мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 192 қаулысы.

104. «Төлем жүйелеріне қолжетімділікті қамтамасыз ететін ұйымдастыру шараларына және бағдарламалық-техникалық құралдарға қойылатын талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 200 қаулысы.

105. «Банкаралық ақша аударымдары жүйесінің жұмыс істеу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 201 қаулысы.

106. «Қазақстан Республикасының аумағында электрондық ақша шығару, пайдалану және өтеу қағидаларын, сондай-ақ электрондық ақша эмитенттеріне және электрондық ақша жүйелеріне қойылатын талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 202 қаулысы.

107. «Экономика секторларының және төлемдер белгілеу кодтарын қолдану қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 203 қаулысы.

108. «Қазақстан Республикасының аумағында чектерді қолдану қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 204 қаулысы.

109. «Төлем карточкаларын шығару қағидаларын, сондай-ақ Қазақстан Республикасының аумағында оларды пайдалана отырып жүргізілген операцияларға қызмет көрсету бойынша қызметке қойылатын талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 205 қаулысы.

110. «Банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың корреспонденттік шоттары бойынша төлемдер мен ақша аударымдары лимитінің мөлшерін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 206 қаулысы.

111. «Клиенттердің банктік шоттарын ашу, жүргізу және жабу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 207 қаулысы.

112. «Қазақстан Республикасының аумағында қолма-қол ақшасыз төлемдерді және (немесе) ақша аударымдарын жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 208 қаулысы.

113. «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі мен банктер, сондай-ақ банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар арасындағы корреспонденттік қатынастарды белгілеу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 209 қаулысы.

114. «Банктер арасында, сондай-ақ банктер мен банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар арасында корреспонденттік қатынастар орнату қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 210 қаулысы.

115. «Банкаралық клиринг жүйесінің жұмыс істеу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 211 қаулысы.

116. «Банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың электрондық банктік қызметтерді көрсету қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 212 қаулысы.

117. «Көрсетілетін төлем қызметтері туралы мәліметтер беру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 213 қаулысы.

118. «Жүйелік маңызы бар немесе маңызды төлем жүйесі операторының немесе операциялық орталығының төлемдер және (немесе) ақша аударымдары бойынша мәліметтер беру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 214 қаулысы.

119. «Төлем ұйымдарының қызметін ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 215 қаулысы.

120. «Қазақстан Республикасында төлем карточкаларын пайдалана отырып жүргізілетін операциялар бойынша банкаралық төлемдерді және (немесе) ақша аударымдарын жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 216 қаулысы.

121. «Банкаралық төлем карточкалары жүйесінің жұмыс істеу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 217 қаулысы.

122. «Операторы Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі не оның еншілес ұйымы болып табылатын төлем жүйелерінің жұмыс істеу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 218 қаулысы.

123. «Банктік шоттың бар екендігі және нөмірі туралы анықтаманы және банктік шот бойынша ақша қалдығы және қозғалысы туралы үзінді көшірмені ресімдеуге және олардың мазмұнына қойылатын талаптарды бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 219 қаулысы.

124. «Көрсетілетін төлем қызметтерін маңызды берушілердің тізілімін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 220 қаулысы.

125. «Төлем жүйелерінің тізілімін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 221 қаулысы.

126. «Маңызды төлем жүйелері өлшемшарттарының көрсеткіштерін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 222 қаулысы.

127. «Көрсетілетін төлем қызметтерін берушіні көрсетілетін төлем қызметтерін маңызды берушілерге жатқызатын көрсеткіштерді бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 31 тамыздағы № 223 қаулысы.

128. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бухгалтерлік есепті жүргізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қыркүйектегі № 229 қаулысы.

129. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қысқа мерзімді ноталарын шығару, орналастыру, айналысқа жіберу және өтеу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қыркүйектегі № 239 қаулысы.

130. «Мәжбүрлеп таратылатын банктің, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының тарату комиссиясын тағайындау және босату қағидаларын және Мәжбүрлеп таратылатын банктің, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының тарату комиссиясының төрағасы мен мүшелеріне қойылатын талаптарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2014 жылғы 22 қазандағы № 190 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қыркүйектегі № 241 қаулысы.

131. «Микроқаржы ұйымдарын есептік тіркеуден өткізу және микроқаржы ұйымдарының тізілімін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 386 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қазандағы № 257 қаулысы.

132. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бағалы қағаздар нарығын реттеу мәселелері бойынша өзгерістер

мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қазандағы № 259 қаулысы.

133. «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры» акционерлік қоғамы есептілігінің тізбесін, нысандарын, ұсыну мерзімдерін және оларды табыс ету қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қазандағы № 261 қаулысы.

134. «Көлік құралына келтірілген зиянның мөлшерін айқындау қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 14 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қазандағы № 264 қаулысы.

135. «Валюталық реттеудің және валюталық бақылаудың кейбір мәселелері туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қарашадағы № 269 қаулысы.

136. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бухгалтерлік есепті жүргізу және қаржылық есептілік мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қарашадағы № 279 қаулысы.

137. «Эмиссиялық бағалы қағаздардың мемлекеттік тізілімін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қарашадағы № 282 қаулысы.

138. «Жарияланған акцияларға ұлттық бірдейлендіру нөмірін (ұлттық бірдейлендіру нөмірлерін) беру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қарашадағы № 283 қаулысы.

139. «2006 жылғы үлгідегі және 2014 жылғы үлгідегі номиналы 1 000 теңгелік банкноттардың қатар айналыста болу кезеңін белгілеу туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2014 жылғы 24 желтоқсандағы № 250 қаулысына өзгеріс енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 28 қарашадағы № 285 қаулысы.

140. «Банкке клиенттерді тарту, банк талаптарына сәйкес келуін тексеруді жүзеге асыру, клиенттердің құжаттарын банкке беру жөніндегі қызметтерді көрсету қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 30 қарашадағы № 288 қаулысы.

141. «Бағалау көрсеткішін айқындау қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2016 жылғы 26 желтоқсандағы № 317 қаулысы.

Пайдаланылатын қысқартулар тізімі

АҚ	- акционерлік қоғам
АҚШ долл.	- АҚШ доллары
БАҚ	- бұқаралық ақпарат құралдары
банк	- екінші деңгейдегі банк
БААЖ	- Банкаралық ақша аудару жүйесі
БКЖ	- Банкаралық клиринг жүйесі
БЖЗҚ	- «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» акционерлік қоғамы
ЖШС	- жауапкершілігі шектеулі серіктестігі
ЕАЭО	- Еуразия экономикалық одағы
млн.	- миллион
млрд.	- миллиард
мың	- мың
ТМД	- Тәуелсіз мемлекеттер достастығы
трлн.	- триллион
ХВҚ	- Халықаралық валюта қоры
ІЖӨ	- ішкі жалпы өнім
